

СВЕТА ГОРА АТОН

Колекция Варламис ❖ Светогорска Фототека

СОФИЯ 2026

Athos Photoarchive

Главен спонсор
Продромос Мавропулос

СВΕΤΑ ΓΟΡΑ ΑΤΟΗ
ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ ΑΘΩΣ

ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ ΑΘΩΣ

Έκθεση
Έργων ζωγραφικής του Μάκη Βαρλάμη
&
Πορτρέτων Αγιορειτών Μοναχών
από τη συλλογή της Αγιορειτικής Φωτοθήκης

Αίθουσα Εθνικού Μεγάρου Πολιτισμού Σόφιας
14 Σεπτεμβρίου – 15 Νοεμβρίου 2026

ΣΟΦΙΑ 2026

СВЕТА ГОРА АТОН

Изложба
на картини от Макис Варламис
&
портрети на атонски монаси
от сбирката на Светогорската Фототека

Зала на Националния дворец на културата в София
14 септември – 15 ноември 2026 г.

СОФИЯ 2026

ΟΡΓΑΝΙЗАΤΟΡΙ / ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ

ИЗЛОЖБА

Организация

Софийска Св. Митрополия
Александър Смочевски, Иван Тупаров, Христина Димитрова Денева

Зала на Националния дворец на културата в София
Павел Веснаков, Мария Магдалена Петрова, Борис Начев,
Атанас Длъгнеков, Светослав Шарков, Йосиф Тайби

Светогорска Фототека
Йеромонах Юстин, Монах Нифон

Музей на изкуството във Валдвиртел, Австрия
Хайде Варламис, Карин Антони, Бернхард Антони-Бубестигер,
Рут Шремер, Дафне Варламис

Εкспериментална работилница „Вергина“
Αστέριος Νένος, Παύλος Τροχόπουλος, Ελένη Μάνοβα,
Ιωάννα Μαυρίδου, Εβίνα Βαδάβι, Αναστάσιος Μπασδέκης (†)

Уредничество и съгласуване
Παύλος Τροχόπουλος

Οпечатване на снимките
Φωτότυπο, Солун

Τransport
Αθανάσιος Τσιπλακίδης

Главен Спонсор
Προδρομος Μανρόπουλος

С подкрепата на Министерството
на външните работи на Гърция

ΚΑΤΑΛΟΓ

Редакция
Светогорска Фототека
Μοναх Νιφων
Εкспериментална работилница „Вергина“
Αστέριος Νένος

Πρεвод
Κυрил Παυλικлинов

Πечат
ΑΡΙΟΝ – Χατζизаφειριу В. – Κοχрис Φ. ΑΔ

Издател
„ΤΕΧΝΑΣΜΑΤΑ“, 2026

ΕΚΘΕΣΗ

Οργάνωση

Ιερά Μητρόπολη Σόφιας
Alexander Smochevski, Ivan Tuparov, Hristina Dimitrova Deneva

Λίθουσα Εθνικού Μεγάρου Πολιτισμού (ΝΔΚ) στη Σόφια
Pavel Vesnakov, Mariya Magdalena Petrova, Boris Nachev,
Atanas Dlagnekov, Svetoslav Sharkov, Yosif Taibi

Αγιορειτική Φωτοθήκη
Ιερομόναχος Ιουστίνο, Μοναχός Νήφων

Artmuseum Waldviertel Αυστρίας
Heide Warlamis, Karin Antoni, Bernhard Antoni-Bubestiger,
Ruth Schremmer, Daphne Warlamis

Πειραματικό Εργαστήρι Βεργίνας
Αστέριος Νένος, Παύλος Τροχόπουλος, Ελένη Μάνοβα,
Ιωάννα Μαυρίδου, Εβίνα Βαδάβι, Αναστάσιος Μπασδέκης (†)

Επιμέλεια και Συντονισμός
Παύλος Τροχόπουλος

Εκτυπώσεις Φωτογραφιών
Φωτότυπο, Θεσσαλονίκη

Μεταφορές
Αθανάσιος Τσιπλακίδης

Κύριος χορηγός
Πρόδρομος Μανρόπουλος

Με την υποστήριξη
του Υπουργείου Εξωτερικών της Ελλάδας

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

Επιμέλεια
Αγιορειτική Φωτοθήκη
Μοναχός Νήφων
Πειραματικό Εργαστήρι Βεργίνας
Αστέριος Νένος

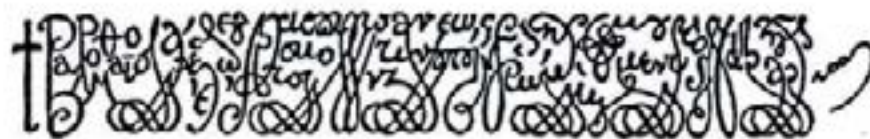
Μετάφραση
Κύριλλος Παυλικιάνωφ

Εκτύπωση
ΑΡΙΟΝ – Χατζизаφειριου В. – Κόχρης Φ. ΑΕ.

Έκδοση
„ΤΕΧΝΑΣΜΑΤΑ“, 2026

СЪДЪРЖАНИЕ / ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Приветствие / Χαιρετισμοί	8-22
Τекстове / Κείμενα	27-39
Павлос Трохопулос, Въведение	27
Παύλος Τροχόπουλος, Εισαγωγικό	
Светогорска фототека, Светата гора Атон в живописата и в художествената фотография	30
Αγιορειτική Φωτοθήκη, Το Άγιον Όρος στη ζωγραφική και τη φωτογραφία	
Бернхард Антони-Бубестигер, Учейки се от Атон	32
Bernhard Antoni-Bubestiger, Μαθαίνοντας από τον Άθω	
Йоргос Милонас, Отвъд пределите на историята	35
Γιώργος Μυλωνάς, Η υπέρβαση της ιστορίας	
Εвтимιος (Μακис) Βαρламис, Моите картини, представящи Света гора	38
Ευθύμιος (Μάκης) Βαρλάμης, Οι πίνακές μου για το Άγιον Όρος	
Картини и Фотография / Πίνακες και Φωτογραφίες	40-123

Τῷ Ἐλλογιμωτάτῳ κυρίῳ Παύλῳ Τροχοπούλῳ, τέκνῳ τῆς ἡμῶν Μετριοτή-
τος ἐν Κυρίῳ ἀγαπητῷ, χάριν καὶ εἰρήνην παρὰ Θεοῦ.

Λοιμὲνως προλογίζομεν τὴν παρούσαν ἔκδοσιν, ἡ ὁποία παρουσιάζει τὴν Ἐκθεσὶν «Ἁγίου Ὄρους», τὴν πραγματοποιημένην ἐν Σόφίᾳ, μὲ ἔργα τοῦ ἀειμνή-
στου ζωγράφου Εὐθυμίου Βαρλάμη καὶ μὲ προσωπογραφίας μοναχῶν ἀπὸ τὴν
συλλογὴν τῆς Ἀγιορειτικῆς Φωτοθήκης. Ἡ διοργάνωσις αὐτὴ παρέχει εὐκαιρίαν
γνωριμίας μὲ τὸν πνευματικὸν κόσμον τοῦ Ἀθωνικοῦ μοναχισμοῦ καὶ ἀναδειξεως
τῆς διαχρονικῆς προσφορᾶς του εἰς τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἰς τὴν πορείαν τοῦ
πολιτισμοῦ.

Τὸ Ἅγιον Ὄρος κατέχει μοναδικὴν θέσιν εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν πνευμα-
τικὴν παράδοσιν τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἐπὶ αἰῶνας, ὑπὸ τὴν πνευματικὴν μέριμναν
τῆς Κωνσταντινουπολίτιδος Ἐκκλησίας, ἀποτελεῖ τόπον ἀδιαλείπτου προσευχῆς,
ἀσκήσεως, μετανοίας, λατρευτικῆς ζωῆς καὶ ἀδελφικῆς κοινωνίας. Εἰς τὰς Ἱερὰς
Μονὰς, τὰς Σκήτας καὶ τὰ Κελλία του διαφυλάσσεται πολύτιμος πνευματικὴ πα-
ρακαταθήκη, ἡ ἀκτινοβολία τῆς ὁποίας ὑπερβαίνει τὰ γεωγραφικὰ ὅρια τοῦ Ἀγί-
ου Ὄρους. Ὁ Ἄθως ἐξέθρεψε μεγάλας μορφὰς τῆς μοναχικῆς ζωῆς, πνευματικούς
πατέρας, ἱεραποστόλους, διδασκάλους καὶ ὁμολογητὰς τῆς πίστεως, οἱ ὅποιοι
ἐστήριξαν τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ καὶ συνέβαλον εἰς τὴν ἀναγέννησιν τοῦ Ὁρθοδόξου
μοναχισμοῦ εἰς πολλὰς χώρας. Εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος διεφυλάχθησαν καὶ ἐκαλλιερ-
γήθησαν ἡ λειτουργικὴ παράδοσις, ἡ ὕμνογραφία, ἡ ψαλτικὴ τέχνη, ἡ ἀγιογραφία
καὶ τὰ γράμματα, οἱ πολύτιμοι θησαυροὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κληρονομίας. Πρω-
τίστως, ὅμως τὸ Ἀγιῶνυμον Ὄρος εἶναι τόπος ὁλικῆς ἀφιερώσεως εἰς τὸν Θεόν. Ὁ
μοναχισμὸς μαρτυρεῖ ὅτι ἡ χριστιανικὴ ζωὴ δὲν ἐξαντλεῖται εἰς μίαν ἐξωτερικὴν
τήρησιν τύπων καὶ κανόνων, ἀλλὰ συνιστᾷ πορείαν προσωπικῆς μεταμορφώσε-
ως, ἐλευθερίας ἀπὸ τὰ πάθη καὶ κοινωνίας μετὰ τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀναχώρησις τοῦ
μοναχοῦ ἐκ τοῦ κόσμου δὲν σημαίνει ἀδιαφορίαν διὰ τὸν κόσμον. Ἀντιθέτως, ὁ μο-
ναχὸς προσλαμβάνει τὰς ἀγωνίας, τὰς δοκιμασίας καὶ τὰς ἐλπίδας τῶν ἀνθρώπων
καὶ τὰς προσφέρει διὰ τῆς προσευχῆς του εἰς τὸν Θεόν.

Ἀναμφισβήτητος εἶναι, ἡ οἰκουμενικὴ καὶ πανορθόδοξος διάστασις τοῦ
Ἄθω. Ἐντὸς τῆς Ἀθωνικῆς Πολιτείας συναντῶνται μοναχοὶ διαφόρων ἐθνικῶν
προελεύσεων, ἡνωμένοι διὰ τῆς κοινῆς πίστεως, τῆς λατρείας καὶ τοῦ μοναχικοῦ
ιδεώδους. Ἡ ἐν Χριστῷ ἐνότης των φανερώνει ὅτι ἡ Ἐκκλησία ὑπερβαίνει τὰς ἀν-
θρωπίνας διαιρέσεις καὶ συγκροτεῖ κοινωνίαν προσώπων, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ διαφο-
ρετικότης δὲν καταργεῖται, ἀλλὰ μεταμορφοῦται εἰς πλούτον ἀδελφικῆς ἀγάπης
καὶ κοινῆς διακονίας.

Ἡ παρούσα ἔκθεσις συμβάλλει εἰς τὴν προβολὴν τοῦ πνευματικοῦ κάλ-
λους καὶ τοῦ μηνύματος τοῦ ἀγιορειτικοῦ μοναχισμοῦ, προσεγγίζουσα τὸ εὐρύτε-
ρον κοινὸν διὰ τῆς γλώσσης τῆς καλλιτεχνικῆς δημιουργίας, ἡ ὁποία ἀποκαλύπτει
τὸ βάθος τῶν πραγμάτων.

ПРИВЕТСТВИЕ НА НЕГОВО СВЕТЕЙШЕСТВО БЪЛГАРСКИЯ ПАТРИАРХ И СОФИЙСКИ МИТРОПОЛИТ ДАНИИЛ

Обични в Господа братя и сестри,

С особена духовна радост приветстваме представянето в София, под егидата на Софийската света митрополия, на монументалната изложба „Света Гора“ на приснопамятния гръцки художник Евтимий Варламис (1942–2016). Нейното присъствие в Националния дворец на културата е повече от значимо художествено събитие. То е покана за среща с една жива духовна реалност – Света гора, в която вече повече от хилядолетие молитвата, трудът, покаянието и братското съжителство образуват особен ритъм на живот. Чрез платната на художника Света Гора идва в сърцето на нашата столица не като далечен и недостъпен пейзаж, а като зов към вътрешно съсредоточаване и молитвен вопъл.

За св. Православната църква Атон – Градината на Пресвета Богородица – не е музей на християнското минало, а е живо училище на вярата. Там тишината не е празнота, а пространство на Божието слово; уединението не е отказ от ближния, а очистване на сърцето за по-дълбока любов към него; послушанието не е обезличаване, а свободно откриване на личността в общението. Монашеското оттегляне от шума на света не означава безразличие към неговите страдания. Напротив, непрестанната молитва превръща монаха в съпричастен на болката и надеждата на цялото човечество.

Именно затова посланието „Света Гора извън Света Гора – Света Гора за всички“ носи особена сила. Нито една изложба не може да замени поклонничеството, нито художественият образ може да изчерпи тайната на осветеното място. Но изкуството може да отвори прозорец към него; да доближи до неговия дух хора, които никога не са стъпвали на атонската земя; да събуди желание за молитва, подвизаване и промяна на живота. Така срещата с художественото произведение престава да бъде пасивно разглеждане на картини, а се превръща във въпрос, отправен лично към всеки посетител: за смисъла на живота, за силата на молитвата, за духовния подвиг, за личния път на всекиго от нас към Спасителя Христа.

Евтимий Варламис – художник, архитект, скулптор и педагог – не подхожда към Света Гора като безстрастен хроникьор. Той знае, че свещеното пространство има духовна памет и че неговата истина не се побира във външно описание на пространството. В платната му манастирите не са просто сгради, а обиталища на молитвени общности, на живи духовни братства; скалите, морето и светлината като че ли участват в общото

Εν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ, ἐκφράζομεν τὴν χαρὰν ἡμῶν διὰ τὴν παρουσίασιν τῆς Ἐκθέσεως εἰς τὴν Σόφιαν καὶ συγχαίρομεν τοὺς ἐμπνευστάς, τοὺς διοργανωτάς καὶ τοὺς λοιποὺς συντελεστάς αὐτῆς, ἰδιαίτερος δὲ τὸ Πειραματικὸν Ἐργαστήριον Βεργίνας διὰ τὴν μέριμναν καὶ τὸν μόχθον, καὶ ἀπευθύνομεν θερμὰς εὐχαριστίας πρὸς τὸν Μακαριώτατον ἀδελφόν, Πατριάρχην Βουλγαρίας κ. Δανιήλ, διὰ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν συμβολὴν του εἰς τὴν πραγματοποιήσιν τῆς σημαντικῆς ταύτης πρωτοβουλίας.

Εὐχόμενοι, ὅπως ἡ Ἐκθεσις αὕτη καταστῇ διὰ τοὺς ἐπισκέπτας ἀφορμὴ οὐσιαστικῆς γνωριμίας μετὰ τὴν Ἀθωνικὴν Πολιτείαν, τὴν πνευματικότητα καὶ τὴν διαχρονικὴν τῆς ἀκτινοβολίαν, ἐνισχύσῃ δὲ εἰς τὰς καρδίας των τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον παράδοσιν καὶ τὴν ἀναζήτησιν τῆς ἐν Χριστῷ εἰρήνης καὶ πληρότητος, ἐπικαλοῦμεθα ἐπὶ πάντας τοὺς ἐντευχομένους εἰς τὸν παρόντα τόμον τὴν ἀείρυντον χάριν καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος τοῦ Θεοῦ.

Ἰβκς' Αὐγούστου ς'

Ἡ Πανηγυρὶς
ἡμετέρα διὰ τοῦτο
ἀπὸ τοῦ Θεοῦ εὐχέλῃ β.

славословие към всеподателя Бога; човешката фигура не владее над пейзажа, а смиренно се вписва в него като част от творението, но и като негов венец. Свободата, с която художникът преобразява мащаба, перспективата и цвета, насочва погледа отвъд видимото, към живота след живота, към Царството на Отца. Неговите творби не подменят свещената икона, но свидетелстват, че и съвременният художествен език може да бъде носител на копнеж по божествената красота.

Този замисъл се разгръща не само в големите платна. Инсталацията „Молението на монасите“, копието на манастирското клепало („талант“), както и портретите от Светогорския фотографски архив въвеждат посетителя в многогласния, а същевременно дълбоко единен, хармоничен свят на Атон. Клепалото напомня, че молитвата събира отделните монаси в общност; лицата на монасите свидетелстват, че Света Гора не е съвкупност от паметници, а жива история и настояще на неповторими личности, предали живота си на Бога.

За българския народ тази среща има и особено историческо и духовно измерение. Славянобългарската обител „Св. великомъченик Георги Зограф“ векове наред е духовен дом, книжовно средище и мост между нашия народ и всеправославното братство на Атон. От Света Гора достигна до нас и пробуждащото слово на преподобни Паисий Хилендарски. В нейните манастири се пазят не само ръкописи и свидетелства за миналото, но и молитвена памет за поколения българи. Затова идването на тази изложба в София е своеобразно завръщане към близък извор – не като към притежание, с което да се гордеем самодостатъчно, а като към дар, който ни задължава към вяност, благодарност и духовна отговорност.

В наше време, белязано от войни, разделения, екологична безотговорност, самота и радикален индивидуализъм, светогорското предание не предлага лесни технически решения. То предлага нещо по-дълбоко – мярка за човека, такъв какъвто той трябва да бъде. Напомня ни, че свободата не е самоволно утвърждаване, а способност да обичаме; че трудът не е само производителност, а е служение; че отношението към природата не е господство и употреба, а благодарно попечителство и грижа; че общността не заличава личността, а я учи да носи теготите на другия. Европа не може да запази своето единство единствено чрез общи интереси и правила; тя се нуждае и от обща съвест, от уважение към духовните си корени и от култура на братолюбие и боголюбие. Животът и творчеството на Варламис, свързали Гърция и Австрия, православната памет и съвременния художествен изказ, показват как Преданието може да разговаря с настоящето, без да губи своя непреходен смисъл.

Особено ценно е възпитателното измерение на изложбата. Младите хора се нуждаят не само от сведения за културното наследство, а от възможност да го преживеят като жива алтернатива на консумативизма. Те могат да открият, че тишината не е липса, въз-

държанието не е лишение, а простотата не е бедност на духа. Когато е родено от благоговение, изкуството може да се превърне в ненатрапчива катехизация – не в налагане, а в покана за среща с Бога; не в готов отговор, а в отваряне на сърцето за най-съществени въпроси: кой съм аз и какво е моето предназначение.

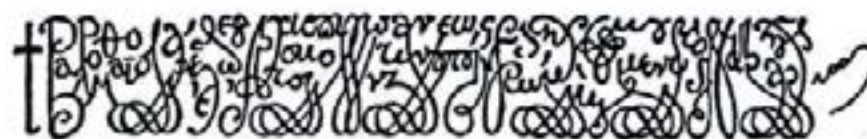
Изказваме благодарност към организаторите, към пазителите на творческото наследство на Евтимий Варлаамис, към Светогорския фотографски архив и към всички, които съдействат тази значима среща да се осъществи в София. Пожелаваме на всеки посетител да не остане само зрител, а да позволи на видното да го поведе към онази вътрешна тишина, в която се чува Божият призив: „Застанете и познайте, че Аз съм Бог“ (Пс. 45:11).

По молитвите на Пресвета Богородица, Покровителка на Света Гора, нека Господ благослови това начинание, неговите създатели и всички, които ще се докоснат до него. Нека изложбата принесе плодове на вяра, помирение и надежда и ни напомни, че истинската красота не затваря човека в самия него, а го издига към Бога и го приближава до неговия ближен.

гр. София, септември 2026 г.

† ДАНИИЛ
ПАТРИАРХ БЪЛГАРСКИ
И МИТРОПОЛИТ СОФИЙСКИ

† Вартололомей по Божията милост архиепископ
на Константинопол Новия Рим и вселенски патриарх

На високоучения г-н Павлос Трохопулос, възлюбен син в Господа на нашата Умереност, пожелаваме благодат и мир от Бога.

С радост предоставяме настоящите встъпителни думи като пролог към КATALOGA, който представя изложбата „Света гора“, провеждаща се в София и съдържаща творби на приснопамятния художник Евтимий Варламис, както и портрети на монаси от сбирката на Светогорската фототека. Това събитие дава възможност за запознаване с духовния свят на атонското монашество и за подчертаване на неговия диахроничен принос към живота на Църквата и към хода на цивилизацията.

Светата гора Атон заема уникално място в историята и духовната традиция на Православието. В продължение на дълги векове, намирайки се под духовната грижа на Константинополската църква, Света гора се развива като място за непрекъсната молитва, отшелничество, покаяние, богослужбен живот и братско общение. В нейните свети манастири, скитове и килии се съхранява драгоценно духовно наследство, чието сияние и излъчване далеч надхвърля географските граници на самата Света гора. Атон е отгледал велики фигури на монашеския живот, духовни отци, мисионери, учители и изповедници на вярата, които са подкрепяли Божия народ и са допринесли за възраждането на православното монашество в много страни. В Света гора са били съхранени и доусъвършенствани литургичната традиция, химнографията, певческото изкуство, агиографията и литературата, тоест най-ценните съкровища на църковното наследство. Преди всичко обаче, Света гора е място за пълно отдаване на Бога. Монашеството свидетелства, че християнският живот не се ограничава само до външно спазване на порядки и правила, а представлява път за лично преобразяване, освобождаване от страстите и общение с Бога. Оттеглянето на монаха от света не означава безразличие към всичко светско. Напротив, монахът поема тревогите, изпитанията и надеждите на хората и ги предлага на Бога чрез своята молитва.

Вселенското и общоправославно измерение на Атон е неоспоримо. В рамките на атонската общност се срещат монаси от различен национален про-

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΤΗΤΟΣ
ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ ΚΑΙ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΣΟΦΙΑΣ κ.κ. ΔΑΝΙΗΛ

Άγαπητοί ἐν Κυρίῳ ἀδελφοί,

Μὲ ιδιαίτερη πνευματική χαρά χαιρετίζουμε τὴν παρουσίαση στὴ Σόφια, ὑπὸ τὴν Μαιγίδα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σόφιας, τῆς μνημειακῆς ἐκθέσεως «Ἅγιον Ὅρος Ἄθως» τοῦ ἀειμνήστου Ἑλληνα καλλιτέχνη Εὐθυμίου Βαρλάμη (1942-2016). Ἡ παρουσία τῆς στὸ Ἐθνικὸ Μέγαρο Πολιτισμοῦ εἶναι κάτι περισσότερο ἀπὸ ἓνα σημαντικό καλλιτεχνικὸ γεγονός. Ἀποτελεῖ πρόσκληση γιὰ νὰ ἀνταμώσουμε μὲ μία ζωντανή πνευματικὴ πραγματικότητα, τὸ Ἅγιον Ὅρος· ἐδῶ, ὅπου καὶ περισσότερο ἀπὸ μία χιλιετία ἢ προσευχή, ὁ μόχθος, ἡ μετάνοια καὶ ἡ ἀδελφικὴ συμβίωση συνθέτουν ἓναν ιδιαίτερο ρυθμὸ ζωῆς. Μέσα ἀπὸ τοὺς πίνακες τοῦ καλλιτέχνη, τὸ Ἅγιον Ὅρος ἔρχεται στὴν καρδιὰ τῆς πρωτεύουσάς μας, ὅχι ὡς μακρινὸ καὶ ἀπρόσιτο τοπίο, ἀλλὰ ὡς κάλεσμα σὲ ἐσωτερικὴ περισυλλογὴ καὶ ἱκετήρια προσευχή.

Γιὰ τὴν ἀγία Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, ὁ Ἄθως –τὸ Περιβόλι τῆς Παναγίας– δὲν ἀποτελεῖ μουσεῖο τοῦ χριστιανικοῦ παρελθόντος, ἀλλὰ ζωντανὸ σχολεῖο τῆς πίστεως. Ἐκεῖ, ἡ σιωπὴ δὲν εἶναι κενό, ἀλλὰ χώρος τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀπομόνωση δὲν εἶναι ἄρνηση τοῦ συνανθρώπου μας, ἀλλὰ κάθαρση τῆς καρδίας, ὥστε νὰ τὸν ἀγαπήσουμε βαθύτερα. Ἡ ὑπακοὴ δὲν εἶναι ἀκύρωση τοῦ προσώπου, ἀλλὰ ἐλεύθερη ἀνάδειξή του μέσα στὴν κοινωνία τῶν προσώπων. Ἡ μοναχικὴ ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὸν θόρυβο τοῦ κόσμου δὲν σημαίνει ἀδιαφορία γιὰ τὰ παθήματά του. Ἀντιθέτως, ἡ ἀδιάλειπτη προσευχὴ καθιστᾷ τὸν μοναχὸ κοινωνὸ τοῦ πόνου καὶ τῆς ἐλπίδας ὁλόκληρης τῆς ἀνθρωπότητος.

Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ μήνυμα «Τὸ Ἅγιον Ὅρος ἔξω ἀπὸ τὸ Ἅγιον Ὅρος – τὸ Ἅγιον Ὅρος γιὰ ὅλους» ἔχει ιδιαίτερη δύναμη. Καμμία ἐκθεση δὲν μπορεῖ νὰ ὑποκαταστήσει τὸ προσκύνημα, οὔτε ἡ καλλιτεχνικὴ ἀπεικόνιση μπορεῖ νὰ ἐξαντλήσει τὸ μυστήριό ἐνὸς καθαγιασμένου τόπου. Ἡ τέχνη ὅμως, μπορεῖ νὰ ἀνοίξει ἓνα παράθυρο πρὸς αὐτόν, νὰ φέρει κοντὰ στὸ πνεῦμα τοῦ Ἄθω ἀνθρώπους ποὺ δὲν πάτησαν ποτὲ τὴν ἀθωνικὴ γῆ, νὰ ξυπνήσει τὴν ἐπιθυμία γιὰ προσευχή, ἄσκηση καὶ ἀλλαγὴ τοῦ τρόπου ζωῆς. Ἔτσι, ἡ συνάντησή μὲ τὸ ἔργο τέχνης παύει νὰ εἶναι παθητικὴ θέαση πινάκων καὶ μεταβάλλεται σὲ ἐρώτημα ποὺ ἀπευθύνεται προσωπικὰ σὲ κάθε ἐπισκέπτη: γιὰ τὸ νόημα τῆς ζωῆς, τὴ δύναμη τῆς προσευχῆς, τὸν πνευματικὸ ἀγῶνα καὶ τὴν προσωπικὴ πορεία τοῦ καθενός μας πρὸς τὸν Σωτῆρα Χριστό.

изход, обединени от своята обща вяра, богослужение и монашески идеал. Тяхното единство во Христе разкрива, че Църквата надхвърля човешките разделения и представлява общност от хора, в която многообразието не се премахва, а се превръща в богатство от братска любов и общо служение.

Настоящата изложба допринася за изтъкването на духовната красота и на посланието на атонското монашество, което вече достига до по-широката публика чрез езика на художественото творчество, което представлява опит за докосване до дълбините на неговата същност.

В този ред на мисли изразяваме радостта си от представянето на изложбата в София и поздравяваме нейните вдъхновители, организатори и прочия сътрудници, особено експерименталната работилница „Вергина“, за техните грижи и усилия, като същевременно отправяме и топла благодарност към Негово Светейшество Българския патриарх Даниил за интереса и приноса му при осъществяването на тази важна инициатива.

С пожелания тази изложба да се превърне за посетителите в повод за задълбочено запознаване със светогорската общност, с нейната духовност и диахронично излъчване, както и да засили в сърцата им любовта към православната традиция и търсенето на мир и житейска пъленота во Христе, ние призоваваме вечната благодат и безкрайната милост Божия да осенят всички онези, на които предстои да прочетат този том.

6 август 2026 г.

† Цариградски патриарх Вартоломей,
пламенен молител към Господа

Ὁ Εὐθύμιος Βαρλάμης –ζωγράφος, ἀρχιτέκτονας, γλύπτης καὶ παιδαγωγός– δὲν προσεγγίζει τὸ Ἅγιον Ὄρος ὡς ἀπαθὴς χρονικογράφος. Γνωρίζει ὅτι ὁ ἱερός χώρος διαθέτει πνευματικὴ μνήμη καὶ ὅτι ἡ ἀλήθειά του δὲν ἐξαντλεῖται στὴν ἐξωτερικὴ του περιγραφή. Στὸς πίνακές του τὰ μοναστήρια δὲν εἶναι ἀπλῶς κτίσματα, ἀλλὰ κατοικητήρια προσευχομένων κοινοτήτων, ζωντανῶν πνευματικῶν ἀδελφοτήτων. Οἱ βράχοι, ἡ θάλασσα καὶ τὸ φῶς μοιάζουν νὰ συμμετέχουν στὴν κοινὴ δοξολογία πρὸς τὸν Θεό. Ἡ ἀνθρώπινη μορφή δὲν κυριαρχεῖ στὸ τοπίο, ἀλλὰ ἐντάσσεται ταπεινὰ σὲ αὐτό, ὡς μέρος τῆς δημιουργίας καὶ συνάμα ὡς κορωνίδα τῆς. Ἡ ἐλευθερία μὲ τὴν ὁποία ὁ καλλιτέχνης μεταπλάθει τὴν κλίμακα, τὴν προοπτικὴ καὶ τὸ χρῶμα, κατευθύνει τὸ βλέμμα πέρα ἀπὸ τὸ ὁρατό, πρὸς τὴ ζωὴ μετὰ τὴ ζωὴ, πρὸς τὴ Βασιλεία τοῦ Πατρὸς. Τὰ ἔργα του δὲν ὑποκαθιστοῦν τὴν ἱερὴ εἰκόνα, μαρτυροῦν ὅμως ὅτι καὶ ἡ σύγχρονη καλλιτεχνικὴ γλῶσσα μπορεῖ νὰ γίνῃ φορέας τοῦ πόθου γιὰ τὸ θεῖο κάλλος.

Τὸ δράμα αὐτὸ ξεδιπλώνεται ὄχι μόνο στοὺς μεγάλους πίνακες. Ἡ ἐγκατάσταση «Ἡ δέηση τῶν μοναχῶν», τὸ ἀντίγραφο τοῦ μοναστηριακοῦ σημάντρου («τάλαντον»), καθὼς καὶ τὰ πορτρέτα ἀπὸ τὴν Ἀγιορειτικὴ Φωτοθήκη, εἰσάγουν τὸν ἐπισκέπτη στὸν πολύφωνο καὶ συνάμα βαθειὰ ἐνιαῖο καὶ ἀρμονικὸ κόσμο τοῦ Ἄθω. Τὸ σήμαντρο ὑπενθυμίζει ὅτι ἡ προσευχὴ συνάγει τοὺς μοναχοὺς σὲ κοινότητα, ἐνῶ τὰ πρόσωπα τῶν μοναχῶν μαρτυροῦν ὅτι τὸ Ἅγιον Ὄρος δὲν εἶναι ἓνα σύνολο μνημείων, ἀλλὰ ἡ ζωσα ἱστορία καὶ τὸ παρὸν μοναδικῶν προσώπων ποὺ ἀφιέρωσαν τὴ ζωὴ τους στὸν Θεό.

Γιὰ τὸν βουλγαρικὸ λαὸ ἡ συνάντηση αὐτὴ ἔχει καὶ μίαν ἰδιαίτερη ἱστορικὴ καὶ πνευματικὴ διάσταση. Ἡ Ἱερὰ Μονὴ Ζωγράφου ἀποτελεῖ ἐδῶ καὶ αἰῶνες γιὰ τὸν λαὸ μας πνευματικὴ ἐστία, κέντρο γραμμάτων καὶ γέφυρα ἀνάμεσα στὸν λαὸ μας καὶ τὴν πανορθόδοξη ἀδελφότητα τοῦ Ἄθω. Ἀπὸ τὸ Ἅγιον Ὄρος ἔφθασε σὲ ἐμᾶς καὶ ὁ ἐγερτήριο-ος λόγος τοῦ ὁσίου Παΐσιου τοῦ Χιλανδαρινοῦ. Στίς μονές του φυλάσσονται ὄχι μόνο χειρόγραφα καὶ μαρτυρίες τοῦ παρελθόντος, ἀλλὰ καὶ ἡ προσευχητικὴ μνήμη γενεῶν Βουλγάρων. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ παρουσία τῆς ἐκθέσεως αὐτῆς στὴ Σόφια προσλαμβάνει τὸν χαρακτήρα μιᾶς συμβολικῆς ἐπιστροφῆς σὲ οἰκεία πηγή: ὄχι πρὸς κάτι ποὺ μπορούμε νὰ θεωροῦμε κτῆμα μας καὶ ἀφορμὴ καυχήσεως καὶ αὐταρέσκειας, ἀλλὰ πρὸς ἓνα δῶρο ποὺ γεννᾷ χρέος πιστότητας, εὐγνωμοσύνης καὶ πνευματικῆς εὐθύνης.

Στὴν ἐποχὴ μας, ποὺ σημαδεύεται ἀπὸ πολέμους, διαιρέσεις, οἰκολογικὴ ἀνευθυνότητα, μοναξιά καὶ ριζικὸ ἀτομικισμό, ἡ ἀγιορειτικὴ παράδοση δὲν προσφέρει εὐκόλες τεχνικὲς λύσεις. Προσφέρει κάτι βαθύτερο: τὸ μέτρο τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως αὐτὸς ὀφείλει νὰ εἶναι. Μᾶς θυμίζει ὅτι ἡ ἐλευθερία δὲν εἶναι αὐθαίρετη αὐτοεπιβεβαίωση, ἀλλὰ ἱκανότητα ἀγάπης· ὅτι ἡ ἐργασία δὲν εἶναι μόνο παραγωγικότητα, ἀλλὰ διακονία· ὅτι ἡ σχέση μὲ τὴ φύση δὲν εἶναι κυριαρχία καὶ χρῆση, ἀλλὰ εὐγνώμων διαχείριση καὶ φροντίδα· ὅτι ἡ κοινότητα δὲν ἀφανίζει τὸ πρόσωπο, ἀλλὰ τὸ διδάσκει νὰ βαστάζει τὰ βάρη τοῦ ἄλλου. Ἡ Εὐρώπη δὲν μπορεῖ νὰ διαφυλάξῃ τὴν ἐνότητά της μόνο μὲ κοινὰ συμφέροντα καὶ κανόνες, ἀλλὰ χρειάζεται καὶ κοινὴ συνείδηση, σεβασμὸ στίς πνευματικὲς τῆς ρίζες καὶ ἓναν πολιτισμὸ φιλαδελφίας καὶ φιλοθεΐας. Ἡ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Βαρλάμη, ποὺ συνέδεσαν τὴν Ἑλλάδα μὲ τὴν Αὐστρία, τὴν ὀρθόδοξη μνήμη μὲ τὴ

σύγχρονη καλλιτεχνική έκφραση, δείχνουν πώς η Παράδοση μπορεί να συνομιλεί με το παρόν, χωρίς να χάνει το διαχρονικό της νόημα.

Ίδιαίτερα πολύτιμη είναι η παιδαγωγική διάσταση της έκθεσως. Οί νέοι δεν χρειάζονται μόνο πληροφορίες για την πολιτιστική κληρονομιά, αλλά και τη δυνατότητα να τη βιώσουν ως ζωντανή εναλλακτική πρόταση απέναντι στον καταναλωτισμό. Μπορούν να ανακαλύψουν ότι η ήσυχία δεν είναι έλλειψη λόγου, η εγκράτεια δεν είναι στέρηση και η απλότητα δεν είναι ένδεια πνεύματος. Όταν η τέχνη πηγάζει από την εὐλάβεια, μπορεί να γίνει μία διακριτική κατήχηση. Όχι επιβολή, αλλά πρόσκληση για συνάντηση με τὸν Θεό. Όχι έτοιμη απάντηση, αλλά άνοιγμα τῆς καρδιᾶς στὰ οὐσιωδέστερα ἐρωτήματα: Ποῖος εἶμαι καὶ ποῖος εἶναι ὁ προορισμός μου;

Ἐκφράζουμε τὴν εὐγνωμοσύνη μας πρὸς τοὺς διοργανωτές, τοὺς θεματοφύλακες τῆς καλλιτεχνικῆς κληρονομίας τοῦ Εὐθυμίου Βαρλάμη, τὴν Ἀγιορειτικὴ Φωτοθήκη καὶ ὅλους ὅσοι συμβάλλουν στὴν πραγματοποίηση αὐτῆς τῆς σημαντικῆς συνάντησης στὴ Σόφια. Εὐχόμεθα κάθε ἐπισκέπτης νὰ μὴν παραμείνει ἀπλὸς θεατῆς, ἀλλὰ νὰ ἐπιτρέψει σὲ ὅσα θὰ δεῖ νὰ τὸν ὀδηγήσουν σὲ ἐκείνη τὴν ἐσωτερικὴ σιωπὴ, μέσα στὴν ὁποία ἀκούγεται ἡ κλήση τοῦ Θεοῦ: «Σχολάσατε καὶ γνῶτε ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ Θεός» (Ψαλμ. 45, 11).

Διὰ τῶν πρεσβειῶν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, τῆς Ἐφόρου τοῦ Ἁγίου Ὁρους, εἴθε ὁ Κύριος νὰ εὐλογήσει τὸ ἐγχεῖρημα αὐτό, τοὺς δημιουργούς του καὶ ὅλους ὅσοι θὰ τὸ προσεγγίσουν. Εἴθε ἡ ἔκθεση νὰ φέρει καρποὺς πίστεως, συμφιλίωσης καὶ ἐλπίδος καὶ νὰ μᾶς ὑπενθυμίσει ὅτι τὸ ἀληθινὸ κάλλος δὲν ἐγκλωβίζει τὸν ἄνθρωπο στὸν ἑαυτό του, ἀλλὰ τὸν ἀνυψώνει πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τὸν φέρνει ἐγγύτερα στὸν πλησίον του.

Σόφια, Σεπτέμβριος 2026

† ΔΑΝΙΗΛ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ
ΚΑΙ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΣΟΦΙΑΣ

Χαιρετισμός
Πρέσβη της Ελλάδος στην Βουλγαρία
κ. Αλέξιου Μάριου Λυμπερόπουλου

Με ιδιαίτερη τιμή και χαρά συμμετέχω στον πρόλογο της έκδοσης αυτής που αφορά στην πολύ σημαντική Έκθεση για το Άγιο Όρος, που παρουσιάζεται τώρα στην Σόφια. Το «Άγιο Όρος έξω από το Άγιο Όρος» λειτουργεί ως γέφυρα ανάμεσα στον υλικό κόσμο και την πνευματική ανάταση που εμπνέει ο Άθως, εκεί που μας υπενθυμίζεται ότι η Εκκλησία υπερβαίνει τις ανθρώπινες διαιρέσεις.

Η Πρεσβεία της Ελλάδος στην Βουλγαρία έθεσε από την πρώτη στιγμή υπό την αιγίδα της την Έκθεση της συλλογής έργων του αείμνηστου Μάκη Βαρλάμη, τα οποία μαζί με πορτρέτα μοναχών της συλλογής της Αγιορειτικής Φωτοθήκης παρουσιάζονται από 14 Σεπτεμβρίου έως 15 Νοεμβρίου 2026 στην Σόφια, μερίμνη του Πειραματικού Εργαστηρίου Βεργίνας.

Το Υπουργείο Εξωτερικών της Ελλάδος στήριξε την έκδοση αυτή, μαζί με άλλους χορηγούς που συνέβαλαν στην υλοποίηση της Έκθεσης, η οποία φέρνει, μέσω της ματιάς του Μάκη Βαρλάμη και των πορτρέτων των μοναχών της Αγιορειτικής Φωτοθήκης, την Μοναστική παράδοση της Πολιτείας του Άθω πιο κοντά στα μάτια του κοινού.

Το γεγονός ότι η Έκθεση τελεί υπό την πνευματική αγκάλη της Α.Θ.Π. του Οικουμενικού Πατριάρχη κ.κ. Βαρθολομαίου και υπό την αιγίδα της Ιεράς Μητροπόλεως Σόφιας και του Μακαριωτάτου Πατριάρχη Βουλγαρίας και Μητροπολίτη Σόφιας κ.κ. Δανιήλ δείχνει και εμπράκτως ότι το Άγιον Όρος ενώνει την Ορθοδοξία και αγκαλιάζει όλο τον κόσμο.

Συγχαρητήρια σε όλους τους συντελεστές από την Ελλάδα και από την Βουλγαρία, για την εξαιρετική αυτή Έκθεση, η οποία συνδυάζει την δημιουργικότητα με την πνευματικότητα και αναδεικνύει τις χριστιανικές παραδόσεις του Αγίου Όρους, του ιερού τόπου που διατηρεί άβυσσ τη φλόγα της ορθοδοξίας. Τονίζεται έτσι, με τον καλύτερο τρόπο, η αλληλοκατανόηση και η συνέχεια της συνεργασίας ανάμεσα στους λαούς μας αλλά και όλους τους λαούς των Βαλκανίων.

Είμαι διπλά χαρούμενος και υπερήφανος που με αυτή τη σημαντική εκδήλωση που ανοίγει το Φθινοπωρινό Φεστιβάλ στο ΝΔΚ ολοκληρώνεται με τον καλύτερο τρόπο και η δική μου παρουσία στη Σόφια ως Πρεσβευτή της Ελλάδας στην Βουλγαρία.

Ο Πρέσβης της Ελλάδος στην Βουλγαρία

**Приветствие
на Посланика на Гърция в България
г-н Алекснос Марнос Либеропулос**

С особена чест и радост участвам в предговора на това издание, посветено на изключително важната Изложба за Света Гора, която се представя днес в София. „Света Гора извън Света Гора» действа като мост между материалния свят и духовното извисяване, което Атон вдъхновява – там, където ни се напомня, че Църквата надмогва човешките разделения.

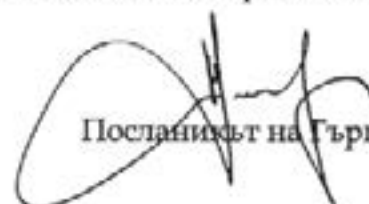
Посолството на Гърция в България от самото начало постави под своя патронаж Изложбата на колекцията от творби на блаженопочившия Макис Варламис, които, заедно с портрети на монаси от колекцията на Светогорската фототека, се представят от 14 септември до 15 ноември 2026 г. в София благодарение на Експерименталната лаборатория във Вергина.

Министерството на външните работи на Гърция подкрепи това издание, заедно с останалите спомоществуватели, допринесли за осъществяването на Изложбата, която, чрез погледа на Макис Варламис и портретите на монасите от Светогорската фототека, приближава монашеската традиция на Атонската монашеска република до очите на публиката.

Фактът, че Изложбата е под духовната егида на Негово Всесветейшество Вселенския Патриарх г-н г-н Вартоломей и под патронажа на Софийската Света Митрополия и Негово Светейшество Българския Патриарх и Софийски Митрополит г-н г-н Даниил, показва и на дело, че Света Гора обединява Православието и прегръща целия свят.

Сърдечни поздравления към всички организатори и участници от Гърция и България за тази изключителна Изложба, която съчетава творчеството с духовността и издига християнските традиции на Света Гора – на священото място, което пази неугасващ пламък на православието. Така, по най-добрия възможен начин, се подчертават взаимното разбирателство и приемствеността в сътрудничеството между нашите народи, както и между всички балкански народи.

Изпитвам двойна радост и гордост от това, че с това значимо събитие, с което се открива Есенният фестивал в НДК, завършва по най-добрия начин и моето лично пребиваване в София като Посланик на Гърция в България.

Посланикът на Гърция в България

Скъпи приятели и ценители на изкуството,

За Националния дворец на културата е чест и истинско вълнение да бъде домакин на впечатляващата изложба „Света гора в София“ на световноизвестния художник Макис Варламис (1942–2016), представена в рамките на есенното издание на „Салона на изкуствата“.

НДК винаги е бил много повече от пространство за културни събития. Той е дом на културата и духовността – място, което събира и обединява хора, идеи и светове; място, в което изкуството ни свързва с другите, но и с нас самите. Именно затова вярвам, че „Света гора в София“ намира своя естествен дом тук. С тази изложба пространствата на Двореца се преобразяват, за да ни пренесат в един различен свят – на тишина, вяра, красота и съзерцание. Свят, който ни напомня за непреходните ценности и за силата на духовността да свързва хората отвъд времето и различията.

Масштабният проект е резултат от ползотворното сътрудничество между Националния дворец на културата и Софийската света митрополия, с участието на Светогорската Фототека, Австрийския арт музей и Експерименталната работилница „Вергина“.

Изразявам своята искрена благодарност към всички партньори, институции и хора, които вложиха усилия, професионализъм и сърце, за да стане тази забележителна среща възможна. Вярвам, че „Света гора в София“ ще бъде значимо събитие в културния календар на столицата и истинско духовно преживяване – възможност да се докоснем до изкуство със световна стойност и чрез него да преоткрием онова, което ни свързва и обединява. Защото именно това е мисията на НДК – да бъде отворен дом на културата, изкуството и духовността. Дом, в който хората се срещат, преживяват, споделят и остават заедно.

Ия Петкова

Изпълнителен директор НДК

Αγαπητοί φιλότεχνοι,

Είναι τιμή και πραγματική χαρά για το Εθνικό Μέγαρο Πολιτισμού να φιλοξενήσει στη Σόφια την εντυπωσιακή έκθεση «Το Άγιον Όρος στη Σόφια» του παγκοσμίου φήμης καλλιτέχνη Μάκη Βαρλάμη (1942-2016), η οποία παρουσιάζεται στο πλαίσιο του φθινοπωρινού φεστιβάλ του «Σαλονιού των Τεχνών».

Το Εθνικό Μέγαρο Πολιτισμού ήταν πάντα κάτι πολύ περισσότερο από έναν χώρο πολιτιστικών εκδηλώσεων. Είναι ένας χώρος πολιτισμού και πνευματικότητας – ένα μέρος που συγκεντρώνει και ενώνει ανθρώπους, ιδέες και κόσμους. Ένα μέρος όπου η τέχνη μάς συνδέει με τους άλλους, αλλά και με τον εαυτό μας. Αυτός είναι ακριβώς ο λόγος για τον οποίο πιστεύω ότι η έκθεση «Το Άγιον Όρος στη Σόφια» βρίσκεται εδώ τη φυσική της θέση.

Με αυτή την έκθεση, οι χώροι του Μεγάρου μεταμορφώνονται για να μας μεταφέρουν σε έναν διαφορετικό κόσμο – έναν κόσμο σιωπής, πίστης, ομορφιάς και στοχασμού. Πρόκειται για έναν κόσμο που μας υπενθυμίζει τις διαχρονικές αξίες και τη δύναμη της πνευματικότητας να ενώνει τους ανθρώπους πέρα από τον χρόνο και τις διαφορές.

Αυτό το σημαντικό έργο είναι το αποτέλεσμα μιας γόνιμης συνεργασίας μεταξύ του Εθνικού Μεγάρου Πολιτισμού και της Ιεράς Μητρόπολης Σόφιας, με τη συμμετοχή της Αγιορειτικής Φωτοθήκης, του Μουσείου Τέχνης Waldviertel στην Αυστρία και του Πειραματικού Εργαστηρίου της Βεργίνας.

Θα ήθελα να εκφράσω την ειλικρινή ευγνωμοσύνη μου προς όλους τους συντελεστές, τους φορείς και τα άτομα που κατέβαλαν προσπάθεια, επαγγελματισμό και πάθος για να καταστήσουν δυνατή αυτή την αξιοσημείωτη συνάντηση. Πιστεύω ότι η έκθεση «Το Άγιον Όρος στη Σόφια» θα αποτελέσει ένα αξιοσημείωτο γεγονός στο πολιτιστικό πρόγραμμα της πρωτεύουσας και μια πραγματική πνευματική εμπειρία – μια ευκαιρία να έρθουμε σε επαφή με τέχνη παγκόσμιας αξίας και, μέσω αυτής, να ανακαλύψουμε εκ νέου αυτό που μάς συνδέει και μάς ενώνει. Γιατί αυτή ακριβώς είναι η αποστολή του Εθνικού Μεγάρου Πολιτισμού, να αποτελεί ένα ανοιχτό σπίτι πολιτισμού, τέχνης και πνευματικότητας. Ένα σπίτι όπου οι άνθρωποι συναντιούνται, βιώνουν, μοιράζονται και παραμένουν μαζί.

Τγια Πέτκοβα

Εκτελεστική Διευθύντρια Εθνικού Μεγάρου Πολιτισμού

За мен е чест и удоволствие да подкрепя изложбата, организирана от Негово Светейшество Даниил Патриарх Български, и Софийски Митрополит за Света гора Атон, място, което е представлява вечна съкровищница на ценностите на нашата православна традиция.

Целта на изложбата е да представи и подчертае нашето религиозно и културно наследство. Художественото и духовно творчество на великия грък от диаспората Макис Варламис, заедно с редките фотографии на монаси от сбирката на Светогорската фототека, представляват не просто предмети на изкуството, а живи свидетелства за вярата и историята на Света гора.

Чрез експонатите се стремим да споделим красотата на православната традиция и да укрепим връзките на приятелство и сътрудничество между нашите народи, на които служим повече от 20 години.

Бих искал сърдечно да благодаря на инициаторите и организаторите на изложбата за тяхната работа и възможността да съдействам за нейното осъществяване.

Продромос Мавропулос
Главен спонсор

Г-н Продромос Мавропулос е бизнесмен с над 25 години опит и силно присъствие на българския пазар на инвестиционни недвижими имоти, а през последните години е активен и в гръцкия сектор на инвестиционни недвижими имоти. Той има дългогодишно активно участие в институционални управителните съвети.

Είμαι τιμή και χαρά μου να υποστηρίξω την έκθεση, που διοργανώνεται από τον Μακαριώτατο Πατριάρχη Βουλγαρίας και Μητροπολίτη Σόφιας κ. Δανιήλ, για το Άγιον Όρος, έναν τόπο που αποτελεί διαχρονική Κιβωτό των αξιών της Ορθόδοξης παράδοσής μας.

Στόχος της έκθεσης είναι η παρουσίαση και ανάδειξη της θρησκευτικής και πολιτιστικής μας κληρονομιάς. Το καλλιτεχνικό και πνευματικό έργο του σπουδαίου Έλληνα της διασποράς Μάκη Βαρλάμη μαζί με σπάνιες φωτογραφίες Μοναχών από τη συλλογή της Αγιορειτικής Φωτοθήκης, αποτελούν όχι απλά αντικείμενα τέχνης, αλλά ζωντανές μαρτυρίες πίστης και ιστορίας του Αγίου Όρους. Μέσα από τα εκθέματα μοιράζεται το κάλλος της ορθόδοξης παράδοσης και ενισχύονται οι δεσμοί φιλίας και συνεργασίας των λαών μας, που υπηρετούμε για περισσότερο από 20 χρόνια.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τους εμπνευστές και διοργανωτές της έκθεσης για το έργο τους και για την ευκαιρία που μου έδωσαν να συνδράμω στην υλοποίησή της.

Πρόδρομος Μαυρόπουλος
Κύριος χορηγός της Έκθεσης

Ο κ. Πρόδρομος Μαυρόπουλος είναι επιχειρηματίας, με εμπειρία άνω των 25 ετών και ισχυρή παρουσία στην αγορά των επενδυτικών ακινήτων της Βουλγαρίας, ενώ τα τελευταία χρόνια δραστηριοποιείται στον κλάδο των επενδυτικών ακινήτων της Ελλάδας. Έχει μακρόχρονη ενεργή συμμετοχή σε Δ.Σ. θεσμικών οργάνων.

Национален дворец на културата в София (НДК) | Εθνικό Μέγαρο Πολιτισμού Σόφιας (NDK)
Изложба „Света гора Атон“ | Η Έκθεση «Το Άγιον Όρος Άθως»

ВЕвропа има една изключително красива и много голяма планина, която е обърната на юг и се простира далеч в морето. Затова аз, като избрах тази планина измежду всички области на света, реших да я предложа на монасите като подходящо място за тяхното пребиваване. Поради тази причина я посветих на самата себе си като специално свое обиталище и отсега нататък тя ще се нарича „Света гора“.

(Обещание на св. Богородица към св. Петър Атонски)

Υπάρχει στην Ευρώπη ένα όρος ωραιότατο και πολύ μεγάλο, που είναι στραμμένο προς τον νότο και εισέρχεται πολύ προς τη θάλασσα· εγώ, λοιπόν, επιλέγοντας αυτό το όρος από όλη τη γη, έκρινα να το προσφέρω στους μοναχούς, ως ταιριαστό καταγώγιο· γι' αυτό μάλιστα το αφιέρωσα στον εαυτό μου, ως ιδιαίτερο ενδιαίτημα, και από τώρα θα ονομασθεί «Άγιον».

(Υπόσχεση της Θεοτόκου προς τον άγιο Πέτρο τον Αθωνίτη)

Карта на Светата гора Атон
(Произведение на Христос Делиос)

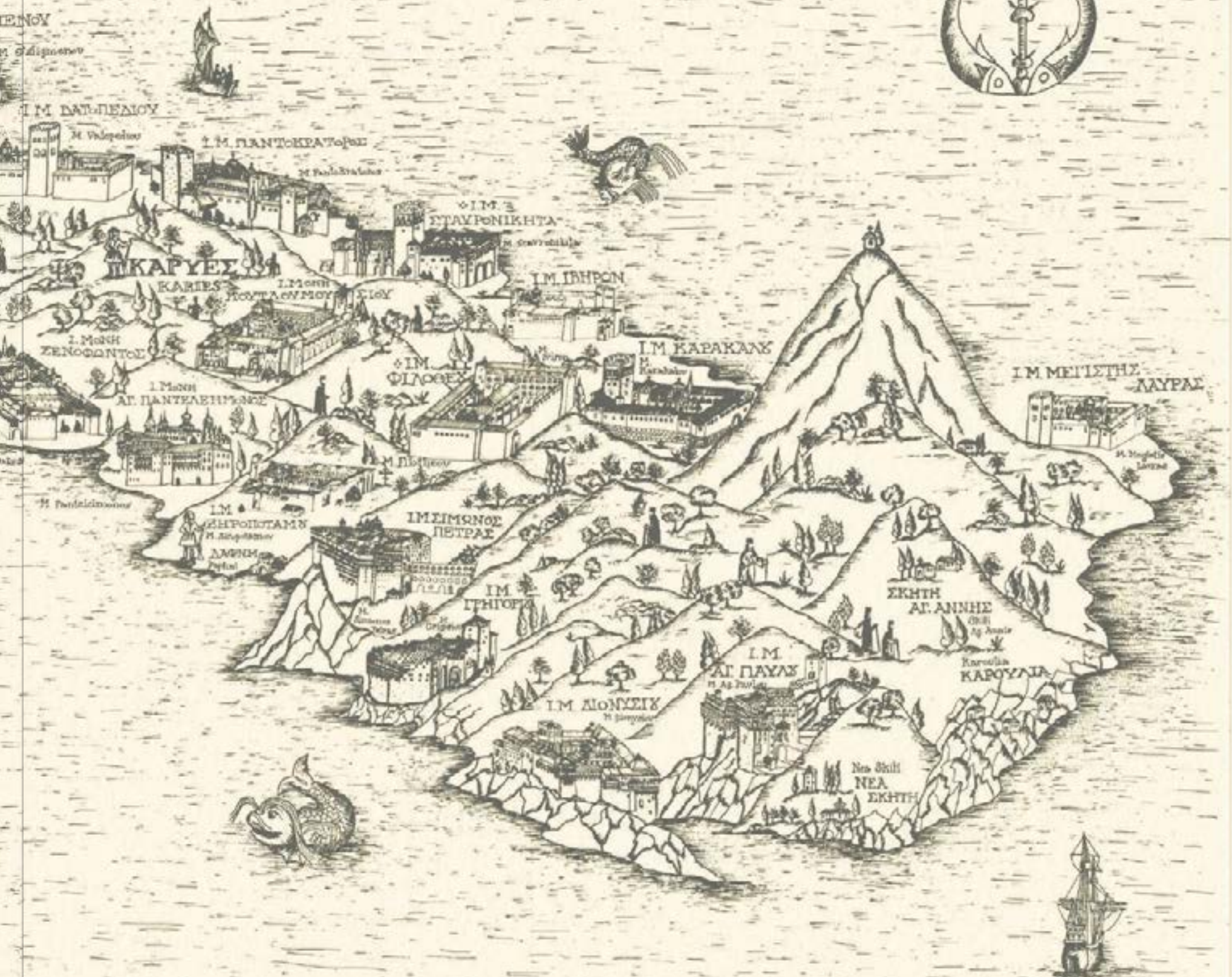
Χάρτης του Αγίου Όρους Άθω
(Έργο Χρήστου Δέλλιου)

MONT ATHOS

B

Дървеното клепало е символ на райското дърво и на Кръста Божии, то е Ноевият призив за присъединяване към кивота на спасението, т.е. Църквата. Клепалото остава жив „събеседник“ на монаха, който превръща времето в богослужение, а ежедневието в постоянна готовност за среща с Бога. Едновременно с това клепалото е и символ на изкуството, който събира и запознава зрителите с една изложба, посветена на Света гора.

Клепало с желязно окачване
Брезово дърво, 180 x 20 cm

Το ξύλινο τάλαντο, σύμβολο του παραδείσιου ξύλου και του Σταυρού, κλήση του Νώε στην κιβωτό της σωτηρίας – την Εκκλησία – παραμένει ένας ζωντανός «συνομιλητής» του μοναχού, που μετατρέπει τον χρόνο σε λατρεία και την καθημερινότητα σε διαρκή ετοιμότητα για τη συνάντηση με τον Θεό. Ταυτόχρονα, ως σύμβολο τέχνης, συνάγει και εισάγει τους θεατές σε μια έκθεση για το Άγιον Όρος.

Τάλαντο σε σιδερένιες αναρτήσεις
Ξύλο σημύδας, 180 x 20 εκ.

Въведение

„...не мястото, а начинът...“

Заглавието, под което Варламис представи своята поредица картини за Света гора пред Европейския парламент в Брюксел през 2013 г. беше следното: „Света Гора“. *Една европейска програма за мир*. Това заглавие изненада политическото ръководство на Европейския съюз.

По този начин Варламис искаше да покаже, че системата от ценности на Света гора, както и нейното придобивано в продължение на дълги векове умение да оцелява, могат да се превърнат в основен камък за едно ново съграждане на Европейския съюз. Нашето мнение е, че същината на този основен или крайтъгълен камък се обобщава в ценността на Емпатията, която означава не просто да разбираш другия, но и да го усещаш, нещо, което за нас, християните, ще рече да виждаш в лицето на другия самия Бог. Тази действителност съдържа в себе си семето на мирното съжителство и благоденствието на хората на земята.

Представянето на сбирката картини в сърцето на Балканите, в София, има за цел да възроди това предложение към Европейския съюз.

Визията за Обединена Европа се нуждае от Духовността и умението за приспособяване, присъщи на Православието и на Света гора.

Ние, балканските народи, имаме задължението да подкрепим Обединена Европа със своето умение, придобито благодарение на Православната традиция, която представлява цялостна и завършена система с непосредствени отражения върху политическия и обществен живот.

Многообразното творчество на Варламис за Света гора не е просто една изложба с произведения на изкуството. То представлява едно съпреживяно предложение за нов модел на живот. Нов модел на

Εισαγωγικό

«...οὐχ ὁ τόπος, ἀλλ' ὁ τρόπος...»

Ο τίτλος που έδωσε ο Βαρλάμης στην παρουσίαση της συλλογής του Αγίου Όρους στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στις Βρυξέλλες το 2013 ήταν: *Άγιον Όρος. Ένα Ευρωπαϊκό πρόγραμμα για την ειρήνη*. Ο τίτλος αυτός ξάφνιασε την πολιτική ηγεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Με αυτόν τον τρόπο ο Βαρλάμης ήθελε να δείξει ότι το σύστημα των αξιών του Αγίου Όρους, αλλά και η τεχνογνωσία αιώνων πάνω στο θέμα της επιβίωσης, μπορούν να αποτελέσουν τον θεμέλιο λίθο του νέου οικοδομήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο βασικός πυρήνας αυτής της θεμελίωσης συνοψίζεται, πιστεύουμε, στην αξία της ενσυναίσθησης, που σημαίνει όχι απλώς να καταλαβαίνεις τον άλλο, αλλά και να τον αισθάνεσαι, και για εμάς τους Χριστιανούς να βλέπεις στο πρόσωπο του άλλου τον ίδιο τον Θεό. Η πραγματικότητα αυτή ενέχει τον σπόρο της ειρηνικής συνύπαρξης και της ευημερίας των ανθρώπων πάνω στη γη. Η παρουσίαση της συλλογής των πινάκων στην καρδιά των Βαλκανίων, στη Σόφια, έρχεται να αναβιώσει αυτήν την πρόταση προς την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Το όραμα της Ενωμένης Ευρώπης έχει ανάγκη την πνευματικότητα και την τεχνογνωσία της Ορθοδοξίας και του Αγίου Όρους.

Οι Βαλκάνιοι λαοί έχουμε υποχρέωση να στηρίξουμε την Ενωμένη Ευρώπη με την τεχνογνωσία που έχουμε από την ορθόδοξη παράδοση, η οποία αποτελεί ένα σφαιρικό σύστημα με άμεσες προεκτάσεις στην πολιτική και κοινωνική ζωή.

Το πολύμορφο έργο του Βαρλάμη για το Άγιον Όρος δεν είναι μια απλή έκθεση έργων τέχνης. Είναι μια βιωματική πρόταση για ένα νέο μοντέλο ζωής, το οποίο διακατέχεται από τις αξίες της μοναστηριακής παράδοσης. Η πίστη, ο σεβασμός στο περιβάλλον και στην παράδοση, η ενσυναίσθηση, η υπακοή όλων προς

живот, който е проникнат и наситен с ценностите на монашеската традиция. Вярата, уважението към околната среда и традицията, емпатията, подчиняването на всеки един спрямо всички останали, духовността, простотата и приобщеността са някои от ценностите, които човек преживява на Света гора и които вдъхновяват художника Варламис да създаде „своята собствена Света гора“ извън самата Света гора.

Представянето на сбирката с атонски картини в Националния дворец на културата в София е изградено съобразно модела на вътрешното устройство на светогорските манастири, който от своя страна има за свой първообраз модела на античното жилище. Околовръстно по периферията са разположени жилищните помещения, а в центъра на вътрешния двор на манастирите се намира католикониът (главната църква), докато в центъра на нашата изложба е разположена „Молитвата на монасите“.

В древността съответното място е било заемано от огнището, защото огънят е представлявал „сърцето“ на дома. Това е било свещеното място, където семейството се е събирало, принасяли се жертви на боговете и по този начин е било осигурявано не само оцеляването на самото семейството, но и символно са се изразявали неговото единство, устойчивост и вътрешен мир.

Подобна структура в атонските манастири носи смисъла на съществуването на един център, който определя смисъла на уединения живот и който чрез своето периферно измерение гарантира сигурността на монасите.

„Молитвата на монасите“ е една „съпреживяна инсталация“ в рамките на изложбата, която Варламис създаде с цел да даде възможност преди всичко на жените да почувстват благоговейната атмосфера на светогорската молитва.

Съчетанието на живопис, музика, специално осветление и цялостна сценография излиза извън рамките на времето и пространството, пренасяйки посетителите в един ритуал, който непрекъснато се повтаря на Света гора вече повече от хиляда годи-

όλους, η πνευματικότητα, η λιτότητα, η κοινωνικότητα, είναι μερικές από τις αξίες που βιώνει κανείς στο Άγιον Όρος και που ενέπνευσαν τον καλλιτέχνη να δημιουργήσει το «δικό» του Άγιον Όρος, έξω από το Άγιον Όρος.

Η παρουσίαση της συλλογής στο Εθνικό Μέγαρο του Πολιτισμού της Σόφιας (NDK), είναι σχεδιασμένη πάνω στο πρότυπο της δομής των μοναστηριών, που και αυτό προέρχεται από το πρότυπο της κατοικίας στην αρχαιότητα. Στην περίμετρο βρίσκονται οι χώροι κατοικίας, ενώ στο κέντρο, στην εσωτερική αυλή, στα μεν μοναστήρια βρίσκεται το καθολικό (η κύρια εκκλησία), ενώ στην έκθεσή μας βρίσκεται το έργο «Η δέηση των μοναχών».

Στην αρχαιότητα υπήρχε αντίστοιχα η Εστία. Στην αρχαία κατοικία, η εστία (η φωτιά) αποτελούσε την «καρδιά» του σπιτιού. Ήταν ο ιερός τόπος όπου συγκεντρωνόταν η οικογένεια, προσφέρονταν θυσίες στους θεούς και εξασφαλιζόταν η επιβίωση, συμβολίζοντας την ενότητα, τη σταθερότητα και την εσωτερική ειρήνη.

Η δομή αυτή στα μοναστήρια, έχει το νόημα της ύπαρξης ενός κέντρου που ορίζει το νόημα της ζωής, ενώ από την άλλη φροντίζει με την περιμετρική της διάσταση την ασφάλεια των μοναχών.

«Η δέηση των μοναχών» είναι η βιωματική εγκατάσταση μέσα στην έκθεση που δημιούργησε ο Βαρλάμης για να δώσει την ευκαιρία κυρίως στις γυναίκες να νιώσουν την καταλυτική ατμόσφαιρα της αγιορείτικης προσευχής.

Η συνέργεια της ζωγραφικής, της μουσικής, του ειδικού φωτισμού και της όλης σκηνοθεσίας, αναιρεί τον χρόνο και τον χώρο, μεταφέροντας τους επισκέπτες στο τελετουργικό που αδιάλειπτα εδώ και περισσότερα από χίλια χρόνια διαδραματίζεται στο Άγιον Όρος. Είναι ο πυρήνας της αγιορείτικης ζωής που χαρακτηρίζεται από τη δοξολογία προς τον Κύριο και τη δύναμη της κοινότητας.

Η ιδέα αυτής της εγκατάστασης δημιουργήθηκε από τον πόθο του μακαριστού μητροπολίτη Θεσσαλονίκης Ανθιμου (†2025) που είχε ζητήσει από τον Βαρλάμη να ζωγραφίσει κάποιον μοναχό, συμπληρώνοντας τους πίνακες με τα μοναστήρια και τις σκήτες. Και εμείς, η

ни. Това е ядрото на светогорския живот, характеризиращ се с прослава на Господа и със силата на своята монашеска общност.

Идеята за тази „съпреживяна инсталация“ възникна поради желанието на блаженопочившия митрополит Антим Солунски (†2025), който беше поискал от Е. Варламис да нарисова няколко монаси с цел да допълни изображенията на манастирите и скитовете. Така ние, екипът на Варламис в Гърция след кончината на нашия Учител през 2016 г. доразвихме тази идея чрез сътрудничество със СВЕТОГОРСКАТА ФОТОТЕКА. Експресивните фотографии, разкриващи вътрешния мир на атонските монаси, които се съхраняват в Светогорската фототека показват по най-добрия начин кои са хората, които живеят в тези манастири. Техните бръчки, погледи им и стойката им разкриват как техният живот е отдаден по абсолютен начин на Бога на Доброто и Любавта.

От името на Експерименталната работилница на Вергина

Павлос Трохопулос

ομάδα του Βαρλάμη στην Ελλάδα μετά την αποδημία του Δασκάλου μας το 2016, επεκτείνουμε αυτήν την ιδέα με τη συνεργασία με την ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΗ ΦΩΤΟΘΗΚΗ. Οι εκφραστικές και αποκαλυπτικές φωτογραφίες μοναχών της Αγιορειτικής Φωτοθήκης δείχνουν με τον καλύτερο τρόπο ποιοι άνθρωποι ζούνε μέσα σε αυτά τα μοναστήρια. Οι ρυτίδες τους, το βλέμμα τους, η στάση τους, φανερώνουν την αφοσιωμένη, με απόλυτο τρόπο, ζωή τους στον Θεό της καλοσύνης και της αγάπης.

Για το Πειραματικό Εργαστήρι Βεργίνας

Παύλος Τροχόπουλος

Светата гора Атон в живописа и в художествената фотография

Освен че е свято място, където хиляди хора се стичат, за да посветят живота си на непрестанно поклонение и служение на Бога, Света гора привлича и множество писатели, учени и художници, на чиито сърца тя говори по различни начини.

В допълнение към неизброимите научни изследвания, налице са и многобройни пътеписи и картини, които запечатват и документират сградите и живота на Света гора, а също така и въздействието, което всичко видно и преживяно в Атон е оказало върху душата на художника или писателя.

Настоящата изложба се опитва да съчетае светогорски картини и фотографии, поставяйки ги в диалог.

Картините на Макис Варламис – виден архитект в Австрия и професор в Университета за приложни изкуства във Виена – изобразяват множество архитектурни форми – от големите манастирски комплекси до по-малките монашески обиталища като килиите. Освен тях обаче, той успява да улови и пресъздаде върху платното емоциите и въздействието, с които атонската атмосфера и ежедневната битност на светогорците отекват в душата му. Чрез богатия си визуален език на форми и цветове той показва, че през различните периоди на неговия живот Света гора му е говорила по много и различни начини, тъй като картините му не спадат само към един конкретен период.

От друга страна, фотографското изкуство е представено в тази изложба не толкова с архитектурни сюжети, колкото с фигурите на онези, които са обитавали светогорските архитектурни комплекси. За разлика от картините, които са дело на една личност, фотографиите са творения на множество поименно известни или неизвестни фотографи, ра-

То Άγιον Όρος στη ζωγραφική και τη φωτογραφία

То Άγιον Όρος, εκτός από ιερός τόπος, στον οποίο προσέτρεξαν χιλιάδες άνθρωποι για να αφιερώσουν τη ζωή τους στην αδιάλειπτη λατρεία του Θεού, προσέλκυσε και πλήθος συγγραφέων, επιστημόνων και καλλιτεχνών, στις καρδιές των οποίων μίλησε με ποικίλους τρόπους.

Πέραν από τις απειράριθμες επιστημονικές μελέτες, πλήθος υπήρξαν και τα περιηγητικά κείμενα μαζί και τα έργα ζωγραφικής, όπου αποτυπώθηκαν τα κτίρια και η ζωή του Άθω, αλλά εξίσου αποτυπώθηκε και ο αντίκτυπος που αυτά είχαν στην ψυχή του καλλιτέχνη ή συγγραφέα.

Η παρούσα έκθεση επιχειρεί να φέρει σε εικαστικό διάλογο έργα ζωγραφικής και φωτογραφίας.

Οι ζωγραφικοί πίνακες του Μάκη Βαρλάμη –διαπρεπούς αρχιτέκτονα στην Αυστρία και καθηγητή στο Πανεπιστήμιο Εφαρμοσμένων Τεχνών της Βιέννης– αποτυπώνουν πλήθος αρχιτεκτονικών μορφών: από τα μεγάλα μοναστηριακά συγκροτήματα μέχρι τα μικρότερα κελιά. Εκτός όμως από αυτά, κατορθώνει να καταθέσει και αποθέσει στον καμβά τα συναισθήματα και τις προβολές της αγιορείτικης ατμόσφαιρας και ζωής στην ψυχή του. Με μια πλούσια εικαστική γλώσσα σχημάτων και χρωμάτων αποδεικνύει ότι το Άγιον Όρος μίλησε στη διάρκεια της ζωής του με πολλούς τρόπους μέσα του – καθότι και οι πίνακες δεν ανήκουν μόνο σε μία περίοδο.

Από την άλλη μεριά, η φωτογραφική τέχνη αντιπροσωπεύεται στην έκθεση αυτή όχι με αρχιτεκτονήματα, αλλά με τις μορφές όσων έζησαν σε αυτά. Ενώ οι πίνακες φιλοτεχνήθηκαν από ένα πρόσωπο, οι φωτογραφίες αποτελούν δημιουργίες πολλών επώνυμων ή μη φωτογράφων, κατά τη διάρκεια του 20ού αιώνα. Τόσο Αγιορείτες όσο και καταξιωμένοι φωτογράφοι επισκέπτες του Άθω, κατάφεραν να συλλάβουν το φαινόμενο

ботили през XX век. Авторы на снимките са както светогорски монаси, така и известни фотографии, посетили Атон. Всички те успяват да уловят и запечатат един конкретен сюжет, избирайки мига, в който неговата същина избликва на повърхността по най-изразителния или най-представителния възможен начин.

Този подход на фотографите доказва, че те са обръщали особено внимание на психическото състояние на сниманото лице и са се стараели да съпреживеят мига заедно с него. Подписвайки творбите си, те явно са вярвали, че наистина са изпитвали духовна близост с онова, което човекът, запечатан на снимката, е преживявал.

Разхождайки се из една изложба, посветена на Светата гора Атон, в която онова, което пленява, е образът, а не словото, човек се опитва да надникне в себе си и да открие какво го е довело тук, сред картините на „странни“ сгради и фотографиите на непознати хора – в една изложба, в която създателите на произведенията знаят как да отстъпят първенството на изобразяваните от тях обекти и мълчаливо да се оттеглят на втори план. И така, стигайки до края – ако подобна обиколка изобщо може да има начало и край – човек започва да осъзнава, че Атон вероятно притежава способността да обединява в една неразделима цялост изображенията и творците или пътешествениците, който са ги създали.

Светогорска Фототека

мιας στιγμής, επιλέγοντας ωστόσο τη συγκεκριμένη αυτή στιγμή και στάση, κατά την οποία από τον εικονιζόμενο εκχυλίζει η, κατά το δυνατόν, αντιπροσωπευτικότερη μορφή του.

Έτσι αποδεικνύεται ότι και οι φωτογράφοι δεν ήταν άμοιροι της ψυχικής κατάστασης του φωτογραφιζόμενου· βίωσαν ένα συντονισμό μαζί του και –υπογράφοντας το έργο τους– πίστευαν ότι όντως υπήρξε συγγένεια ανάμεσα σε αυτό που έζησαν κοντά στο πρόσωπο και σε αυτό που αποτυπώθηκε.

Περιδιαβαίνοντας μια έκθεση για το Άγιον Όρος, όπου καθηλώνει η εικόνα και όχι ο λόγος, οδηγείται κανείς να ανακαλύψει μέσα του τι τον έφερε εδώ, ανάμεσα σε «παράξενα» κτίρια και πρωτόγνωρους ανθρώπους· σε μια έκθεση, όπου οι δημιουργοί των έργων γνωρίζουν να δίνουν την πρωτοκαθεδρία στα εικονιζόμενα, ενώ αυτοί σιωπηλά να απέρχονται. Και φθάνοντας στο τέλος –αν στην περιήγηση υπήρξε αρχή και τέλος– αρχίζει να διαπιστώνει κανείς πως μάλλον το Άγιον Όρος έχει την ικανότητα να ενώνει σε ένα τα εικονιζόμενα, τους εικονίζοντες και τους περιηγητές τους.

Η Αγιορειτική Φωτοθήκη

Учейки се от Атон

Архитектурата за Варламис беше един инструмент за градска комуникация, преплетен с физико-косμολογични измерения.

Изкуството за Варламис беше основата за социалната, материалната и духовната трансформация.

Творчеството за Варламис беше лечебната сила за една жива реалност.

Естетиката за Варламис беше същността на участието в творческото съществуване.

Вярата и безусловният стремеж към красота оформиха динамиката на цялото му творчество по пътя към „светската поезия“.

Труда и живота той възприемаше като планиране и практическо изживяване на един по-красив и по-подходящ за живеене свят. Казано накратко, като „поетизация на околната среда“.

Утопията за един по-красив свят не беше „утопична“ за Варламис. Той я виждаше да се проявява в „АТОН, като в един остров, изникнал от морето на живота“. В „атмосферата на Атон“ Варламис откриваше основните характеристики на една предопределяща „морална естетика“.

За Варламис АТОН беше едно изключително място, излъчващо мощна енергия и представляващо хармоничната връзка между природата и духа. Това беше място, което му даваше смелост и увереност, че копнежът за един пълноценен живот и очакването за мир наистина могат да се превърнат в реалност. Той искаше да сподели това си знание с колкото се може повече хора.

Вярата на Варламис, която го съпътстваше още от детството му, и неуморният му стремеж към общаване, за който той намери модел в Светата гора Атон, представляваха мощни източници на творчески потенциал. Стъпвайки върху тях, той разви един житейски модел, който използваше

Μαθαίνοντας από τον Άθω

Η Αρχιτεκτονική για τον Βαρλάμη ήταν ένα όργανο αστικής επικοινωνίας, συνυφασμένο με μια φυσική-κοσμολογική διάσταση.

Η Τέχνη για τον Βαρλάμη ήταν το θεμέλιο του κοινωνικού, υλικού και πνευματικού μετασχηματισμού.

Η Δημιουργικότητα για τον Βαρλάμη ήταν η θεραπευτική δύναμη για μια ζωντανή πραγματικότητα.

Η Αισθητική για τον Βαρλάμη ήταν η ουσία για τη συμμετοχή στη δημιουργική ύπαρξη.

Η Πίστη και η άνευ όρων θέληση για Ομορφιά διαμόρφωσαν τη δυναμική όλου του έργου του στον δρόμο προς την «κοσμική ποίηση».

Την Εργασία και τη Ζωή κατανοούσε ως τον σχεδιασμό και τη βιωμένη πρακτική ενός πιο όμορφου και βιώσιμου κόσμου. Με λίγα λόγια, ως την «ποιητικοποίηση του περιβάλλοντος».

Η ουτοπία ενός πιο όμορφου κόσμου δεν ήταν «ουτοπική» για τον Βαρλάμη. Την είδε να εκδηλώνεται στον «ΑΘΩ, ένα νησί που αναδύθηκε από τη θάλασσα της ζωής». Στην «ατμόσφαιρα του ΑΘΩ», ο Βαρλάμης βρήκε τα βασικά χαρακτηριστικά μιας καθοριστικής «ηθικής αισθητικής».

Ο ΑΘΩΣ για τον Βαρλάμη ήταν ένας εξαιρετικός τόπος, που εξέπεμπε μια ισχυρή ενέργεια και αντιπροσώπευε μια αρμονική σύνδεση μεταξύ φύσης και πνεύματος. Ήταν ένας τόπος που του έδινε θάρρος και την αυτοπεποίθηση ότι η λαχτάρα για μια ολοκληρωμένη ζωή και η προσδοκία της ειρήνης μπορούσαν πράγματι να γίνουν πραγματικότητα. Ήθελε να μοιραστεί αυτή τη γνώση με όσο το δυνατόν περισσότερους ανθρώπους.

Η πίστη του Βαρλάμη, η οποία τον συνόδευε από την παιδική του ηλικία, και η ακούραστη επιδίωξή του για κοινότητα, για την οποία βρήκε ένα πρότυπο στον Άθω, αποτέλεσαν ισχυρές πηγές ανθρώπινου δυναμικού. Από αυτό, ανέπτυξε ένα μοντέλο ζωής που αξιοποιεί τον δυναμισμό μιας μικρής κοινότητας προς όφε-

динамичността на малките общности в полза на по-големите. Самият той работеше предимно в екип и докато беше жив основа няколко художествени групи, някои от които са активни и днес (Експерименталната работилница на Вергина, IDEA, Space Opera и др.).

Той възприемаше „Concept ATHOS“ като един полезен и наставляващ урок, насочен срещу типичните ориентации на нашето съвременно общество, каквито са успехът, удоволствията, потребителският манталитет и индивидуализмът. В микрокосмоса на Атон той виждаше един модел, прилягащ на по-широкия европейски контекст.

Основна грижа за Варламис – независимо от това дали говорим за едно общество, ориентирано към успеха, за едно общество на забавленията или за едно общество, основаващо се на ефективността и постиженията – беше да предложи на хората нови, смислени начини да изпитат радостта и цялостното благополучие. Той непрекъснато се бореше да преобрази и трансформира духовните и материалните явления, използвайки средствата на изкуството с цел, следвайки примера на Атон, да внесе в света красота с такова качество, количество и интензивност, че нейното присъствие да засенчи злото и грозотата. По-конкретно, аспектът на времето, използването на времето и преживяването на времето претърпяваха едно радикално, но полезно за външните наблюдатели на Атон пренасочване, като от измеримото в рамките на един човешки живот, „Време“ преминаваха към „Времето“ на изпълнената житейска цел.

За Варламис Атон винаги съставляваше блестящ пример за преследване на идеала за красота и това преследване, което като цяло възпламени неговия най-първичен творчески импулс, даде тласък и на неговата уникална художествена форма. Със своя формален език, съдържание и послание, той винаги преследваше постигането на една универсално валидна визия, която да надхвърля времевите граници, една глобална визия, която да надхвърля локалното.

Самоподразбиращите се за Светата гора Атон измерения на духовното, неразбираемостта и безкрайността, отведоха Варламис към едно извечно, за да не кажем „без край“ творчество, и по този начин

λος μιας μεγαλύτερης. Ο ίδιος εργάστηκε κυρίως σε ομάδες και ίδρυσε αρκετές καλλιτεχνικές ομάδες καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του, μερικές από τις οποίες εξακολουθούν να είναι ενεργές σήμερα (Πειραματικό Εργαστήρι Βεργίνας, IDEA, Space Opera, κ.λπ.).

Κατανοούσε το «Κόνσεπτ ΑΘΩΣ» ως ένα διδακτικό και χρήσιμο μάθημα ενάντια σε τυπικούς προσανατολισμούς της σύγχρονης κοινωνίας μας, όπως η επιτυχία, η ευχαρίστηση, ο καταναλωτισμός και ο ατομικισμός. Είδε στον μικρόκοσμο του Άθω ένα μοντέλο για το ευρύτερο ευρωπαϊκό πλαίσιο.

Ένα σημαντικό μέλημα του Βαρλάμη – ανεξάρτητα από το αν μιλάμε για μια κοινωνία προσανατολισμένη στην επιτυχία, μια κοινωνία ψυχαγωγίας ή μια κοινωνία που βασίζεται στην αποδοτικότητα – ήταν να προσφέρει στους ανθρώπους νέους, ουσιαστικούς τρόπους για να βιώσουν τη χαρά και την ολιστική ευημερία. Αγωνιζόταν συνεχώς να αναδιαμορφώνει και να μεταμορφώνει τα πνευματικά και υλικά φαινόμενα, χρησιμοποιώντας τα μέσα της τέχνης, προκειμένου – ακολουθώντας το παράδειγμα του Άθω – να φέρει την ομορφιά στον κόσμο με τέτοια ποιότητα, ποσότητα και ένταση που η παρουσία της να επισκιάζει το κακό και το άσχημο. Συγκεκριμένα, η πτυχή, η χρήση και η εμπειρία του χρόνου υφίστανται έναν ριζικό, αλλά ωφέλιμο αναπροσανατολισμό για τους εξωτερικούς παρατηρητές του Άθω, από τον «Χρόνο» του μετρήσιμου χρόνου στον «Καιρό» του εκπληρωμένου χρόνου.

Για τον Βαρλάμη, ο Άθως αποτέλεσε πάντοτε ένα λαμπρό παράδειγμα στην επιδίωξη ενός ιδανικού ομορφιάς, μιας επιδίωξης που, γενικά, πυροδότησε την πιο αρχέγονη δημιουργική του ώθηση και έδωσε ώθηση στη μοναδική μορφή τέχνης του. Με την επίσημη γλώσσα, το περιεχόμενο και το μήνυμά του, επιδιώκει πάντα ένα καθολικά έγκυρο όραμα που υπερβαίνει τα χρονικά όρια, ένα παγκόσμιο όραμα που υπερβαίνει το τοπικό.

Οι αυτονόητες, στο Άγιον Όρος, διαστάσεις του πνευματικού, του ακατανόητου και του απείρου, οδήγησαν τον Βαρλάμη σε μια αέναη, για να μην πω «χωρίς τέλος», δημιουργικότητα, επιτρέποντας έτσι την τεράστια παραγωγικότητά του.

Η αισθητική σκέψη του Βαρλάμη, διαμορφωμένη από την αρχαία κληρονομιά, ακολουθούσε σαφώς τις κατευθυντήριες γραμμές των ορθόδοξων πεποιθήσεων,

допринесоха за неговата огромна продуктивност. Естетическата мисъл на Варламис, оформена въз основа на древното елинско наследство, ясно следваше насоките на православните вярвания, които по същество благоприятстват холистичния мироглед, който не третира човеска и околната среда, природата и духа като отделни същности. Подобно възприятие позволява на индивида да види „лицето на Бога на земята“. Поради това запознатостта на Варламис с православния ритуал и иконография проличава и се откроява в много от неговите писания.

Красотата на Светата гора Атон не е егоцентрично наслаждение, нито пък представлява едно лъжливо поклонение пред явленията. Великолепието на Света гора, независимо дали говорим за природа, архитектура или за църковен ритуал, е преди всичко един празник на съзиданието и творчеството, чрез които естетиката придобива морални и духовни измерения. Така нашето познание се изостря срещу излишествата и безцелната злоупотреба с природата, а това ни показва и границите на нашите ресурси. При все това обаче, сдържаността, смиреността и отхвърлянето на излишествата по никакъв начин не водят до културна бедност и Атон отчетливо изтъква това.

АТОН за Варламис е обещание за щастие. Той е неизчерпаем източник, от който можем непрекъснато да черпим сили. Той е едно лечебно място, чието въздействие се простира извън неговите собствени предели.

АТОН е извор на надежда, балсам срещу духовното изтощение и деградацията на нашето общество.

АТОН не е просто място, а „свeto място“, което насърчава близостта с Бога.

АТОН сам по себе си е „дело“ на Бога, едно пространство на Сътворението, изградено така, че да бъде място за поклонение пред Бога.

АТОН е израз на любовта на човечеството към Бога и обратно.

В крайна сметка, в своята цялост творчеството на Варламис е един полифоничен химн в чест на Сътворението, една молитва в образи.

Бернхард Антони-Бубестигер
Музей на изкуството във Валдвиртел

оι οποίес ουσιαστικά ευνοούν μια ολιστική κοσμοθεωρία, που δεν αντιμετωπίζει ως διακριτές οντότητες τον άνθρωπο και το περιβάλλον, τη φύση και το πνεύμα. Μια τέτοια αντίληψη επέτρεπε σε κάποιον να δει το «πρόσωπο του Θεού στη γη». Η εξοικείωσή του με την τελετουργία και την εικονογραφία είναι επίσης εμφανής σε πολλά από τα γραπτά του.

Η ομορφιά στο Άγιον Όρος δεν είναι αυτοϊκανοποίηση, ούτε είναι μια ψευδής λατρεία των φαινομένων. Η λαμπρότητα του Αγίου Όρους, είτε πρόκειται για φύση, αρχιτεκτονική είτε για τελετουργία, είναι πρωτίστως μια γιορτή της δημιουργίας. Η αισθητική αποκτά έτσι μια ηθική και πνευματική διάσταση. Η επίγνωσή μας οξύνεται ενάντια στην υπερβολή και την άσκοπη κατανάλωση της φύσης. Αυτό μας δείχνει επίσης τα όρια των πόρων μας. Ωστόσο, η αυτοσυγκράτηση, η μείωση και η λιτότητα δεν οδηγούν σε καμία περίπτωση σε πολιτιστική φτώχεια – ο Άθως το καταδεικνύει επίσης.

ΑΘΩΣ, για τον Βαρλάμη, ήταν μια υπόσχεση ευτυχίας. Μια ανεξάντλητη πηγή από την οποία μπορούμε συνεχώς να αντλούμε δύναμη. Ένας θεραπευτικός τόπος με αντίκτυπο που εκτείνεται πέρα από τον ίδιο τον Άθω.

ΑΘΩΣ, ήταν/είναι ελπίδα, ένα βάλσαμο ενάντια στην πνευματική εξάντληση και την υποβάθμιση της κοινωνίας μας.

ΑΘΩΣ – ένας τόπος, ένας «ιερός τόπος», που ενθαρρύνει την εγγύτητα με τον Θεό.

ΑΘΩΣ – το «έργο» του Θεού, ένας χώρος Δημιουργίας, ώστε να μπορεί να είναι ένας τόπος λατρείας.

ΑΘΩΣ – μια έκφραση της αγάπης της ανθρωπότητας για τον Θεό και αντίστροφα.

Τελικά, το έργο του Βαρλάμη, το συνολικό έργο του, είναι ένας πολυφωνικός ύμνος στη Δημιουργία, μια προσευχή σε εικόνες.

Bernhard Antoni-Bubestiger
Artmuseum Waldviertel

Отвъд пределите на историята

Един духовен старец, говорейки за Света гора, изразява мислите си, използвайки следното парадоксално твърдение: „Да живееш извън света, но да си вътре в историята.“ Макис Варламис чрез своята живопис и Атонската фототека чрез съхранените в нейния архив фотографски изображения на монаси се стремят да дадат отговор именно на това парадоксално изказване. Варламис търси формите на духовния порядък в пейзажа и в архитектурните обеми на Атон, а Светогорската фототека разкрива как лицата на монасите са оформени от този порядък. Като архитект Варламис се е научил да възприема формата като резултат от редица специфични взаимоотношения – между частта и цялото, между архитектурния обем и заеманото от него място, между човека и пространството, което той обитава. Като пазител на атонската история, Светогорската фототека осъзнава необходимостта да съхрани и документираща както изображенията на обитателите на Атон, така и изображенията на изградената и обитавана от тях среда.

Варламис пресъздава чрез архитектурата светското измерение на красотата, присъщо на Света гора, рисувайки манастирите и скитовете, куполите и кипарисите, скалите и морето сред струи от променяща се светлина. Първият цикъл негови творби, който е по-описателен, съвместява неговия творчески подход с дългата традиция на живописно изобразяване на Света гора – традиция, към която пловдивчанинът Цанко Лавренов също е допринесъл със своя самобитна интерпретация. Светогорската фототека отдаде почит на Лавренов с възпоменателното си издание „Атонски Манастири и други живописни творби“ (Света гора, 2000 г.).

След пътуванията си до Света гора през 1935–1936 г. българският художник вече търси не изолирания паметник в рамките на манастирската архитектура, а по-скоро сложната цялост – сгради, растителност, пътеки и контури на терена, организирани в плътна, детайлна и декоративно разработена композиция.

Н υπέρβαση της ιστορίας

Ένας γέροντας, μιλώντας για τον Άθω, εκφράζει τούτο το παράδοξο: «Να ζεις εκτός κόσμου και εντός της Ιστορίας». Στο παράδοξο αυτό θέλησαν να δώσουν απάντηση ο Μάκης Βαρλάμης με τη ζωγραφική του και η Αγιορειτική Φωτοθήκη μέσα από τα πρόσωπα των μοναχών που διέσωσε. Ο ένας αναζητήσε στο τοπίο και στα κτίσματα του Αγίου Όρους τη μορφή μιας πνευματικής τάξης· η Φωτοθήκη την αναγνώρισε στα πρόσωπα που αυτή η τάξη έχει πλάσει. Ως αρχιτέκτονας ο Βαρλάμης, έμαθε να αντιλαμβάνεται τη μορφή ως αποτέλεσμα σχέσεων: του μέρους προς το όλον, του κτίσματος προς τον τόπο, του ανθρώπου προς τον χώρο που κατοικεί. Ως φορέας αγιορείτικης Ιστορίας η Φωτοθήκη, αντιλήφθηκε την ανάγκη διάσωσης και τεκμηρίωσης των εγκαταβιώντων στον Άθω και του οικιστικού περιβάλλοντός τους.

Ο Βαρλάμης αρχιτεκτονεί ζωγραφικά την κόσμωση του Όρους: τις μονές και τις σκήτες, τους τρούλους και τα κυπαρίσσια, τον βράχο και τη θάλασσα στις μεταβολές του φωτός. Στον πρώτο, περισσότερο περιγραφικό κύκλο των έργων του, η ματιά του εγγράφεται στη μακρά ζωγραφική παράδοση απεικόνισης του Άθω, στην οποία είχε δώσει τη δική του, ιδιαίτερη εκδοχή και ο Φιλίππουπολίτης Τσάνκο Λαβρένοφ – τον έχει τιμήσει η Αγιορειτική Φωτοθήκη με την αφιερωματική έκδοση «Μοναστήρια του Άθω και άλλα ζωγραφικά έργα» (Άγιον Όρος 2000).

Ο Βούλγαρος καλλιτέχνης, ύστερα από τα ταξίδια του στο Άγιον Όρος το 1935–1936, αναζητήσε στη μοναστηριακή αρχιτεκτονική όχι το μεμονωμένο μνημείο, αλλά το σύνθετο σύνολο: κτίσματα, βλάστηση, δρόμους και εδαφικές πτυχώσεις, οργανωμένα σε πυκνή, λεπτομερή και διακοσμητικά επεξεργασμένη σύνθεση.

Στον Βαρλάμη, όμως, αυτή η αρχική προσήλωση στο πραγματικό δεν αργεί να υποχωρήσει μπροστά σε μια

В творчеството на Варламис обаче тази първоначална вярност към реалността много скоро губи позициите си в полза на една по-различна необходимост: мястото следва да се преосмисли и преизгради съобразно собствената му вътрешна наситеност. Манастирът престава да бъде статична точка в целия пейзаж, а цялата композиция придобива раздвиженост.

Тук наблюдателят би могъл да долови едно същностно морфологично сходство с творбите на Доменикос Θεοτοκόπουλος (Ел Греко). Не говоря за обикновено подреждане на заимствани елементи, а по-скоро за един специфичен художествен подход, при който реалността се подчинява на изискванията на композицията. Този подход може да бъде усетен в прочутата картина на Ел Греко „Изглед към Толедо“, в която градът престава да бъде просто едно топографски пресъздадено изображение, а се прекомпозира така, че сгради, хълмове, небе и светлина се подчиняват на единна емоционална наситеност. По подобен начин в цикъла „Славословия“ на Варламис Света гора престава да бъде само географска даденост. Обемите се издължават и изместват, перспективите се съкращават и съгъстват, куполите се трушат един върху друг, а скалите и небето придобиват една специфична вълнообразна структура. Архитектурата се реорганизира с цел да изрази онова, което точното възпроизвеждане на действителността вече не е в състояние да пресъздаде. Ето защо художникът изнайва сгради, които, попадайки под въздействието на църковните химни, камбанен звън и молитва, започват да вибрират, освобождават се от материалната си същност и се устремяват нагоре.

Като неизбежен диахроничен събеседник на Варламис би следвало да спомена и големия майстор и учител в живописата Спирос Παπαλουкас. Атонският период в творчеството на Παπαλουкас (1923–1924 г.), на който Светогорската Пинакотека посвети свое възпоменателно издание със заглавие „Картините от Света гора“ (Света гора, 2004 г.), поставя с цялата му острота един въпрос, който по-късно се появява отново, разбира се възприет от друга гледна точка, в творчеството на Варламис: как художникът да подходи към пейзажа на Света гора, след като вече е усвоил уроците на европейския модернизъм, но без да пренебрегва своеобразните методи за изграждане на живописната композиция, които са присъщи на византийското изкуство? Това е едно неоспоримо постижение, което отчетливо проличава в творбите на Варламис, и то особено в случаите, в които

διαφορετική ανάγκη: να ανασυνταχθεί ο τόπος σύμφωνα με την εσωτερική του ένταση. Η μονή παύει να αποτελεί σταθερό σημείο μέσα στο τοπίο και ολόκληρη η σύνθεση τίθεται σε κίνηση.

Εδώ, θα μπορούσε κανείς να αναγνωρίσει μια ουσιαστική μορφολογική συγγένεια με τον Δομήνικο Θεοτοκόπουλο. Δεν μιλώ για παράθεση δανείων, αλλά για τον τρόπο με τον οποίο η πραγματικότητα υποτάσσεται στις ανάγκες της σύνθεσης. Όπως στην περίφημη *Αποψη του Τολέδο* η πόλη παύει να αποτελεί τοπογραφική αποτύπωση, και ανασυντάσσεται, ώστε κτίσματα, λόφοι, ουρανός και φως να υπακούσουν σε μια ενιαία ψυχική ένταση, έτσι και στα «Δοξαστικά» του Βαρλάμη ο Άθως παύει να είναι απλώς γεωγραφία. Οι όγκοι επιμηκύνονται και μετατοπίζονται, οι προοπτικές συμπτύσσονται, οι τρούλοι συσσωρεύονται, ο βράχος και ο ουρανός αποκτούν την ίδια σχεδόν κυματοειδή ενέργεια. Η αρχιτεκτονική αναδιοργανώνεται για να εκφράσει εκείνο που η πιστή αναπαράσταση δεν επαρκεί πλέον να αποδώσει. Γι' αυτό και ο ίδιος μιλά για κτίσματα που, κάτω από την επίδραση των ύμνων, της καμπάνας και της προσευχής, δονούνται, χάνουν την υλική τους υπόσταση και στρέφονται προς τα πάνω.

Αναπόφευκτο συνομιλητή του Βαρλάμη θα συμπλήρωνα και τον μεγάλο δάσκαλο Σπύρο Παπαλουκά. Η θητεία του τελευταίου στον Άθω, στα 1923-1924, για την οποία, επίσης, η Αγιορείτική Πινακοθήκη εξέδωσε πολυτελές λεύκωμα «Θητεία στον Άθω» (Άγιον Όρος 2004), είχε ήδη θέσει με τρόπο αποφασιστικό ένα πρόβλημα που θα επανέλθει, με διαφορετικούς βέβαια όρους, στον Βαρλάμη: πώς μπορεί ο ζωγράφος να αντικρίσει το αγιορείτικο τοπίο έχοντας αφομοιώσει τα διδάγματα του ευρωπαϊκού μοντερνισμού και, συγχρόνως, να αναγνωρίσει στη βυζαντινή τέχνη έναν διαφορετικό τρόπο συγκρότησης της εικόνας. Κάτι από αυτή την κατάκτηση αναγνωρίζεται και στον Βαρλάμη, ιδίως όταν απομακρύνεται από την περιγραφική όψη των μονών: το κτίσμα δεν «τοποθετείται» πλέον μέσα στη φύση, αλλά συμπλέκεται μαζί της. Η αρχιτεκτονική, η βλάστηση, ο βράχος και το φως υπακούουν στην ίδια συνθετική τάξη. Κι ο ζωγράφος ωθεί αυτή τη συνθετική αρχή προς τη δόνηση, την υπερβολή και κάποτε προς την εκστατική μεταμόρφωση του τόπου.

той се отдалечава от чисто описателното изобразяване на манастирите – у него сградата вече не просто се „поставя всред“ пейзажа, а се преплита неразривно с него. Архитектура, растителност, скали и светлина – всичко това се подчинява на един цялостен композиционен ред. Художникът придава на този композиционен ред елементи на вибрация, експресивност, а понякога и на екстатично преобразяване на пространството.

В пейзажите на Варламис витаят лицата от портретите на Светогорската фототека. Много от портретите, представени в София, са дело на известни фотографи, изтъкнати светогорски майстори на фотографското изкуство, които, притежавайки изрядна естетическа школовка, се опитват да съчетаят в творбите естетиката и традициите на Света гора. В тези фотографии се долавят уникалните художествени и духовни черти, присъщи на всеки отделен монах, участвал в дадената фотографска „среща“. Монасите не просто „позират“ пред фотографския обектив. Фотографите съпреживяват живота на тези хора в тяхната собствената среда и ни ги представят такива, каквито те са заставали пред тях без изкуственост или режисура, улавяйки и запечатвайки изображенията им в непретенциозната непосредственост на всекидневното общуване.

В нашата настояща среща с атонски художествени и фотографски творби мястото и хората взаимно допълват историите си. Така съвместното представяне на произведенията на художника Евтимий Варламис и на атонските фотографски портрети на Светогорската фототека се превръща в едно своеобразно въвеждане на посетителя в света на Светата гора Атон, което се опитва да отключи чрез изкуството пътя към едно различно преживяване на историята.

Γιώργος Μιλονάς
Изкуствовед

Στα τοπία του Βαρλάμη κατοικούν τα πρόσωπα της Αγιορειτικής Φωτοθήκης. Πολλά από τα πορτρέτα που ταξίδεψαν στη Σόφια ανήκουν σε επώνυμους φωτογράφους, σπουδαίους δασκάλους, οι οποίοι, έχοντας υψηλή αισθητική παιδεία, αφέθηκαν στην ώσμωση με την αισθητική και την παράδοση/παιδεία του Αγίου Όρους. Στις φωτογραφίες των μοναχών διακρίνεται η ξεχωριστή προσωπική καλλιτεχνική και πνευματική πτυχή του καθενός σε αυτή τη συνάντηση. Οι μοναχοί δεν «ποζάρουν» στον φακό τους. Οι φωτογράφοι τούς έζησαν μέσα στον χώρο τους και έτσι μας τους παραδίδουν: όπως στάθηκαν απέναντί τους, χωρίς σκηνοθεσία, με την ανεπιτήδευτη αμεσότητα της καθημερινής συνάντησης.

Στη δική μας συνάντηση με το έργο τους, τόπος και πρόσωπα συμπληρώνουν ο ένας την ιστορία των άλλων. Η κοινή παρουσίαση των έργων του Βαρλάμη και των φωτογραφικών πορτρέτων γίνεται έτσι ένα «μπάσιμο» στον κόσμο του Άθω, ανοίγοντας δρόμο στην τέχνη να ξεκλειδώσει μια διαφορετική εμπειρία της ιστορίας.

Γιώργος Μυλωνάς
Ιστορικός Τέχνης

Моите картини, представящи Света гора

Вработата си по осъществяването на живописната изложба „Светата гора Атон“ се сблъсках с много проблеми и трудности. От цялостното внушение на Атон, което се определя от взаимодействието между природата и архитектурата, божествената литургия, библейската драма, псалмите и църковните одежди, трябваше да създам един свят, характеризиращ се с голяма сложност и разнообразие. Някои от моите картини са реалистични изображения на действително съществуващи ситуации.

Независимо от това обаче, моето пресъздаване на действително съществуващи ситуации не се свежда до елементарен натурализъм, а се предопределя от усещането за духовност, спокойствие и безвремие. Това усещане се долавя навсякъде из Атон и то е освободено от всякакъв стрес. Всички събития и деяния се разиграват и протичат в хармония и мир. Никъде другаде освен на Атон не съм се срещал с толкова много хора, преливащи от усещането за вътрешен мир, и не съм долавял толкова силно омиротворяващия дъх на природата.

Моите картини са наситени със замисленост и религиозно умиление. Вярвам, че те излъчват едно сюрреалистично, почти нереално внушение. Те представляват изображения на идеи. Тези идеи и мигове на едно райско възприемане на човешкия живот в хармония с природата се опитам да задържа и пресъздам. Идеи, които идват от дълбоката ни вяра във Всемогъщия Създател. С тази своя изложба успях да уловя мистерията, която представлява най-дълбоката тайна на Света гора.

Казано накратко, моите картини са разделени в три категории:

Първият ми цикъл включва импресионистично-реалистични изображения на главните манастири. В

Ои πίνακες μου για το Άγιον Όρος

Στην εργασία μου για την πραγμάτωση της έκθεσης ζωγραφικής «Άγιον Όρος Άθως» ήρθα απέναντι σε πολλά προβλήματα και δυσκολίες. Απ' το συνολικό περιβάλλον του Αγίου Όρους, που προσδιορίζεται απ' την αλληλεπίδραση μεταξύ του φυσικού και δομημένου κόσμου, τη θεία λειτουργία, το θεόδραμα, τους ψαλμούς και τα άμφια, έπρεπε να κάνω έναν κόσμο που χαρακτηρίζεται από μεγάλη πολυπλοκότητα και ποικιλομορφία. Ένα μέρος απ' τους πίνακές μου είναι ρεαλιστικές παραστάσεις αυτής της υπάρχουσας κατάστασης.

Αυτή η υπάρχουσα κατάσταση δεν είναι παρ' όλα αυτά ένας απλός νατουραλισμός, καθορίζεται από την πνευματικότητα, την ηρεμία και την αχρονικότητα. Παντού στον Άθω αισθάνεται κανείς αυτόν τον χώρο τον απαλλαγμένο από άγχος. Όλα διαδραματίζονται μέσα σε αρμονία και ειρήνη. Δεν βίωσα πουθενά τόσο ειρηνικούς ανθρώπους και μια τέτοια ειρηνοποιό φύση όπως στον Άθω.

Οι πίνακες μου είναι στοχαστικοί και συγκινητικοί. Αυτοί, πιστεύω, ακτινοβολούν μια υπερρεαλιστική, σχεδόν εξωπραγματική αύρα. Είναι παραστάσεις ιδεών. Αυτές τις ιδέες μιας παραδείσιας σύλληψης της ανθρώπινης ζωής σε αρμονία με τη φύση προσπάθησα να συγκρατήσω και να κάνω φανερές. Ιδέες που έρχονται από τη βαθιά πίστη στον Παντοδύναμο Δημιουργό. Με την έκθεσή μου αυτή κατάφερα να συλλάβω το μυστήριο, που αποτελεί το βαθύτερο μυστικό του Αγίου Όρους.

Συνοπτικά οι εικόνες μου χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες:

Ο πρώτος κύκλος περιλαμβάνει τις имπρεσιονιστικές-ρεαλιστικές εικόνες απ' τα κύρια μοναστήρια. Σαν αρχιτέκτονας που είμαι, προσπάθησα να αναπαράγω πιστά το φως και την ατμόσφαιρα.

качеството си на архитект се опитах да пресъздам вярно светлината и атмосферата.

В произведенията си от втория цикъл, който наричам „Славословия“, се опитах да уловя и възпроизведа целостта на Атон. Тя се изгражда от впечатленията ми от една общност, от една „монашеска република“, ако мога да предам по този обобщен начин същността ѝ, изобразени съвкупно и едно до друго. Постарах се да съчета в плътна композиция, обогатена от характеристиките на „византийския стил“, цветни куполи, море, кипариси, монаси.

В третия цикъл, който определям като „Метафизичния Атон“, исках да предам радостното и ведро настроение, което всеки посетител на Света гора изпитва. Химните и молитвите, звънът на камбаните предизвикват олюлявания и потрепвания както в сградите, така и в пейзажа. Всички неща губят материалната си същност и се обръщат нагоре, към селенията на Всевишния. Цялата атонска общност се намира в състояние на постоянно движение и промяна чрез безкрайни псалми и молитви. Всичко става плавно и светло, реейки се в небесната шир.

Във византийските православни песнопения на монасите, които чрез ежедневния си литургичен устав служат на Бога, Всемогъщия Създател, открих мистерия, която се опитах да пресъздам в изобразителното си пространство, за което създадох специална пространствена подредба в рамките на моята изложба. В полутъмна стая се молят фигури на монаси, изобразени в действителния им размер и нарисувани така, както самият аз съм ги преживял.

Евгимиос (Макис) Варламис

Сτον δεύτερο κύκλο, τα «Δοξαστικά», προσπάθησα να συλλάβω το σύνολο. Τις εντυπώσεις από μια πολιτεία, μια δημοκρατία να τις μεταφέρω συμπυκνωμένα, μαζί και δίπλα. Να συνδυάσω σε μια πυκνή σύνθεση με τα χαρακτηριστικά της «βυζαντινής τεχνοτροπίας», πολύχρωμους τρούλους, κομμάτια θάλασσας, κυπαρίσσια, μοναχούς.

Στον τρίτο κύκλο, που έχω χαρακτηρίσει «Μεταφυσικός Άθως», ήθελα να αποδώσω τη χαρούμενη κι ανάλαφρη διάθεση που αισθάνεται ο κάθε επισκέπτης στο Άγιον Όρος. Οι ύμνοι κι οι προσευχές, οι χτύποι της καμπάνας, προκαλούν ταλάντευση και δόνηση στα κτίσματα και στο τοπίο. Τα πάντα χάνουν την υλική τους υπόσταση και στρέφονται προς τα πάνω, στο δώμα του Υψίστου. Ολόκληρη η Αθωνική Πολιτεία σε συνεχή κίνηση και μεταβολή μέσα από ατελείωτους ψαλμούς και προσευχές. Όλα γίνονται απαλά και φωτεινά κι αιωρούνται στον ουρανό.

Στις βυζαντινές ορθόδοξες ψαλμωδίες των μοναχών, που υπηρετούν μέσα απ' το καθημερινό λειτουργικό τυπικό τους τον Θεό, τον Παντοδύναμο Δημιουργό, ανακάλυψα ένα μυστήριο που προσπάθησα να συλλάβω σ' έναν εικαστικό χώρο και έχω σχεδιάσει μια ιδιαίτερη χωρική εγκατάσταση μέσα στην έκθεση μου. Σε ένα μισοσκοτεινό δωμάτιο, προσεύχονται, ζωγραφισμένες σε πραγματικό μέγεθος, φιγούρες μοναχών, όπως τους έχω ζήσει κι εγώ.

Ευθύμιος (Μάκης) Βαρλάμης

„Славословията“

Една специална група картини е озаглавена „Славословия“.

Тези картини, са посветени на празничната атмосфера на безкрайните църкви, скитове и манастири, които, бидейки изгълнени със светлина, излъчват внушението за закрилата на Божията майка, отбелязва Варламис.

Във византийските православни песнопения на монасите, които чрез ежедневния си литургичен устав служат на Бога, своя Всемогъщ Създател, открих една мистерия, която се опитах да пресъздам в изобразителното си пространство, подчертава той.

„В произведенията си от втория цикъл, който наричам „Славословия“, се опитах да уловя и възпроизведа целостта на Атон. Тя се гради от впечатленията ми от една общност, от една „монашеска република“, ако мога да предам по този обобщен начин същината ѝ, изобразени съвкупно и едно до друго. Постарах се да съчета в плътна композиция, обогатена от характеристиките на „византийския стил“, цветни куполи, море, кипариси, монаси.

Високо тебърини и цѣтѣбѣтѣ на природата е божественно прѣобразѣни и е ослѣпѣни е мраморини ослѣпѣк на антѣргична трогнатѣст и ѣмилѣни. Угладѣте стабѣт лѣки, дѣшат и гѣбѣтѣт. Угѣд мѣлѣниѣтѣ камѣниѣтѣ на дѣбѣт гѣлѣ.

Архимандритъ Вѣлѣниѣ Пѣлѣки

«Τα Δοξαστικά»

Μια ιδιαίτερη ομάδα έργων είναι αυτά που χαρακτηρίζονται ως «Δοξαστικά».

Αυτοί οι πίνακες, σημειώνει ο Βαρλάμης, είναι αφιερωμένοι στη γιορταστική ατμόσφαιρα των πολυάριθμων εκκλησιών, σκητών και μονών, που, γεμάτες φως, ακτινοβολούν την προστασία της Θεομήτορος.

Στις βυζαντινές ορθόδοξες ψαλμωδίες των μοναχών, που υπηρετούν μέσα απ' το καθημερινό λειτουργικό τυπικό τους τον Θεό, τον Παντοδύναμο Δημιουργό, ανακάλυψα ένα μυστήριο που προσπάθησα να συλλάβω σ' έναν εικαστικό χώρο.

Σε αυτά τα έργα προσπάθησα να συλλάβω το σύνολο. Τις εντυπώσεις από μια πολιτεία, μια δημοκρατία, να τις μεταφέρω συμπυκνωμένα, μαζί και δίπλα. Να συνδυάσω σε μια πυκνή σύνθεση με τα χαρακτηριστικά της «βυζαντινής τεχνοτροπίας», πολύχρωμους τρούλους, κομμάτια θάλασσας, κυπαρίσσια, μοναχούς.

“Ὅλη ἡ κτίσις καὶ τὰ χρώματα τῆς φύσεως ἀλλοιώνονται θείως, ἐνδύμενα μαρμαρυγῇ λειτουργικῆς καταύξεως. Τὰ κτίρια γίνονται ἀνάλαφρα, ἀνασαίνουν καὶ μυλοῦν. Οἱ λίθοι ἐν σιγῇ κρᾶζουν.

Ἀρχιμανδρίτης Βασίλειος Ἰβηρίτης

Αθων. Σлавoσловия Ι
Μαcλο и ακριλ вѣрху платно, 85 x 160 см

Άθωc. Δοξαcτικά Ι
Λάδι και ακρυλικό cε καμβά, 85 x 160 εκ.

Ατον. Σλαβoσλoβιa II

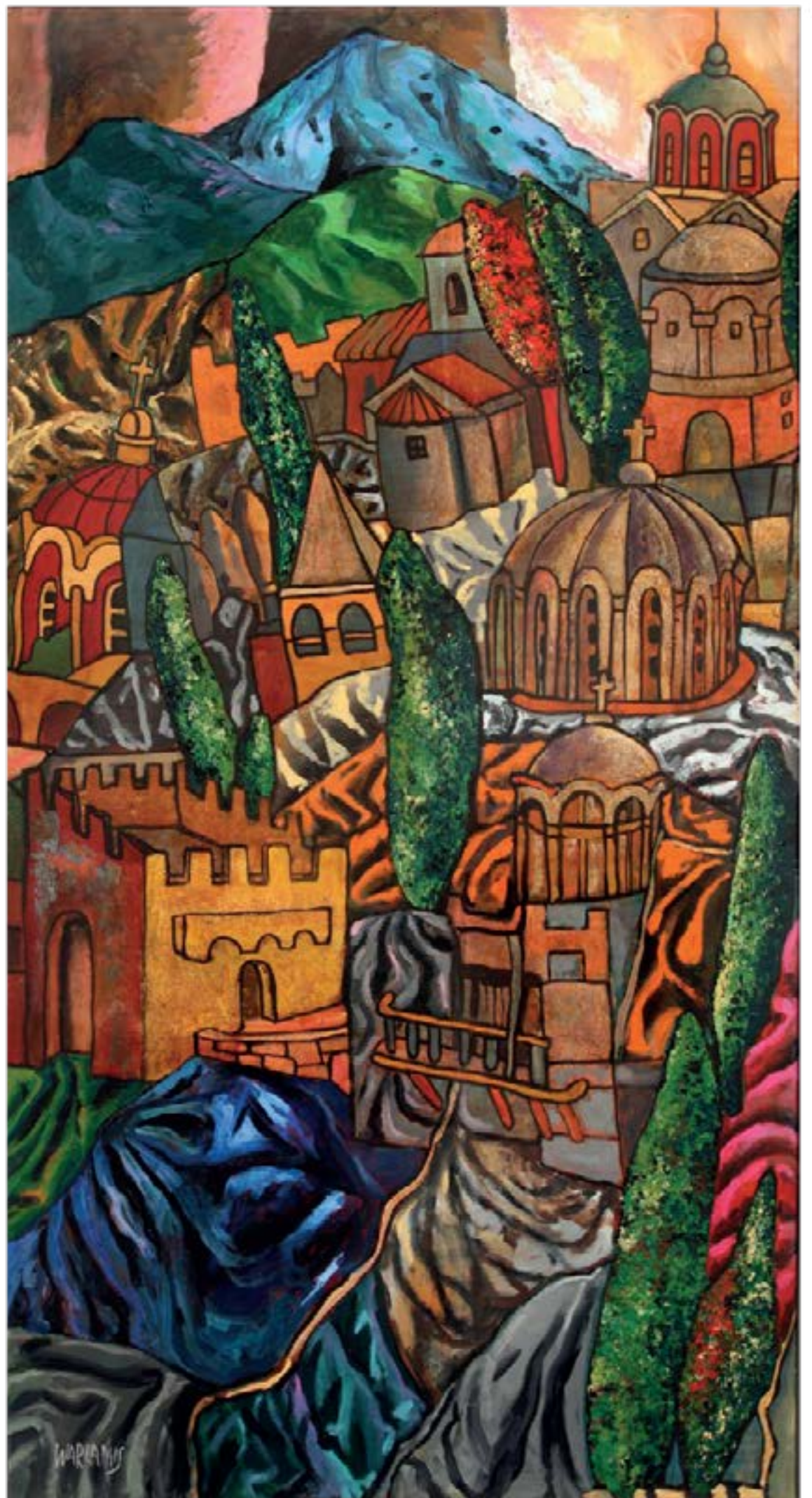
Μαcλo и aκpιλ вѣpxу πλaтнo, 180 x 300 cм

Άθωc. Δoξαcтiкά II

Λάδι και aκpυλiкó cε καμβά, 180 x 300 εκ.

Ατομ. Σλαβόσλοβια III
Μасло и ακριλ вѣрху платно, 85 x 160 см

Άθως. Δοξαστικά III
Λάδι και ακρυλικό σε καμβά, 85 x 160 εκ.

Ατον. Σλαβoσλoвия IV

Μαcλo и ακριλ върху платно, 85 x 160 cm

Άθωc. Δoξαcτικά IV

Λάδι και ακρυλικό cε καμβά, 85 x 160 εκ.

Ατον. Σлавoσловия V
Μαcλo и ακριλ върху платно, 85 x 160 cm

Άθωc. Δoξαcτικά V
Λάδι και ακρυλικό cε καμβά, 85 x 160 εκ.

Ατον. Σλαβόσλοβια VI
Масло и акрил върху платно, 180 x 160 см

Άθως. Δοξαστικά VI
Λάδι και ακρυλικό σε καμβά, 180 x 160 εκ.

Ατόν. Σλαβόσλοβια VII
Μасло и акрил върху платно, 85 x 160 см

Άθως. Δοξαστικά VII
Λάδι και ακρυλικό σε καμβά, 85 x 160 εκ.

Ατον. Σлавoсловия VIII

Μαcло и ακριλ вѣрху платно, 90 x 65 см

Άθωc. Δοξαcτικά VIII

Λάδι και ακρυλικό cε καμβά, 90 x 65 εκ.

Ατον. Σлавoсловия IX

Μαcло и ακριλ вѣрху платно, 90 x 65 см

Άθωc. Δοξαcτικά IX

Λάδι και ακρυλικό cε καμβά, 90 x 65 εκ.

Ατον. Славословия Χ
 Масло и акрил върху платно, 85 x 160 см

Άθως. Δοξαστικά Χ
 Λάδι και ακρυλικό σε καμβά, 85 x 160 εκ.

Ατον. Славословия ΧΙ
 Масло и акрил върху платно, 70 x 60 см

Άθως. Δοξαστικά ΧΙ
 Λάδι και ακρυλικό σε καμβά, 70 x 60 εκ.

Μεταφυσικός Αθως

В този цикъл, който нарекох „Μεταφυσικός Αθως“, исках да предам радостното и безгрижно настроение, което изпитва всеки посетител на Света гора. Химните и молитвите, звънят на камбаните, отбелязва Варламис, предизвикват олюлявания и потрепвания както в сградите, така и в пейзажа. Всички неща губят материалната си същност и се обръщат нагоре, към селенията на Всевишния. Цялата атонска общност се намира в състояние на постоянно движение и промяна чрез безкрайни псалми и молитви. Всичко става плавно и светло, ресейки се в небесната шир

Μεταφυσικός Αθως

Οι ύμνοι και οι προσευχές, οι χτύποι της καμπάνας, σημειώνει ο Βαρλάμης, προκαλούν ταλάντωση και δόνηση στα κτίσματα και στο τοπίο. Τα πάντα χάνουν την υλική τους υπόσταση και στρέφονται προς τα πάνω, στο δώμα του Υψίστου. Ολόκληρη η Αθωνική Πολιτεία σε συνεχή κίνηση και μεταβολή μέσα από ατελείωτους ψαλμούς και προσευχές. Όλα γίνονται απαλά και φωτεινά και αιωρούνται στον ουρανό.

Αθων. Μεταφυσικότητα I
[Новият Скит. Кириаконът]

Μасло и ακρυλ на върху платно, 70 x 60 cm

Αθως. Μεταφυσικά I
[Νέα Σκήτη. Το κυριακό]

Λάδι και ακρυλικά σε καμβά, 70 x 60 cm

Αθων. Μεταφυσικότητα II
[Μοναστήριον Σιμωνόπετρας]
Μάστο και ακρυλίκιο επί καμμό
130 x 160 εκ.

Άθως. Μεταφυσικά II
[Μονή Σιμωνόπετρας]
Λάδι και ακρυλίκιο επί καμμό
130 x 160 εκ.

Ατον. Μεταφυσικότητα III
[Σκίτη на Свети Димитрий]
Μάσλο и ακρίλ στο ύφανση
55 x 75 cm

Άθως. Μεταφυσικά III
[Σκήτη Αγίου Δημητρίου]
Λάδι και ακρυλικό στο ύφανση
55 x 75 εκ.

Ατον. Μεταφυσικότητα IV
[Μοναστήριος Φιλοθέης. Καθολικόν]

Μάστοι και ακρίλ στο πάνω πλατφόρμα
90 x 65 cm

Άθως. Μεταφυσικά IV
[Μονή Φιλοθέου. Το καθολικό]
Λάδι και ακρυλικό στο καμβά
90 x 65 εκ.

Ατον. Μεταφυσικότητα V
[Μοναστήριος Βατοπέδ. Καθολικόν]

Μάστοι και ακρίλ στο πάνω πλατφόρμα
65 x 60 cm

Άθως. Μεταφυσικά V
[Μονή Βατοπαιδίου. Το καθολικό]
Λάδι και ακρυλικό στο καμβά
65 x 60 εκ.

Атон. Μεταφυσικότητα VI
[Μοναστήρι Χιлендар. Γραдинската къща на Свети Τριфон]
Μάσλο и ακρυλ върху платно, 90 x 65 см

Αθως. Μεταφυσικά VI
[Μονή Χιλανδαρίου. Το κηπόσπιτο του Αγίου Τρύφωνος]
Λάδι και ακρυλικό σε καμβά, 90 x 65 εκ.

Самата Света гора Атон е една мистерия на божественото присъствие. Атон не е просто една планина, подслоняваща свети монаси, свети манастири и свети икони. Тя сама по себе си е Света планина. Монасите, манастирите и иконите са обградени и поместени в една по-широка рамка, в една универсална мрежа, изплетена от свещени пространства. Вървейки по пътеките на Света гора, усещах, че самите скали и самата земя на планината, заедно с всичките ѝ цветя, храсти и дървета, притежават една вътрешно присъща им святост. По думите на един светогорски монах: „Тук всеки камък излъчва молитви.“

† *Καλιστος Уеър, митрополит на Диоклия*

Το ίδιο το Άγιον Όρος είναι ένα μυστήριο της θείας παρουσίας. Ο Άθως δεν είναι απλά ένα όρος αγίων μοναχών, ιερών μονών και ιερών εικόνων. Είναι αυτό καθαυτό ένα Άγιον Όρος. Οι μοναχοί, τα μοναστήρια και οι εικόνες περιβάλλονται και εμπεριέχονται σ' ένα ευρύτερο πλαίσιο, σ' ένα καθολικό δίκτυο ιερού χώρου. Περιπατώντας στα μονοπάτια του Άθω, αισθανόμουν πως τα ίδια τα βράχια και η γη του Όρους, με όλα τα λουλούδια, τους θάμνους και τα δέντρα του, διαθέτουν μια εγγενή ιερότητα. Σύμφωνα με τα λόγια ενός αγιορείτη μοναχού: «Εδώ κάθε πέτρα αποπνέει προσευχές».

† *Κάλλιστος Ware, μητροπολίτης Διοκλείας*

Преп. Софроний Сахаров (1897-1994 г.),
като йеродякон в манастира „Свети Пантелеймон“

Όσιος Σωφρόνιος Σαχάρωφ (1897-1994),
ως ιεροδιάκονος στη μονή Αγίου Παντελεήμονος

Μονή Ιβήρων.
 Κραϊбрежният параклис Богородица Вратарница I
 Масло и акрил върху платно
 190 x 270 cm

Μονή Ιβήρων.
 Το παραθαλάσσιο παρεκκλήσιο της Πορταϊτισσας I
 Λάδι και ακρυλικό σε καμβά
 190 x 270 εκ.

Манастирът Ивиرون.
Крайбрежният параклис Богородица Вратарница II
Масло и акрил върху платно
180 x 270 cm

Μονή Ιβήρων.
Το παραθαλάσσιο παρεκκλήσιο της Πορταϊτίσσας II
Λάδι και ακρυλικό σε καμβά
180 x 270 εκ.

Μοναστήριον Σταυρονικήτα
Μάστοι καὶ ἀκρυλίκον ἐπὶ καμβά
180 x 270 cm

Μονή Σταυρονικήτα
Λάδι καὶ ἀκρυλίκον ἐπὶ καμβά
180 x 270 εκ.

Какво са изпатели светите ктитори, за да построят манастирите, за да организират братствата, всичко това е описано в житията им. Но какви неопи-суеми страдания и неизказуеми небесни радости са преживели светите им души, само те си знаят. Става дума за онези неща, „неподдаващите се на описване ... за които човек не може да говори“.

Архимандрит Василий Иверски

Τὸ πόσα τράβηξαν οἱ ἅγιοι κτίτορες, γιὰ νὰ κτίσουν τὰ μοναστήρια, γιὰ νὰ διοργανώσουν τὶς ἀδελφότητες, τὸ περιγράφει ὁ βίος τους. Ἀλλὰ τὰ ἀπερίγραπτα βάσανα καὶ τὶς ἀνείπωτες οὐράνιες χαρὲς ποὺ δοκίμασαν οἱ ἅγιες ψυχές τους, μόνο ἐκεῖνοι τὰ ξέρουν. Καὶ εἶναι ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ «ἄρρητα... ἃ οὐκ ἔξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι».

Архимандрίτης Βασίλειος Ἰβηρίτης

Атон
Масло и акрил върху платно
90 x 180 cm

Ἀθῶς
Λάδι καὶ ἀκρυλικό σε καμβά
90 x 180 εκ.

Великата лавра. Вътрешен двор | Μεγίστη Λαύρα. Εσωτερική αυλή
 Диптих • Масло и акрил върху платно, 400 x 145 cm | Δίπτυχο • Λάδι και ακρυλικό σε καμβά, 400 x 145 εκ.

Великата лавра. Вътрешен двор | Μεγίστη Λαύρα. Εσωτερική αυλή
Димитих • Масло и акрил върху платно, 400 x 145 cm | Δίπτυχο • Λάδι και ακρυλικό σε καμβά, 400 x 145 εκ.

Μанастирът Ксиропотам	Μονή Ξηροποτάμου
Масло и акрил върху платно, 145 X 145 см	Λάδι και ακρυλικό σε καμβά, 145 X 145 εκ.

Μанастирът Пантократор Масло и акрил върху платно, 190 x 145 cm	Μονή Παντοκράτορος Λάδι και ακρυλικό σε καμβά, 190 x 145 εκ.
---	--

Архим. Калистрат, игумен на манастира Зограф (ок. 1830 – 1914 г.)
Снимка: Фотографско ателие на манастира Зограф (1909 г.)

Архим. Καλλίστρατος, ηγούμενος μονής Ζωγράφου (περ. 1830 - 1914)
Φωτ. Φωτογραφικό εργαστήριο Μονής Ζωγράφου (1909)

Вселенският патриарх Йоаким III
по време на престоя си в Атон (1889–1901 г.)
Снимка: Йеродиякон Прокопий Карейски (1890-те г.)

Ο Οικουμενικός πατριάρχης Ιωακείμ Γ΄
κατά την περίοδο διαμονής του στο Άγιον Όρος (1889-1901)
Φωτ. Ιεροδιάκονος Προκόπος ο Καρεώτης (δεκαετία 1890)

Архимандрит Калистрат (ок. 1830 – 1914 г.)

Архимандрит Калистрат, чието светско име е Кръстан Санджаков, е бил клирик и учител, а впоследствие духовник и игумен на манастира Зограф.

Роден в град Струга, близо до Охрид. Получава целенасочено образование, което му позволява да развие специални умения в областта на теологията, музикологията и филологията. Става монах в манастира Зограф, където основава училище по музика и каллиграфия.

Композира множество музикални произведения и превежда голям брой текстове на български език. Като задълбочен познавач на български, църковнославянски, гръцки и румънски, той превежда на български службите на св. Климент, св. Седмочисленици, св. Наум, както и други важни произведения. Оригинален принос към музикалната литература е неговият четиритомник „Източно църковно песнопение“, който е отпечатан в Солун през 1905 г. По същото време той организира и печатница в манастира Зограф. Неговият принос към музикологията и филологията продължава да бъде обект на оживен научен интерес и изследвания.

Вселенският патриарх Йоаким III по време на пребиваването му в Света гора (1889-1901 г.)

Патриарх Йоаким III (1834-1912 г.) е една от най-великите личности на своето време, която развива дейността си през един от най-критичните исторически периоди на съвременната балканска история, по времето на прехода от Османската империя към модерната епоха.

Той служи като Вселенски патриарх два пъти, през 1878-1884 и през 1901-1912 г., а междинния период прекарва в изгнание в Света гора, в килията Св. Евстатий в местността Милопотамос. Там той остава дванадесет години, посвещавайки енергията си на обслужване на нуждите на атонските манастири и активно допринасяйки за решаването на важни въпроси, отнасящи се до Света гора като цяло.

Архимандрит Каллистратос (пер. 1830 - 1914)

О архимандрит Каллистратос, κατά κόσμον Κριστιάν Σαντζακόφ, υπήρξε κληρικός και εκπαιδευτικός και, εν συνεχεία, ηγούμενος και πνευματικός της μονής Ζωγράφου.

Γεννήθηκε στη Στρούγκα, κοντά στην Αχρίδα. Έλαβε επιμελημένη μόρφωση, η οποία του επέτρεψε να αναπτύξει ιδιαίτερη επίδοση στη θεολογία, τη μουσικολογία και τη филоλογία. Εκάρη μοναχός στη μονή Ζωγράφου, όπου ίδρυσε σχολή μουσικής και καλλιγραφίας.

Συνέθεσε πολυάριθμα μουσικά έργα και μετέφρασε στη βουλγαρική μεγάλο αριθμό κειμένων. Βαθύς γνώστης, εκτός της βουλγαρικής, της παλαιοσλαβικής, της ελληνικής και της ρουμανικής, μετέφρασε στα βουλγαρικά τις ακολουθίες του αγίου Κλήμη, των αγίων Επταριθμών, του αγίου Ναούμ, καθώς και άλλα σημαντικά έργα. Прωτότυπη συμβολή στη βυζαντινή мелουργία αποτελεί το τετράτομο έργο του «Ανατολική εκκλησιαστική ψαλμωδία», το οποίο τυπώθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1905. Παράλληλα, οργάνωσε στη μονή Ζωγράφου τυπογραφείο. Η συμβολή του στην μουσικολογική και филоλογική επιστήμη εξακολουθεί να αποτελεί αντικείμενο ζωηρού ενδιαφέροντος και έρευνας.

Ο οικουμενικός πατριάρχης Ιωακείμ Γ' κατά την περίοδο της διαμονής του στο Άγιον Όρος (1889-1901)

Ο πατριάρχης Ιωακείμ Γ' (1834-1912), υπήρξε μία από τις μεγαλύτερες προσωπικότητες της εποχής του, σε μια από τις криσιμότερες ιστορικές περιόδους της νεότερης балканικής ιστορίας, δηλ. κατά τη μετάβαση από την Оθωμανική αυτοκρατορία στη σύγχρονη εποχή.

Διετέλεσε δύο φορές Οικουμενικός πατριάρχης (1878-1884 και 1901-1912) με ενδιάμεση περίοδο εξορίας στο Άγιον Όρος, στο Κάθισμα του Αγίου Ευσταθίου στον Μυλοπόταμο. Εκεί παρέμεινε για δώδεκα έτη, αφιερώνοντας τις δυνάμεις του στην υπηρεσία των αναγκών των αγιορειτικών μονών και συμβάλλοντας ενεργά στην αντιμετώπιση σημαντικών ζητημάτων που αφορούσαν το Άγιον Όρος συνολικά.

Великата лавра. Пристанът Масло и акрил върху платно, 200 x 145 cm	Μεγίστη Λαύρα. Αρσανάς Λάδι και ακρυλικό σε καμβά, 200 x 145 εκ.
--	--

Μοναστήριον Σιμωνόπετρας
 Масло и акрил върху платно, 135 x 145 cm

Μονή Σιμωνόπετρας
 Λάδι και ακρυλικό σε καμβά, 135 x 145 εκ.

Μοναστήριον Σιμωνόπετρας
 Масло и акрил върху платно, 100 x 145 cm

Μονή Σιμωνόπετρας
 Λάδι και ακρυλικό σε καμβά, 100 x 145 εκ.

Преп. Ефрем Катунакиотис (1912-1998 г.)

Снимка: Дъглас Лътъл

Όσιος Εφραίμ Κατουνακιώτης (1912-1998)

Φωτ. Douglas Lytle

Архим. Емилиан, игумен на манастира Симонопетра
(1934-2019 г.)

Снимка: Дъглас Лътъл (1979 г.)

Архим. Αιμιλιανός, ηγούμενος μονής Σιμωνόπετρας
(1934-2019)

Φωτ. Douglas Lyttle (1979)

Преп. Ефрем Катунакиотис (1912–1998 г.)

Преподобният Ефрем от светогорското монашеско поселение Катунакии, чието светско име е Евангелос Παπανικητας, е роден в централна Гърция, близо до Тива. Той пристига на Света гора в млада възраст и остава като отшелник в Катунакия през целия си монашески живот. Там той среща преподобния Йосиф Исихаст, на чието духовно ръководство се подчинява изцяло.

Типични за него са били безпрекословното послушание и търпеливостта при изпитания. От 1972 г. започва да създава малко братство. Неговите речи и наставления, отличаващи се със своята простота и дълбока емпирична мъдрост, насочват и подкрепят много хора, които го търсят.

Още от първото посещение на стареца Емилиан, игумен на манастира Симонопетра, двамата мъже се свързват с дълбоко приятелство и взаимно уважение. Преподобният Ефрем често посещава и вдъхновява със словата си братствата на двата манастира, намиращи се под духовното ръководство на стареца Емилиан – Симонопетра и Ормилия.

Църквата официално го канонизира през 2020 г., а паметта му се чества на 28 февруари.

Архимандрит Емилиан (1934–2019 г.)

Старецът Емилиан, игумен на манастира Симонопетра, е роден в Пирея и е учил теология. Той започва монашеския си живот под ръководството на митрополит Дионисий Трикийски и на двадесет и седем годишна възраст поема игуменството на манастира Μεγάλο Μετεορο. Скоро той събира около себе си множество млади мъже и жени, които духовно наставлява. През 1973 г. мъжкото братство на Μεγάλο Μετεορο се премества в запуснатия светогорски манастир Симонопетра, осигурявайки му обитатели и допринасяйки решително за неговото възраждане. Манастирът скоро се превръща в магнит за православни монаси от цял свят. През 1974 г. старецът Емилианос настанява младите монахини, намиращи се под неговото духовно ръководство, в един стар атонски метох край Ормилия в Халкидическия полуостров, където той основава манастир, посветен на Благовещение Богородично. След дълго боледуване самият той почива там през 2019 г.

Двете манастирски братства в Симонопетра и Ормилия се погрижват да запазят и разпространят богатото му духовно учение, публикувайки неговите катехизиси и проповеди, които биват преведени на много езици и представляват един от основните източници на вдъхновение за съвременното монашество.

През живота си той се свързва и поддържа духовни отношения с най-изтъкнатите старци на своето време, един от които е и преподобният Ефрем (виж по-горе).

Όσιος Εφραίμ ο Κατουνακιώτης (1912–1998)

Ο όσιος Εφραίμ ο Κατουνακιώτης, κατά κόσμον Ευάγγελος Παπανικήτας, γεννήθηκε κοντά στη Θήβα. Ήλθε στο Άγιον Όρος σε νεαρή ηλικία και ασκήτησε στα Κατουνακία καθ' όλη τη διάρκεια της μοναχικής του ζωής. Εκεί γνώρισε και τον όσιο Ιωσήφ τον Ησυχαστή, στην πνευματική καθοδήγηση του οποίου αφιερώθηκε πλήρως.

Τον χαρακτήριζαν η τέλεια υπακοή και η υπομονή στις δοκιμασίες. Από το 1972 άρχισε να δημιουργεί μικρή αδελφότητα. Ο λόγος και οι νουθεσίες του, διακρινόμενα για την απλότητα και τη βαθειά εμπειρική σοφία τους, καθοδήγησαν και στήριξαν πολλούς ανθρώπους που προσέτρεχαν σε αυτόν.

Ήδη από την πρώτη επίσκεψη του γέροντα Αιμιλιανού, ηγουμένου της μονής Σιμωνόπετρας, οι δύο άνδρες συνδέθηκαν με βαθιά φιλία και αμοιβαία εκτίμηση. Ο όσιος Εφραίμ συχνά επισκεπτόταν και ενέπνεε με τον λόγο του τις αδελφότητες των δύο μονών που καθοδηγούσε ο γέροντας Αιμιλιανός, της Σιμωνόπετρας και της Ορμύλιας.

Η Εκκλησία τον αγιοκατέταξε επισήμως το 2020. Η μνήμη του τιμάται στις 28 Φεβρουαρίου.

Архимандритъ Аѣмилианосъ (1934–2019)

Ο γέροντας Αιμιλιανός, ηγούμενος της μονής Σιμωνόπετρας, γεννήθηκε στον Πειραιά και σπούδασε Θεολογία. Ακολούθησε τον μοναχικό βίο κοντά στον μητροπολίτη Τρίκκης Διονύσιο και, σε ηλικία είκοσι επτά ετών, ανέλαβε την ηγουμενία της μονής του Μεγάλου Μετεώρου. Σύντομα συγκέντρωσε κοντά του πλήθος νέων ανδρών και γυναικών, τους οποίους καθοδηγούσε πνευματικά. Το 1973 η ανδρική αδελφότητα του Μεγάλου Μετεώρου μετεγκαταστάθηκε στη μονή Σιμωνόπετρας, επανδρώνοντάς την και συμβάλλοντας καθοριστικά στην αναζωγόνησή της. Η μονή σύντομα εξελίχθηκε σε πόλο έλξης ορθόδοξων μοναχών από όλο τον κόσμο. Το 1974 εγκατέστησε τις νέες μοναχές που είχε υπό την πνευματική του επίβλεψη, σε αγιορείτικο μετόχι στη Χαλκιδική, όπου ίδρυσε τη μονή Ευαγγελισμού της Ορμύλιας. Μετά από πολύχρονη ασθένεια, κοιμήθηκε εκεί το 2019.

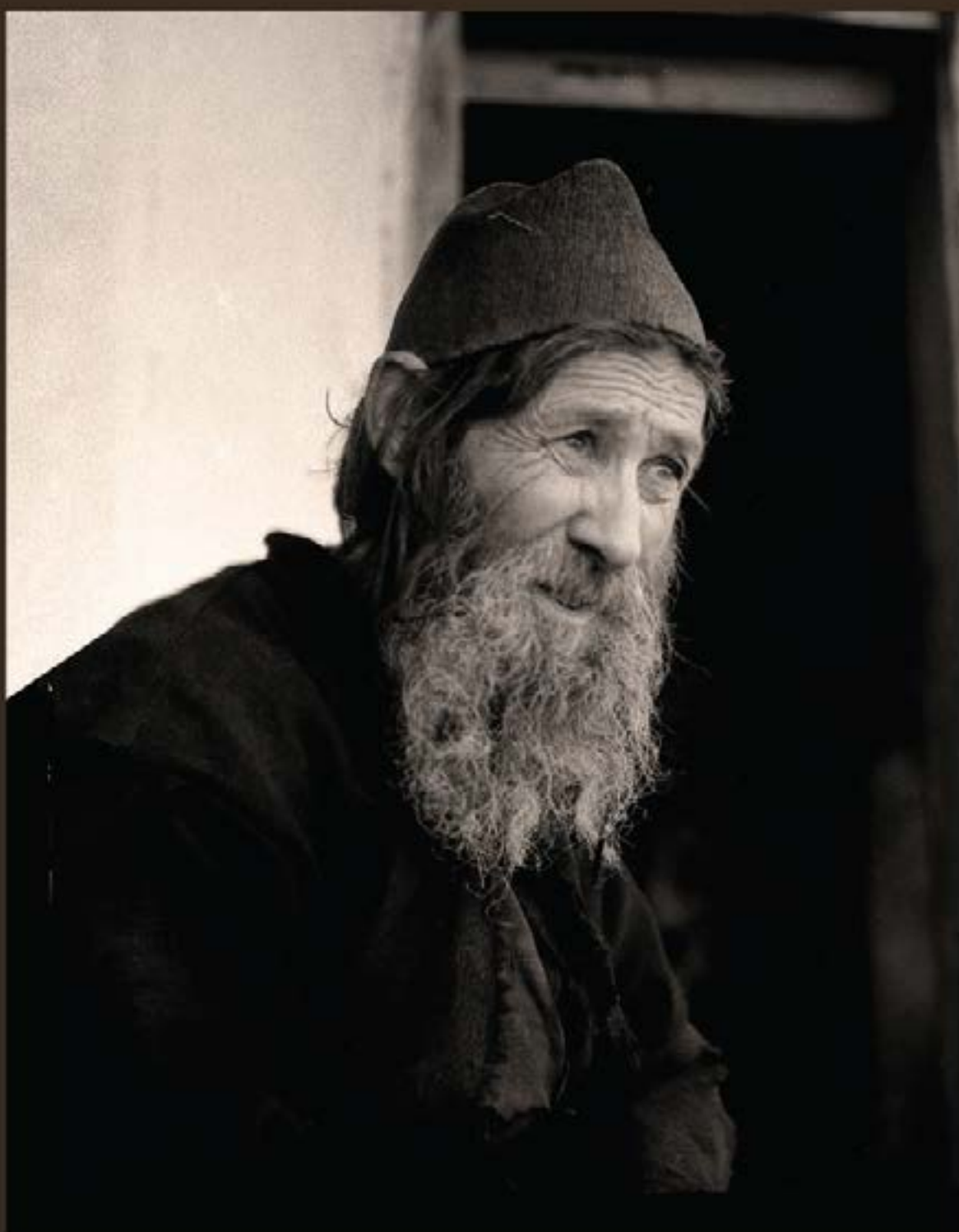
Οι δύο αδελφότητες φρόντισαν να διαφυλάξουν και να διαδώσουν την πλούσια διδασκαλία του, εκδίδοντας τις κατηχήσεις και ομιλίες του, οι οποίες μεταφράστηκαν σε πολλές γλώσσες και αποτελούν μια από τις κύριες πηγές έμπνευσης για τον σύγχρονο μοναχισμό.

Κατά τη διάρκεια της ζωής του συνδέθηκε και διατήρησε πνευματικές σχέσεις με τους πλέον διακεκριμένους γέροντες της εποχής του, μεταξύ των οποίων και ο όσιος Εφραίμ (βλ. παραπάνω).

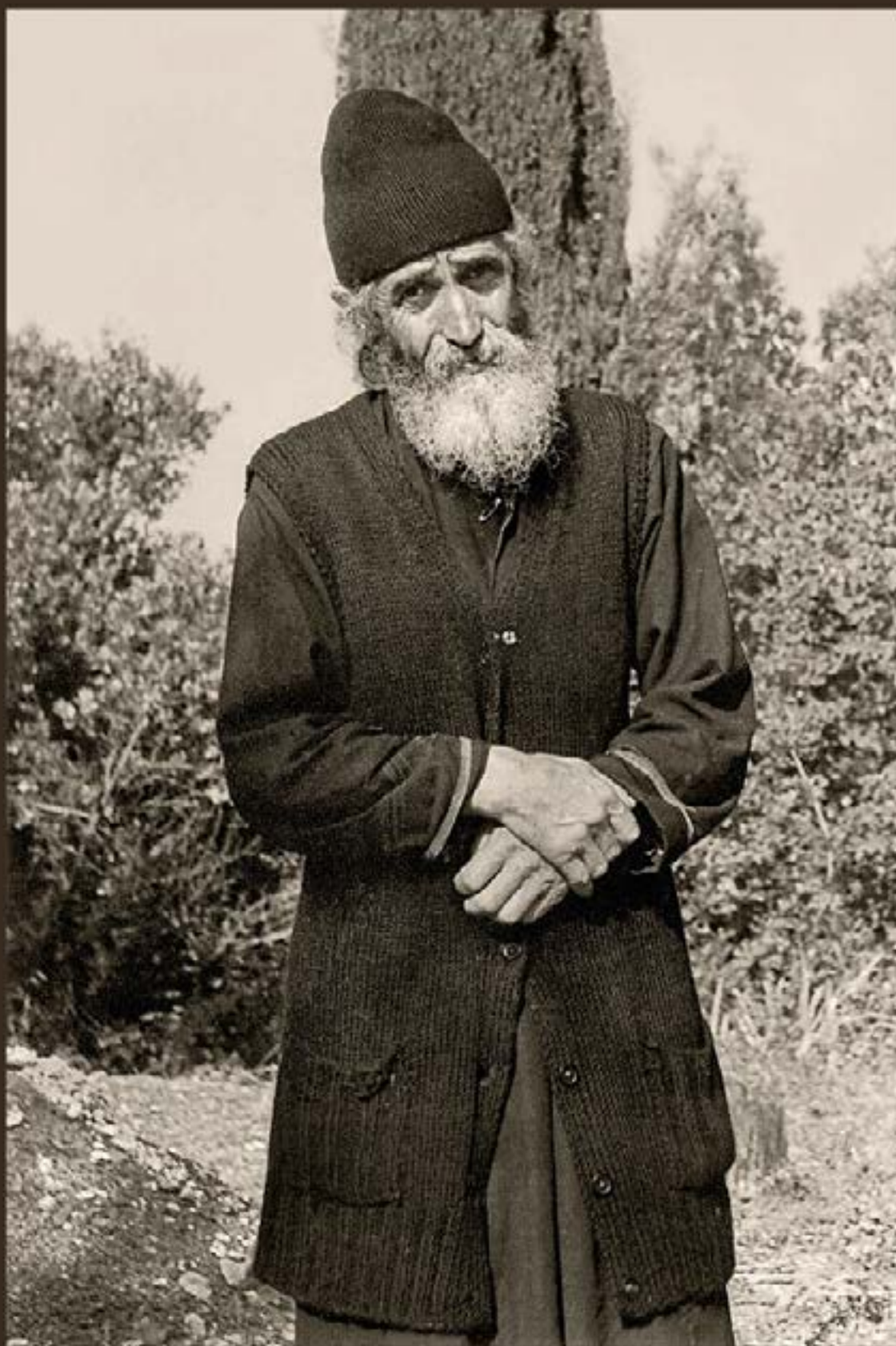
Скитът Св. Димитрий
Масло и акрил върху платно, 145 x 145 cm

Σκήτη Αγίου Δημητρίου
Λάδι και ακρυλικό σε καμβά, 145 x 145 εκ.

Монахът Петър (Петракис) Катунакиотис (1891–1958 г.)
Снимка: Павлос Милонас (1956 г.)

Μοναχός Πέτρος (Πετράκης) Κατουνακιώτης (1891-1958)
Φωτ. Παύλος Μυλωνάς (1956)

Πρεπ. Παисий Светогорец (1924–1994 г.) | Ὁσιος Παΐσιος ὁ Ἀγιορείτης (1924-1994)

Μοναхът Петър Катупакиотис (1891–1958 г.)

Малкото, но ценни подробности, които имаме за монаха Петър, се дължат на новопросиялия св. Паисий, който ги е записал. Старецът Петър е роден на остров Лемнос през 1891 г. Той идва на Света гора като млад и приема великосхимен постриг около 1920 г. в килията на Св. Нил. Заради протеста си срещу посещението на крал Георгиос II през 1937 г. той е наказан с тригодишно изгнание в Спиналонга на остров Крит, където служи като свещеник в колония за прокажени. След завръщането си на Атон се установява в уединеното монашеско поселение Катупакия.

Крехкият му физически вид и детската му простота карат монасите да го наричат „Петраки“, но те го почитат много. Както пише св. Паисий: „Познавах много аскети, но в стареца Петър човек виждаше нещо различно! Божествена сладост сякаш беше изписана на лицето му.“ Самият Петър предвидил смъртта си и след като се сбогувал с всички свои светогорски познати, на 12 юни 1958 г. отслужил литургия в чест на своя закрилник св. Петър Атонски и веднага след службата склопил очи и напуснал този свят.

Преп. Паисий Светогорец (1924–1994 г.)

Той е един от най-известните светци на нашето време за цялото Православие. Роден е във Фараса, Кападокия, и е кръстен от св. Арсений Кападокийски. През същата година е принуден да замине заедно с всички свои съселаяни за Гърция. През 1950 г. пристига на Света гора, където през 1954 г. се установява в манастира Есфигмен и става послушник расоносец под името Аверкий. По-късно се преселва в манастира Филотея, където приема малък монашески постриг под името Паисий (1957 г.) През 1962 г. се отправя към манастира Св. Екатерина в Синай, където отшелничества в продължение на две години. През 1964 г. се запряща в скита „Св. Йоан Предтеча“ на светогорския манастир Ивирон и след това става послушник на руския монах св. Тихон. През 1968 г. Паисий допринася за възраждането на манастира Ставроникита, но скоро се оттегля и става отшелник първоначално в килията на Светия Кръст, а след това и в килията Панагуда недалеч от монашеската столица Карей. Много хора го търсят за духовно напътствие и утеха, а присъствието му е свързано и с чудотворни намеси и прояви. Същевременно той е духовен наставник на манастира „Св. Йоан Богослов“ в село Суроти, Солунско, където почива през 1994 г. Веднага след кончината си той започва да се почита като светец, а Църквата официално го канонизира през 2015 г. Паметта му се чества на 12 юли.

Μοναχός Πέτρος ο Κατουνακιώτης (1891-1958)

Та λίγα αλλά πολύτιμα στοιχεία που διαθέτουμε για τον μοναχό Πέτρο οφείλονται στον όσιο Παΐσιο, ο οποίος τα κατέγραψε. Ο γερο-Πέτρος γεννήθηκε στη Λήμνο το 1891. Προσήλθε νεαρός στο Άγιον Όρος και έλαβε το μεγάλο σχήμα περί το 1920, στο κελλί του Οσίου Νείλου. Εξαιτίας της διαμαρτυρίας του για την επίσκεψη του βασιλιά Γεωργίου Β΄ το 1937, τιμωρήθηκε με τριετή εξορία στη Σπιναλόγκα, όπου διακόνησε τους λεπρούς. Μετά την επιστροφή του, εγκαταστάθηκε στα Κατουνάκια.

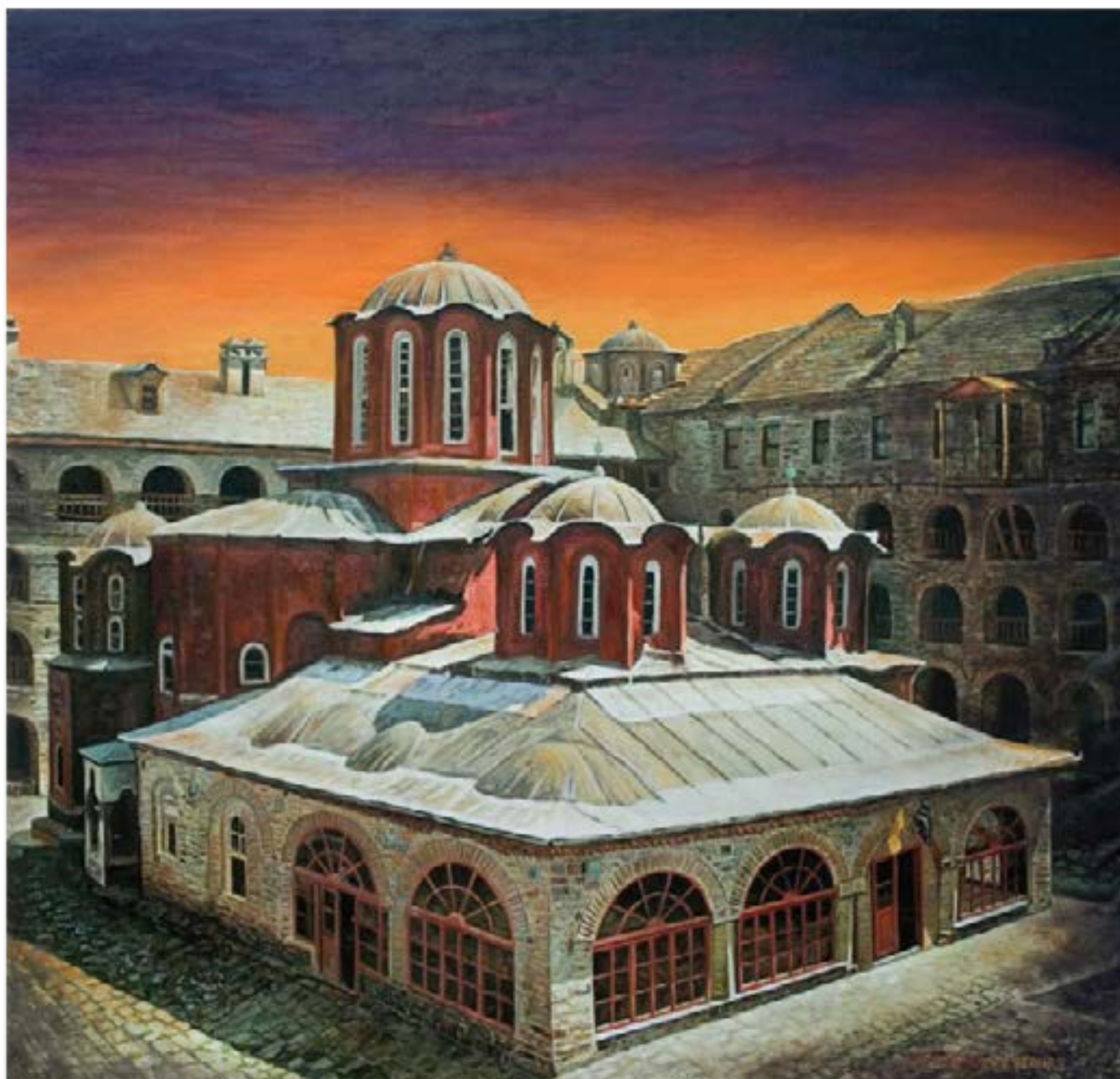
Το ασθενικό φυσικό του παράστημα και η παιδική απλότητά του έκαναν τους μοναχούς να τον αποκαλούν «Πετράκη» και να τον ευλαβούνται ιδιαίτερα. Όπως γράφει ο όσιος Παΐσιος: «Πολλούς ασκητές γνώρισα, αλλά στον γερο-Πέτρο έβλεπε κανείς κάτι το διαφορετικό! Φαινόταν μια θεϊκή γλυκύτητα ζωγραφισμένη στο πρόσωπό του». Προαισθάνθηκε τον θάνατό του και, αφού αποχαιρέτισε όλους τους γνωστούς του στο Άγιον Όρος, έόρτασε τον άγιό του, Πέτρο Αθωνίτη, στις 12 Ιουνίου του 1958, και αμέσως μετά την ακολουθία έκλεισε τα μάτια του και αναχώρησε.

Όσιος Παΐσιος ο Αγιορείτης (1924-1994)

Αποτελεί έναν από τους πλέον ονομαστούς αγίους της εποχής μας σε ολόκληρη την Ορθοδοξία. Γεννήθηκε στα Φάρασα της Καππαδοκίας και βαπτίστηκε από τον άγιο Αρσένιο τον Καππαδόκη. Την ίδια χρονιά αναγκάστηκε να αναχωρήσει με όλους τους συγχωριανούς του για την Ελλάδα. Το 1950 έφτασε στο Άγιον Όρος, όπου το 1954 εγκαταστάθηκε στη μονή Εσφιγμένου και έλαβε τη ρασοευχή με το όνομα Αβέρκιος. Λίγο αργότερα κατευθύνθηκε στη μονή Φιλοθέου, όπου έλαβε το μικρό σχήμα με το όνομα Παΐσιος (1957). Το 1962 μετέβη στο Σινά, όπου ασκήτησε για δύο χρόνια.

Το 1964 επέστρεψε στη σκήτη του Τιμίου Προδρόμου της μονής Ιβήρων και στη συνέχεια έγινε υποτακτικός του Ρώσου μοναχού οσίου Τύχωνος. Το 1968 συνέβαλε στην αναβίωση της μονής Σταυρονικήτα, αλλά σύντομα αποσύρθηκε και ασκήτησε αρχικά στην καλύβη του Τιμίου Σταυρού της μονής Σταυρονικήτα και ακολούθως στην Παναγούδα κοντά στις Καρυές.

Πλήθος ανθρώπων προσέτρεχε σε αυτόν για πνευματική καθοδήγηση και παρηγορία, ενώ η παρουσία του συνδεόταν και με θαυματουργές επεμβάσεις. Παράλληλα καθοδηγούσε πνευματικά τη μονή του Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου στη Σουρωτή Θεσσαλονίκης, όπου και κοιμήθηκε το 1994. Αμέσως μετά την κοίμησή του άρχισε να τιμάται ως άγιος, και η Εκκλησία τον αγιοκατέταξε επισήμως το 2015. Η μνήμη του τιμάται στις 12 Ιουλίου.

Манастирът Кутлумуш Масло и акрил върху платно, 145 x 145 см	Μονή Κουτλουμουσίου Λάδι και ακρυλικό σε καμβά, 145 x 145 εκ.
--	---

Μονή Σταυρονικήτα	Μονή Σταυρονικήτα
Μαύλο και ακρυλίκο βέρχου πλατύνο, 150 x 145 εκ.	Λάδι και ακρυλίκο σε καμβά, 150 x 145 εκ.

Μοναστήριον Σταυρονικήτα. Τὸ κοιμητήριον
 Масло и акрил върху платно, 190 x 145 см

Μονή Σταυρονικήτα. Τὸ κοιμητήριον
 Λάδι και ακρυλικό σε καμβά, 190 x 145 εκ.

Μαναстиρът Григориат	Μονή Γρηγορίου
Μасло и акрил върху платно, 190 x 145 см	Λάδι και ακρυλικό σε καμβά, 190 x 145 εκ.

Новият Скит. Кириаконът (главната църква)

Масло и акрил върху платно, 170 x 145 см

Νέα Σκήτη. Το κυριακό

Λάδι και ακρυλικό σε καμβά, 170 x 145 εκ.

Преп. Йосиф исихаст (1897–1959 г.)
Снимка: монах Макарий от Новия Скит

Όσιος Ιωσήφ ο Ησυχαστής (1897-1959)
Φωτ. Μακάριος μοναχός Νεασκητιώτης

Монахът Георги Виткович (1920–1972 г.)
Снимка: Такис Глупас (1969 г.)

Μοναχός Γεώργιος Βίτκοβιτς (1920-1972)
Φωτ. Τάκης Γλούπας (1969)

Преп. Йосиф Исихаст (1897–1959 г.)

Велик светогорски отшелник от XX век. Съвременното възраждане на Света гора, както и подновеният интерес към исихазма и „умната молитва“, дължат много на стареца Йосиф и на неговото обкръжение. Това е и една от причините Църквата да го обяви за светец през 2020 г.

Светското му име е Франциско Котис и е роден на остров Парос през 1897 г. Пристига на Света гора през 1921 г. Следвайки заедно със своя събрат монаха Арсений особено строг отшелнически живот, той постепенно приплича млади хора, които желаят да следват неговия монашески пример. От неговото малко братство излизат личности, които допринасят решително за обновлението на монашеството в Света гора. Показателно е, че общжитийният монашески живот е възстановен пряко или косвено благодарение на него в шест атонски манастира (Ватопед, Дионисиат, Ксиропотам, Каракал, Филотей и Констанонит), а по негово вдъхновение двадесет нови манастира са основани в Америка. Много други манастири в останалата част на Гърция дължат развитието си на неговото монашеско „семејство“.

Той е бил отличен учител по „умна молитва“ и продължител на традицията на т. нар. „трезвенствувачи отци“ като същевременно многократно е бил удостоен да съзре т. нар. „нетварна светлина“. Неговото учение е запазено в писмата, които той е адресирал до своите духовни деца, в житието му, което е записано от неговия ученик и велик киновиярх в Света гора и в Америка Ефрем Филотейски, а делото му е продължено от неговите достойни приемници.

Монахът Георги Виткович (1920–1972 г.)

Монахът Георги, чието светско име е Бранко Виткович, е роден в Сърбия през 1920 г. Завършва Машиностроително-електротехническият факултет в Мюнхен и Богословския институт „Св. Сергий“ в Париж. Той е бил многоезичен и е притежавал изключителна физическа сила. В средата на 50-те години на XX век той идва в Света гора, и първоначално се заселва в манастира Хилендар. Търсейки духовно нагътствие, той се свързва със преп. Йосиф Исихаст от Новия скит, при когото се премества през 1958 г. Служи на стареца Йосиф до последните мигове на неговия земен живот и е заедно с него по време на кончината му. След това се оттегля в Стария руски манастир „Св. Пантелеймон“, където бива постриган за монах под името Георги. Живее много строг отшелнически живот въпреки многото си болести и се моли непрестанно. Поздравява всички посетители с „Христос Воскресе“, защото смята, че монасите не могат да живеят без радостта на Възкресението. Умира през 1972 г.

Όσιος Ιωσήφ ο Ησυχαστής (1897–1959)

Ο όσιος Ιωσήφ υπήρξε σπουδαία ασκητική μορφή του Άθω κατά τον 20ό αιώνα. Η σύγχρονη αναγέννηση του Αγίου Όρους, αλλά και η ανανεωμένη στροφή του ενδιαφέροντος προς τον Ησυχασμό και τη νοερά προσευχή, οφείλουν τα μέγιστα στον γέροντα Ιωσήφ και στη συνοδεία του. Αυτό αποτελεί και έναν από τους λόγους για τους οποίους η Εκκλησία τον τίμησε το 2020 ως όσιο.

Ο κατά κόσμον Φραγκίσκος Κόττης γεννήθηκε στην Πάρο το 1897 και ήλθε στο Άγιον Όρος το 1921. Ακολουθώντας, μαζί με τον συμμοναστή του Αρσένιο, σκληρό ασκητικό βίο, προσέλκυσε σταδιακά νέους που επιθυμούσαν να ακολουθήσουν τον μοναχικό βίο. Από τη μικρή αυτή αδελφότητα αναδείχθηκαν προσωπικότητες που συνέβαλαν καθοριστικά στην ανανέωση του αγιορείτικου μοναχισμού. Ενδεικτικά, άμεσα ή έμμεσα, ανασυστάθηκε η μοναστική ζωή σε έξι αγιορείτικες μονές (Βατοπαίδι, Διονυσίου, Ξηροποτάμου, Καρακάλου, Φιλοθέου, Κωνσταμονίτου), ενώ ιδρύθηκαν άλλες είκοσι στην Αμερική. Πολλές ακόμη μονές στην υπόλοιπη Ελλάδα οφείλουν την ανάπτυξή τους σε αυτή τη μοναχική «οικογένεια».

Υπήρξε άριστος διδάσκαλος της νοεράς προσευχής και συνεχιστής της νηπτικής παράδοσης, ενώ πολλές φορές αξιώθηκε και της εμπειρίας του ακτίστου φωτός. Η διδασκαλία του διασώζεται σε επιστολές που απηύθυνε στα πνευματικά του παιδιά, στον Βίο του, όπως καταγράφηκε από τον μαθητή του και σπουδαίο κοινοβιάρχη στο Άγιον Όρος και στην Αμερική, Εφραίμ Φιλοθέητη, αλλά και μέσα από τη ζωή και το έργο των άξιων επιγόνων του.

Μοναχός Γεώργιος Βίτκοβιτς (1920–1972)

Ο μοναχός Γεώργιος, κατά κόσμον Μπράνκο Βίτκοβιτς, γεννήθηκε στη Σερβία το 1920. Τελείωσε τη σχολή Μηχανικής και Ηλεκτροτεχνικής του Μονάχου, καθώς και το Θεολογικό Ινστιτούτο του Αγίου Σεργίου στο Παρίσι. Ήταν πολύγλωσσος και με εξαιρετική φυσική δύναμη. Στα μέσα της δεκαετίας του 1950 προσήλθε στο Άγιον Όρος, αρχικά στη μονή Χιλανδαρίου. Αναζητώντας πνευματικό οδηγό, συνδέθηκε με τον όσιο Ιωσήφ τον Ησυχαστή, κοντά στον οποίο εγκαταβίωσε το 1958 στη Νέα Σκήτη. Τον διακόνησε κατά τις τελευταίες στιγμές του επίγειου βίου του και βρέθηκε κοντά του κατά την κοίμησή του.

Στη συνέχεια αποσύρθηκε στο Παλιομονάστηρο της μονής Αγίου Παντελεήμονος, όπου εκάρη μοναχός με το όνομα Γεώργιος. Ζούσε με σκληρή άσκηση παρά τις πολλές ασθένειές του, προσευχόμενος αδιαλείπτως. Χαιρετούσε τους επισκέπτες με το «Χριστός Ανέστη», γιατί έλεγε ότι οι μοναχοί δεν μπορούν να ζήσουν χωρίς τη χαρά της Αναστάσεως. Εκοιμήθη εκεί το 1972.

Μοναστήρι Χιλενдар. Σβ. Βασίλει
Μάστο και ακρικό βέρχυ πλατνό, 200 x 145 σμ

Μονή Χιλανδαρίου. Ο Άγιος Βασίλειος
Λάδι και ακρυλικό σε καμβά, 200 x 145 εκ.

Μанастирът Хилендар	Μονή Χιλανδαρίου
Масло и акрил върху платно, 180 x 145 cm	Λάδι και ακρυλικό σε καμβά, 180 x 145 εκ.

Манастирът Хилендар	Μονή Χιλανδαρίου
Масло и акрил върху платно, 190 x 145 cm	Λάδι και ακρυλικό σε καμβά, 190 x 145 εκ.

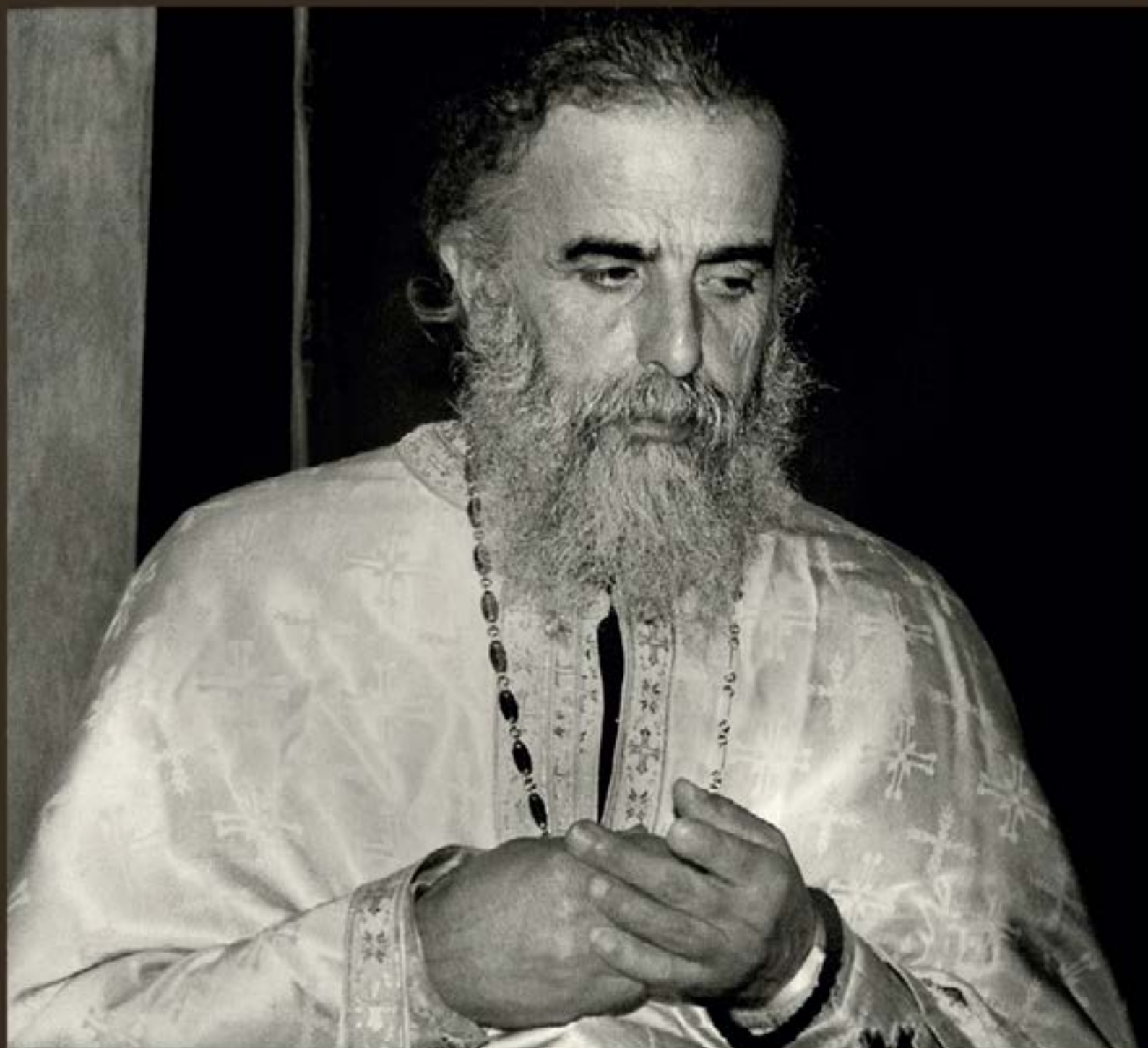
Манастирът Хилендар. Градинската къща Св. Трифон I
Масло и акрил върху платно, 145 x 145 см

Μονή Χιλανδαρίου. Το κηπόσπιτο του Αγίου Τρύφωνα I
Λάδι και ακρυλικό σε καμβά, 145 x 145 εκ.

Манастирът Хилендар. Градинската къща Св. Трифон II
 Масло и акрил върху платно, 200 x 145 cm

Μονή Χιλανδαρίου. Το κηπόσπιτο του Αγίου Τρύφωνα II
 Λάδι και ακρυλικό σε καμβά, 200 x 145 εκ.

Ίερον. Ισαάκ Καψαλιώτης (1937–1998 γ.)
Снимка: монах Гавриил Филотейски

Γερομόναχος Ισαάκ ο Καψαλιώτης (1937-1998)
Φωτ. Μοναχός Γαβριήλ Φιλοθεΐτης

Преп. Софроний, ктитор на манастира „Св. Йоан Предтеча“
в Есекс (1896–1993 г.)

Όσιος Σωφρόνιος, κτίτορας της μονής Προδρόμου
στο Έσσεξ (1896–1993)

Иеромонахът Исаак Капсалиотис, отшелнически в местността Капсала край Карей (1937–1998 г.)

Светското му име е Фарс Аталах и е роден през 1937 г. в Бейрут. В ранна възраст се установява в манастир в родината си, но след това заминава да учи в Гърция, първо на остров Патмос, а след това в Солунското богословско училище, където като дякон с изключителен глас служи в църквата „Св. Димитър“. По това време посещава и Светата гора Атон, където се среща с бъдещия св. Паисий. Впоследствие се завръща за кратко в родината си, преди да се установи отново в Солун, където се грижи за своите състуденти по богословие, пристигнали в Солун от училището Баламанд поради войната. През 1978 г. се заселва за постоянно в атонския манастир Ставроникита, а по-късно се оттегля в килията „Възкресение Христово“ в Капсала. Той е жив мост между Антиохийската църква и Светата гора Атон, защото отваря пътя за студенти и духовници от родината си, помагайки им да опознаят и да се свържат със Света гора. Той превежда аскетични текстове от гръцки на арабски и благодарение на него в Ливан са създадени четири манастира, които са фарове за местното духовно възраждане.

Преп. Софроний Есекски (1896–1993 г.)

Блаженият Софроний, чието светско име е Сергей Симеонович Сахаров, е една от най-великите и влиятелни православни духовни фигури на XX век. Роден е в Москва и първоначално се посвещава на живописта. След период на екзистенциални търсения в Париж, той се обръща изцяло към православието и през 1925 г. заминава за Атон, където е постриган за монах в руския манастир „Св. Пантелеймон“.

Там той тясно се свързва със св. Силуан Атонски, на когото той става верен ученик и биограф, допринасяйки решително за разпространението на Силуановото учение по целия свят посредством известното си произведение „Св. Силуан Атонски“.

През 1959 г. Софроний основава манастира „Св. Йоан Предтеча“ в Есекс, Англия. Този манастир се е превърнал във важна духовна институция с международна известност, привличаща хора от различни страни и свързваща атонската традиция с духовните търсения на съвременния западен свят.

Още приживе, но особено след смъртта му през 1993 г. учението на Софроний се ползва с дълбоко уважение на Църквата, която официално го канонизира през 2019 г. Паметта му се почита на 11 юли.

Иеромонахос Ισαάκ ο Καψαλιώτης (1937-1998)

Ο κατά κόσμον Fars Attalah γεννήθηκε το 1937 στη Βηρυτό. Σε μικρή ηλικία εγκαταβίωσε σε μονή της πατρίδας του, αλλά στη συνέχεια αναχώρησε για σπουδές στην Ελλάδα: πρώτα στην Πάτμο και μετά στη Θεολογική Σχολή Θεσσαλονίκης, ενώ ως καλλίφωνος διάκονος υπηρετούσε στον ναό του Αγίου Δημητρίου. Τότε επισκέφθηκε και το Άγιον Όρος, όπου γνώρισε τον άγιο Παΐσιο.

Ακολουθώντας, επέστρεψε στην πατρίδα του για μικρό διάστημα πριν επανακάμψει στη Θεσσαλονίκη, όπου φρόντισε για τους συμπατριώτες του φοιτητές θεολογίας, οι οποίοι είχαν έρθει από τη σχολή του Βαλαμάνδ στη Θεσσαλονίκη, λόγω του πολέμου. Το 1978 εγκαταστάθηκε μόνιμα στο Άγιον Όρος, στη μονή Σταυρονικήτα και εν συνεχεία στην καλύβη της Αναστάσεως στην Καψάλα.

Υπήρξε ζωντανή γέφυρα μεταξύ της Εκκλησίας της Αντιόχειας και του Αγίου Όρους. Άνοιξε τον δρόμο για σπουδαστές και κληρικούς της πατρίδας του να γνωρίσουν και να συνδεθούν με το Άγιον Όρος. Μετέφρασε ασκητικά κείμενα από τα ελληνικά στα араβικά και χάρη σε αυτόν δημιουργήθηκαν στον Λίβανο τέσσερα μοναστήρια, φάροι πνευματικής αναγέννησης.

Όσιος Σωφρόνιος του Έσσεξ (1896-1993)

Ο όσιος Σωφρόνιος, κατά κόσμον Σεργκέι Συμεώνοβιτς Σαχάρωφ, υπήρξε μια από τις σπουδαιότερες και πλέον επιδραστικές ορθόδοξες πνευματικές μορφές του 20ού αιώνα. Γεννήθηκε στη Μόσχα και αρχικά ασχολήθηκε με τη ζωγραφική. Μετά από περίοδο υπαρξιακής αναζήτησης στο Παρίσι, στράφηκε ολοκληρωτικά προς τον χριστιανισμό και το 1925 μετέβη στο Άγιον Όρος, όπου εκάρη μοναχός στη μονή Αγίου Παντελεήμονος.

Εκεί συνδέθηκε στενά με τον άγιο Σιλουανό τον Αθωνίτη, του οποίου υπήρξε ο γνησιότερος μαθητής και βιογράφος, συμβάλλοντας καθοριστικά στη διάδοση της διδασκαλίας του σε ολόκληρο τον κόσμο με το περίφημο έργο του «Ο άγιος Σιλουανός ο Αθωνίτης».

Το 1959 ίδρυσε τη μονή Τιμίου Προδρόμου στο Έσσεξ της Αγγλίας. Η μονή εξελίχθηκε σε σημαντικό πνευματικό φάρο διεθνούς ακτινοβολίας, προσελκύοντας ανθρώπους από διαφορετικές χώρες και γεφυρώνοντας την αγιορείτικη παράδοση με τις πνευματικές αναζητήσεις του σύγχρονου δυτικού κόσμου.

Τόσο κατά τη διάρκεια της ζωής του όσο και –κυρίως– μετά την κοίμησή του, το 1993, η μορφή και η διδασκαλία του έτυχε βαθύτατου σεβασμού από την Εκκλησία, η οποία τον κατέταξε επισήμως στο αγιολόγιο το 2019. Η μνήμη του τιμάται στις 11 Ιουλίου. Η μνήμη του τιμάται στις 11 Ιουλίου.

Манастирът „Св. Пантелеймон“. Католиконът (главната църква)
 Масло и акрил върху платно, 200 x 145 cm

Μονή Αγίου Παντελεήμονος. Το καθολικό
 Λάδι και ακρυλικό σε καμβά, 200 x 145 εκ.

На път към скита „Св. Анна“ Масло и акрил върху платно, 180 x 145 cm	Προς τη Σκήτη Αγίας Άννας Λάδι και ακρυλικό σε καμβά, 180 x 145 εκ.
--	---

Μанастирът Констанонит. Κατολίκονът (главната църква)
 Масло и акрил върху платно, 170 x 145 см

Μονή Κωνσταμονίτου. Το καθολικό
 Λάδι και ακρυλικό σε καμβά, 170 x 145 εκ.

Йеромонахът Йоанис Колицiotис (1906-1996 г.)

Снимка: Зоран Пургер

Ιερομόναχος Ιωάννης Κολιτσιώτης (1906-1996)

Φωτ. Zoran Purger

Руски монаси великосхимници
Снимка от началото на XX век.

Ρώσοι μεγαλόσχημοι μοναχοί
Φωτ. Αρχές 20ού αι.

Иеромонахът Йоанис Колицотис от скита Колицу край Ватопед (1906–1996 г.)

Иеромонахът Йоанис, чието светско име е Георгиос Гуцу, е роден в румънското село Попенци Сорока през 1906 г. Посещава училище само до края на четвърти клас. Пристига на Света гора през 1925 г. и се установява във ватопедската килия Св. Йоан Предтеча в местността Колицу като послушник на добродетелния старец Илия. Скоро е постриган за монах, а през 1931 г. е ръкоположен за презвитер. От 1951 до 1990 г. живее сам в килията си.

Живее строг отшелнически живот и спи седнал само три часа на ден. Има отлична памет и познава много добре Светото писание и светоотеческите текстове. В своите слова той винаги набляга на молитвата и на покаянието, поради което се превръща в една от най-характерните фигури на румънското светогорско отшелничество, която днес се радва на особена почит сред румънския народ. След инцидент, който му причинява трайно изкривяване на гръбначния стълб, той почива на 5 декември 1996 г.

Нему принадлежи фразата:

Ако не можете да се възползвате от мълчанието ми, няма да се възползвате и от думите ми.

Руски монаси великосхимници

Присъствието на руски монаси на Атон е засвидетелствано още през 1016 г. Именно от Света гора потегля св. Антоний, който става основател на Киевско-Печорската лаира и баща на руското монашество.

През хилядолетната история на Атон много монаси се отличават със своята ученост и аскетизъм и впоследствие биват почитани като светци.

Обичаят е бил те да приемат Великата монашеска схима в напреднала възраст, като последна подготовка за прехода си в отиждиото. Облеклото на монасите от Великата схима съгласно традициите на руското монашество се различава значително от облеклото на монасите великосхимници в гръцката традиция, както се вижда на тази снимка.

Иеромонахос Ιωάννης της βατοπαιδινής σκήτης Κολιτσού (1906-1996)

Ο ιερομόναχος Ιωάννης, κατά κόσμον Γεώργιος Γκούτσου, γεννήθηκε στο Ποπέστι Σορόκα της Ρουμανίας το 1906. Στο σχολείο φοίτησε μόνο στις τέσσερις πρώτες τάξεις. Προσήλθε στο Άγιον Όρος το 1925 στο βατοπαιδινό κελλί του Τιμίου Προδρόμου της Κολιτσού, ως υποτακτικός στη συνοδεία του ενάρετου γέροντα Ηλία. Σύντομα εκάρη μοναχός, ενώ το 1931 χειροτονήθηκε σε πρεσβύτερο. Από το 1951 έως το 1990 έμενε μόνος στο κελλί του.

Έζησε σκληρή ασκητική ζωή και κοιμόταν καθιστός μόνο τρεις ώρες ημερησίως. Διέθετε εξαιρετική μνήμη, γνωρίζοντας πολύ καλά την Αγία Γραφή και τα πατερικά κείμενα. Προέβαλλε πάντα στους λόγους του την προσευχή και τη μετάνοια.

Αποτελεί μία από τις πλέον χαρακτηριστικές μορφές των Ρουμάνων ασκητών του Αγίου Όρους και απολαμβάνει στις μέρες μας ξεχωριστή τιμή από τον ρουμανικό λαό. Μετά από ατύχημα που του άφησε μόνιμη κύρτωση στη σπονδυλική στήλη, κοιμήθηκε στις 5 Δεκεμβρίου 1996.

Χαρακτηριστική του φράση ήταν:

Αν δεν μπορείς να ωφεληθείς από τη σιωπή μου δεν θα ωφεληθείς και από τα λόγια μου.

Ρώσοι μεγάλοςχημοι μοναχοί

Η παρουσία Ρώσων μοναχών στον Άθω μαρτυρείται ήδη από το 1016. Από το Άγιον Όρος ξεκίνησε ο άγιος Αντώνιος – αυτός που έμελλε να γίνει ο ιδρυτής της Λαύρας των Σπηλαίων του Κιέβου και ο πατέρας του ρωσικού μοναχισμού.

Στα χίλια χρόνια της αθωνικής ιστορίας, πολλοί ήταν αυτοί που διακρίθηκαν για τη λογιосύνη, την ασκητικότητά τους και τιμήθηκαν ως άγιοι.

Συνήθιζαν να λαμβάνουν το μεγάλο μοναχικό σχήμα σε προχωρημένη ηλικία, ως τελική προετοιμασία για την αναχώρησή τους από τη ζωή αυτή. Η μορφή της ενδυμασίας του μεγάλοςχημου, κατά την εθιμοτυπία του ρωσικού μοναχισμού, διαφέρει σημαντικά από αυτή του ελληνικού, όπως διακρίνεται και στην παρούσα φωτογραφία.

Скитът на манастира Ивирон
Масло и акрил върху платно, 100 x 180 см

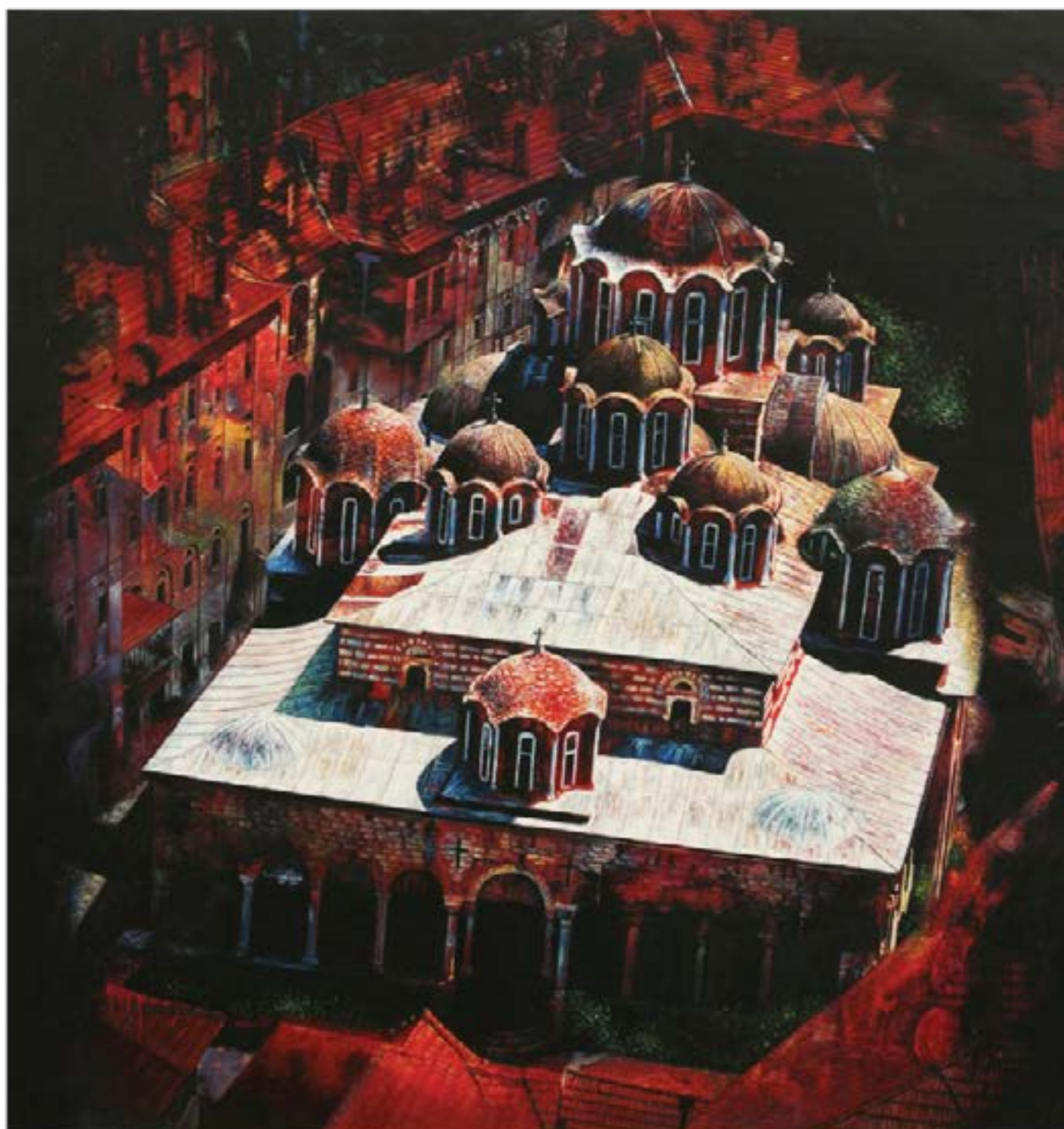
Σκήτη Ιβήρων
Λάδι και ακρυλικό σε καμβά, 100 x 180 εκ.

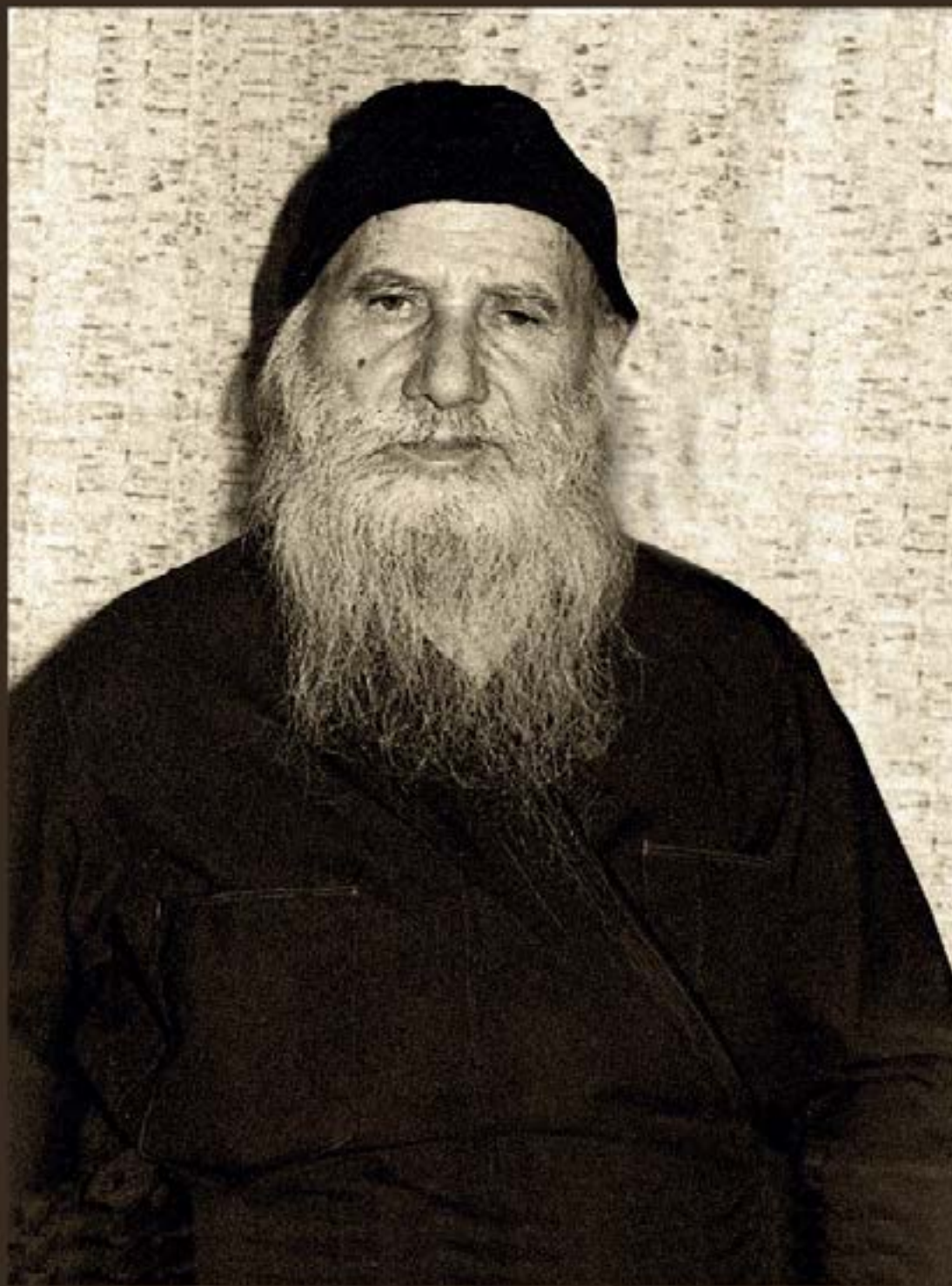
Μанастирът Φιλοτει. Κατολκονът (главната църква)
 Масло и акрил върху платно, 180 x 145 см

Μονή Φιλοθέου. Το καθολικό
 Λάδι και ακρυλικό σε καμβά, 180 x 145 εκ.

Манастирът Есфигмен. Католиконът (главната църква)
 Масло и акрил върху платно, 135 x 145 см

Μονή Εσφιγμένον. Το καθολικό
 Λάδι και ακρυλικό σε καμβά, 135 x 145 εκ.

Преп. Порфирий Кавсокаливийски (1906–1991 г.) | Όσιος Πορφύριος ο Κανσοκαλυβίτης (1906-1991)

Йеродякон Прокопий Карейски (1845–1932 г.)

Живописец и фотограф
Автопортрет

Ιεροδιάκονος Προκόπιος ο Καρεώτης (1845-1932)

Ζωγράφος και φωτογράφος
Αυτοпортρέτο

Преп. Порфирий Кавсокаливийски (1906–1991 г.)

Преподобният Порфирий от скита Кавсокаливия е един от най-популярните съвременни светци на Православната църква, който е известен със своята пророческа и лечителска дарба, както и с огромната си любов към човечеството. Роден е през 1906 г. в село Агиос Йоанис на остров Евбея. На дванадесетгодишна възраст заминава за Света гора и се установява в скита Кавсокаливия, където е постриган за монах под името Никита. Поради тежко заболяване е принуден да се завърне в Евбея, където е ръкоположен за свещеник от архиепископа на Синай и получава името Порфирий.

На тридесет и четири годишна възраст отива в Атина, където е назначен за свещеник в църквата „Св. Герасим“ при Атинската Поликлиника, в която той служи в продължение на тридесет и три години. По-късно основава отшелническата килия „Преображение Господне“ в село Милеси, Атика, където винаги се стичат много хора. Малко преди края на земния си живот той се завръща в любимия си скит Кавсокаливия, където умира на 2 декември 1991 г. Веднага е почетен като светец, а Църквата официално го канонизира през 2013 г. Паметта му се почита на 2 декември.

Иеродиякон Прокопий Карейски (1845–1932 г.)

Светското му име е Парадисис Георгиу Παγας и е роден в град Полигирος в Халкидическия полуостров. Пристига в Света гора през 1863 г. и е постриган за монах в килията Св. Николаос Халкяс в Карей. Изучава византийска музика, агиография и фотографско изкуство в Света гора при Теодорос Редестинος, а впоследствие и в Константинопол. Той е бил известен в научния свят със своите снимки на византийски ръкописи, които е предоставил на видни учени, а сред атонските монаси със своите добродетели - кротък, миролюбив, сдържан и искрен. По време на седемдесетгодишния си престой и работа на Света гора, той рисува заедно със своите послушници стотици икони. Голяма част от оборудването на фотографското му ателие, в това число и фотографският фон от брезент, пред който той е заснемал официалните портрети на монаси и миряни, както и значителен брой от неговите стъклени негативи, са запазени в архива на Светогорската фототека.

Όσιος Πορφύριος ο Καυσοκαλυβίτης (1906-1991)

Ο όσιος Πορφύριος είναι ένας από τους πλέον λαοφιλείς σύγχρονους αγίους της Ορθόδοξης Εκκλησίας, γνωστός για το διορατικό και ιαματικό του χάρισμα, αλλά και για την απέραντη αγάπη του προς τον άνθρωπο. Γεννήθηκε το 1906 στον Άγιο Ιωάννη Ευβοίας. Σε ηλικία δώδεκα ετών αναχώρησε για το Άγιον Όρος και εγκαταστάθηκε στα Καυσοκαλύβια, όπου εκάρη μοναχός με το όνομα Νικήτας. Λόγω βαριάς ασθένειας αναγκάστηκε να επιστρέψει στην Εύβοια, όπου χειροτονήθηκε ιερέας από τον αρχιεπίσκοπο Σινά, και έλαβε το όνομα Πορφύριος.

Σε ηλικία τριάντα τεσσάρων ετών μετέβη στην Αθήνα, όπου διορίστηκε εφημέριος στον ναό του Αγίου Γερασίμου, στην Πολυκλινική Αθηνών, όπου διακόνησε για τριάντα τρία έτη. Στα μετέπειτα χρόνια ίδρυσε το ησυχαστήριο της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος στο Μήλεσι Αττικής, όπου προσέτρεχε πλήθος κόσμου. Λίγο πριν από το τέλος του επίγειου βίου του επέστρεψε στα αγαπημένα του Καυσοκαλύβια, όπου και κοιμήθη στις 2 Δεκεμβρίου 1991.

Αμέσως τιμήθηκε ως άγιος και η Εκκλησία τον κατέταξε επίσημα στο αγιολόγιο το 2013. Η μνήμη του τιμάται στις 2 Δεκεμβρίου.

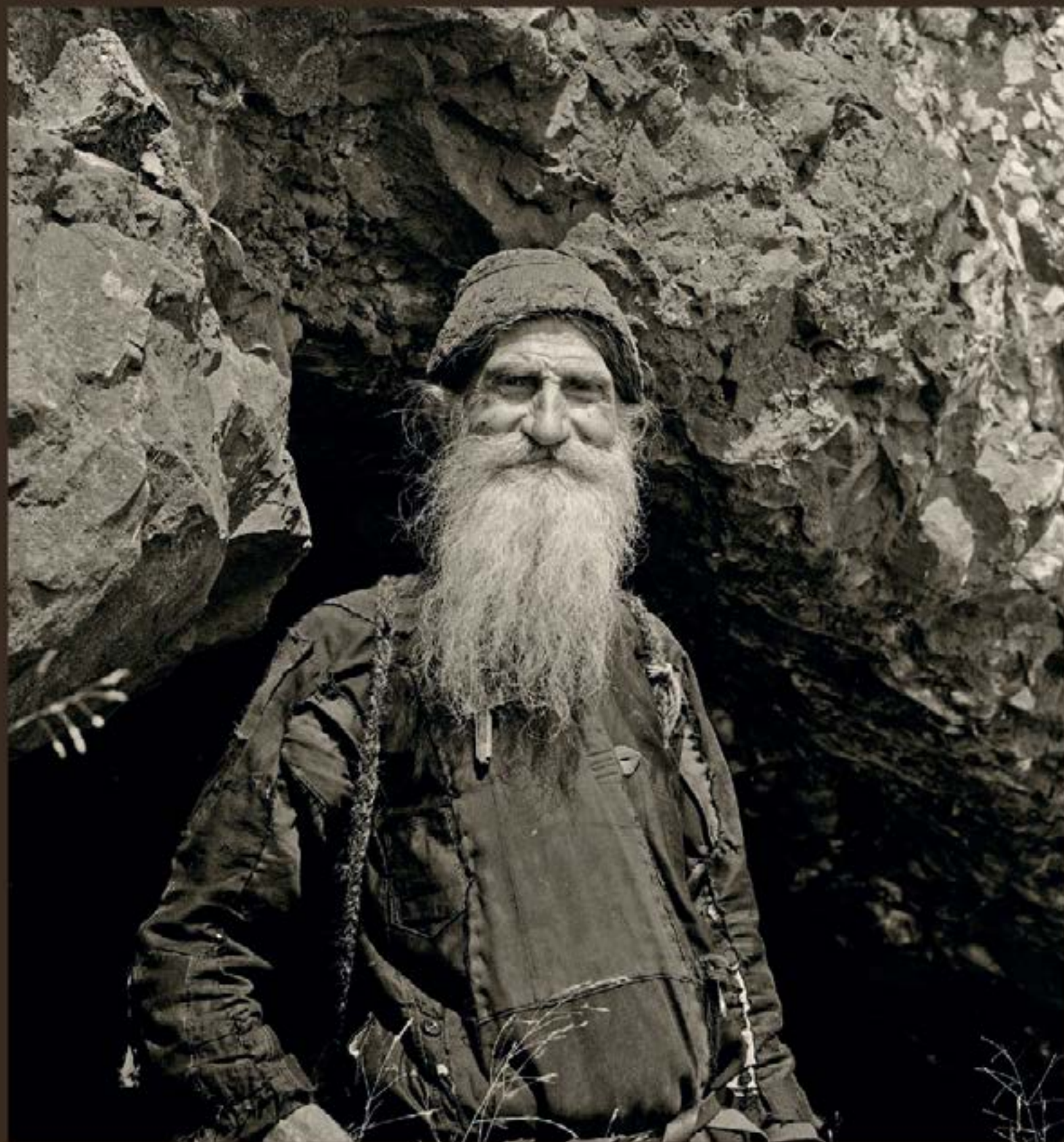
Ιεροδιάκονος Προκόπιος ο Καρεώτης (1845-1932)

Ο κατά κόσμον Παραδείσης Παγας του Γεωργίου, γεννήθηκε στον Πολύγυρο Χαλκιδικής. Ήρθε στο Άγιον Όρος το 1863 και εκάρη μοναχός στο κελλί του Αγίου Νικολάου Χαλκιά στις Καρυές. Διδάχθηκε τη βυζαντινή μουσική, την αγιογραφία και τη φωτογραφική τέχνη στο Άγιον Όρος από τον Θεόδωρο Ραιδεστηνό και, εν συνεχεία, στην Κωνσταντινούπολη. Ήταν γνωστός στον επιστημονικό κόσμο για τις φωτογραφίες χειρογράφων κωδίκων που παρείχε, αλλά και μεταξύ των Αγιορειτών για τις αρετές του, ως πρᾶος, ειρηνικός, εγκρατής και ειλικρινής.

Στην εβδομηντάχρονη παραμονή και εργασία του στο Άγιον Όρος ζωγράφισε, μαζί με τους υποτακτικούς του, εκατοντάδες εικόνες. Μεγάλο μέρος του φωτογραφικού του εργαστηρίου, μαζί με το φωτογραφικό σκηνικό (μουσαμά), μπροστά στον οποίο φωτογράφησε τα αριστουργηματικά πορτρέτα μοναχών και λαϊκών, καθώς και σημαντικός αριθμός γυάλινων πλακών, διασώθηκαν στην Αγιορειτική Φωτοθήκη.

Μαναстиρът Дионисиат	Μονή Διονυσίου
Масло и акрил върху платно, 145 x 145 см	Λάδι και ακρυλικό σε καμβά, 145 x 145 εκ.

Μοναχὺ Φιλάρητ Καρουλιώτис (1889–1962 γ.)
Σπimka: Παύλος Μιλωνας (1959 γ.)

Μοναχὸς Φιλάρητος Καρουλιώτης (1889-1962)
Φωτ. Παύλος Μυλωνάς (1959)

Монахът Геронтий от братството на Данииленте (1891–1973 г.)

Живописец и псалт

Снимка: Спирос Меледзис (1950 г.)

Μοναχός Γερόντιος ο Δανιηλαίος (1891-1973)

Ζωγράφος και ψάλτης

Φωτ. Σπύρος Μελετζής (1950)

Μοναхът Филарет от монашеското поселение Каруля (1889-1962 г.)

Светското му име е Фотиос Басмадзидис и е роден през 1889 г. в Рисио, край Константинопол. Пристига в Света гора и се установява в манастира Ставроникита през 1908 г. През 1909 г. е постриган за монах, а през 1918 г. приема великата монашеска схима. На следващата година е избран за предстоятел на манастира, но се стреми да избягва почестите, оказвани му от другите монаси по всякакъв начин, представяйки се дори за „юродив“. През 1920 г. подава оставка от поста си, а през 1921 г. се оттегля в монашеското поселение Каруля в южната част на Атон, желаяйки да се посвети на още по-строγο отшелничество.

Отшелническото му битуване, пълното му „нистяжание“ (нарочна бедност) и грижата му да оставя съвестта си неконтролируема привличат вниманието и възхищението на останалите жители на пустинята в южната част на Света гора. Той ходи бос и одеждите му винаги са стари, но чисти. На лицето му винаги грее усмивка. Един ден преди смъртта си през 1962 г. той повиква монаси от братството на Даниилците, които са били известни с певческите умения и ги помолва да му изпеят химна „Достойно ест“. Знаел е, че ще си отиде на следващия ден. След кончината му в колибата му са намерени само едно корито, чаша и книгата на ава Исаак.

На Филарет принадлежи фразата:

Μοναхът не се нуждае от нищо друго освен от ръцете си, за да работи, и от сърцето си, за да обича Бога.

Μοναхът Геронтий от братството на Даниилците (1891-1973 г.)

Μοναхът Геронтий, чието светско име е Маргаритис Кодзитаμидис, е роден през 1891 г. в село Френелио в Мала Азия. Пристига в Света гора Атон през 1912 г. и се установява в монашеското поселение Катунския, в килията на т. нар. Даниилци, където е постриган за монах през 1913 г. Килията на Даниилците е сформирана от преподобния Даниил от Смирна († 1929). Членовете ѝ се отличават с пословичното си гостоприемство, както и с постиженията си в сферата на живописата и на църковното певческо изкуство.

След смъртта на преподобния Даниил, духовен старец на килията става Даниил II († 1950). Отец Геронтий е негов братовчед и след смъртта на Даниил II той оглавява килията на Даниилците. Той е особено красноречив, притежава дарбата да обучава по-млади монаси, а същевременно се отличава с особено умение в живописата.

Μοναχός Φιλάρετος ο Καρουλιώτης (1889-1962)

Ο κατά κόσμον Φώτιος Μπασματσίδης γεννήθηκε το 1889 στο Ρύσιο Κωνσταντινουπόλεως. Προσήλθε στο Άγιον Όρος και εγκαταβίωσε στη μονή Σταυρονικήτα το 1908. Το 1909 εκάρη μοναχός και το 1918 έλαβε το μεγάλο σχήμα. Το επόμενο έτος εξελέγη προϊστάμενος της μονής. Απέφευγε με κάθε τρόπο την τιμή από τους άλλους, φθάνοντας ακόμη και στη σαλότητα. Το 1920 παραιτήθηκε από το αξίωμά του και το 1921 αναχώρησε για τα Καρούλια, επιθυμώντας να επιδοθεί σε εντονότερη άσκηση.

Η ασκητική του πολιτεία, η απόλυτη ακτημοσύνη και η φροντίδα του για την ανέλεγκτη συνείδηση προσέλκυσαν την προσοχή και τον θαυμασμό των υπόλοιπων οικητόρων της ερήμου του Αγίου Όρους. Περιπατούσε ανυπόδητος και τα ράσα του ήταν πάντα παλιά, αλλά καθαρά. Όμως στο πρόσωπό του έλαμπε πάντα ένα χαμόγελο. Μια μέρα πριν από την κοίμησή του κάλεσε τους περίφημους για την ψαλτική τους Δανιηλαίους και τους παρακάλεσε να του ψάλλουν το «Άξιον εστί». Ήξερε ότι επρόκειτο να αναχωρήσει την επόμενη ημέρα, το 1962. Στο καλύβι του δεν βρέθηκαν παρά μόνο μια σκάφη, ένα κύπελο και το βιβλίο του αββά Ισαάκ.

Χαρακτηριστική του φράση ήταν:

Ο μοναχός δεν έχει ανάγκη από τίποτε· μόνο τα χέρια του για να εργάζεται και την καρδιά του για να αγαπάει τον Θεό.

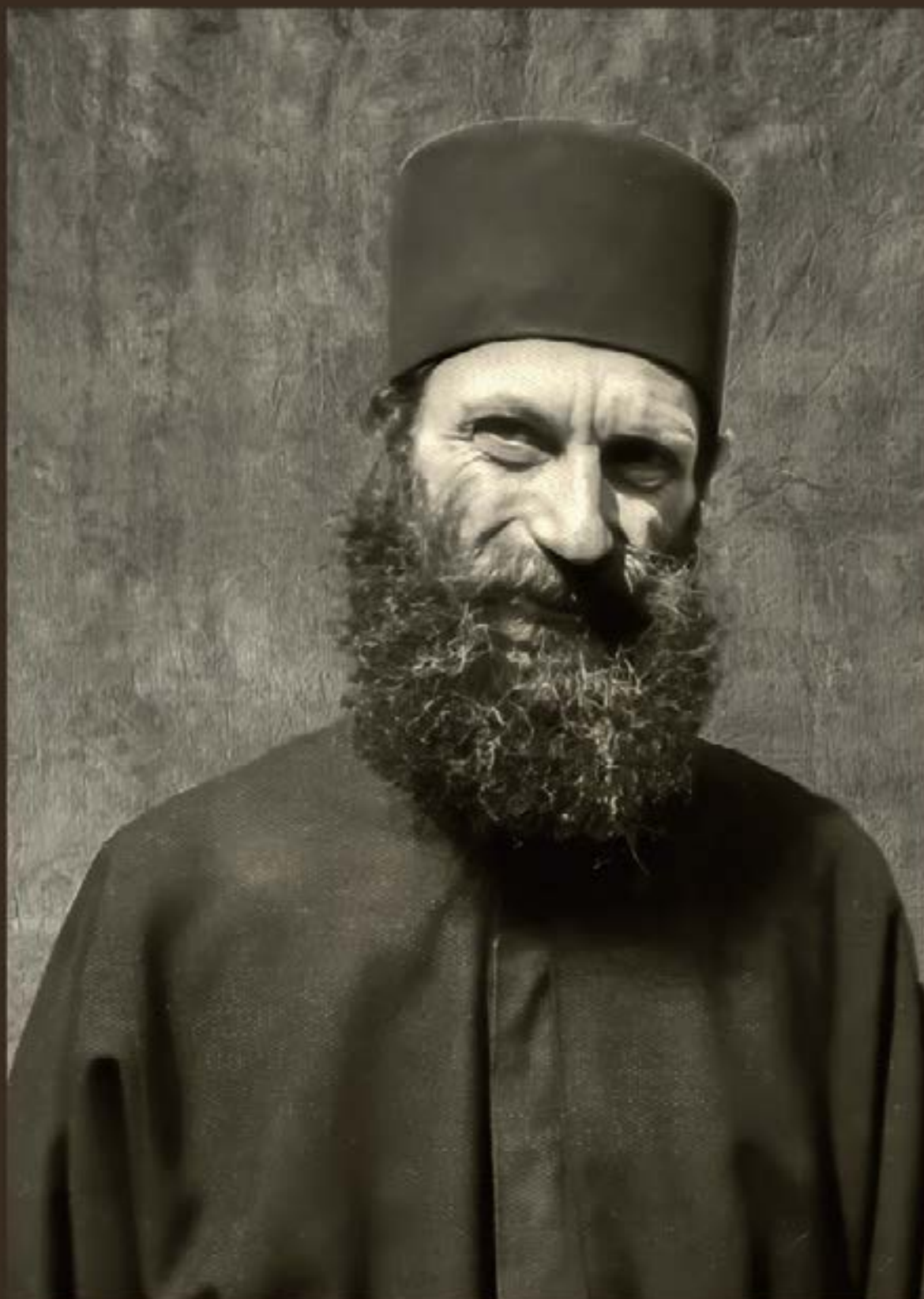
Μοναχός Γερώντιος ο Δανιηλαίος (1891-1973)

Ο μοναχός Γερώντιος, κατά κόσμον Μαργαρίτης Κοτζιταμίδης, γεννήθηκε το 1891 στο Φρενέλιο της Μικράς Ασίας. Ήλθε στο Άγιον Όρος το 1912, στα Κατουνάκια, στη συνοδεία των Δανιηλαίων, όπου εκάρη μοναχός το 1913. Η συνοδεία των Δανιηλαίων είχε συγκροτηθεί από τον όσιο Δανιήλ τον Σμυρναίο († 1929). Τα μέλη της διακρίνονταν για την αβραμιαία φιλοξενία, αλλά και για την επίδοσή τους στη ζωγραφική και στην ψαλτική.

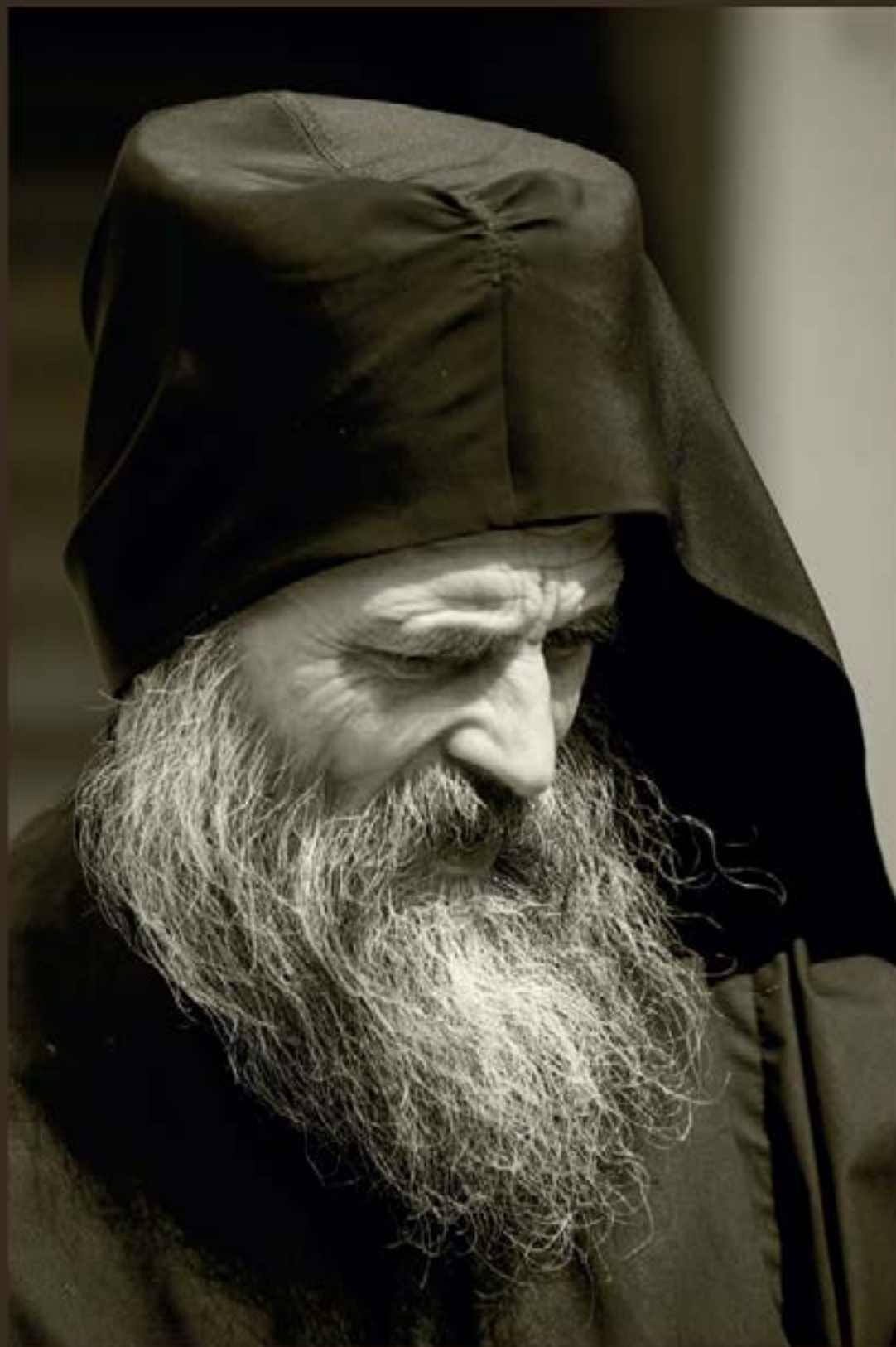
Μετά την κοίμηση του οσίου Δανιήλ, γέροντας ανέλαβε ο Δανιήλ Β' († 1950). Ο π. Γερώντιος ήταν εξάδελφος του και μετά την κοίμηση του Δανιήλ Β', ανέλαβε ως Γέροντας των Δανιηλαίων. Ήταν ιδιαίτερα καλλίφωνος, διέθετε το χάρισμα της διδασκαλίας των νεοτέρων μοναχών, ενώ παράλληλα τον διέκρινε η καλλιτεχνία του στη ζωγραφική.

Μанастирът Зограф	Μονή Ζωγράφου
Масло и акрил върху платно, 160 x 145 cm	Λάδι και ακρυλικό σε καμβά, 160 x 145 εκ.

Αρχим. Евтимий, игумен на манастира Зограф (1926-1994 г.) | Αρχιμ. Ευθύμιος, ηγούμενος μονής Ζωγράφου (1926-1994)

Архим. Амвросий, игумен на манастира Зограф (1939–2025 г.)
Снимка: монах Теодосий Симонопетритски (2004 г.)

Архим. Амбρόσιος, ηγούμενος μονής Ζωγράφου (1939–2025)
Φωτ. Μοναχός Θεοδόσιος Σιμωνοπετρίτης (2004)

Зографският манастир на Света гора и неговите монаси

Зографският манастир, българската светиня в Света гора, заема специално място в българската история и в сърцата на православните българи. Основаването му през Х век се свързва с трима братя от Охрид и най-вече с чудотворната икона на св. Георги, на когото манастирът е посветен. Много православни владетели са издавали за него дарствени хрисовули, дарявали са му имоти и метоси из цял Атон и са го подкрепяли финансово, а чудотворните икони и мощи, съхранявани в съкровищницата му са изключителни, поради което той винаги е бил притегателен център за многобройни поклонници.

Най-бляскавото украшение за Зограф обаче винаги са били многобройните знайни и незнайни монаси, които са служили в него на Бога през цялата му 1000-годишна история и са го издигнали до значимо монашеско средище. Мнозина от тях са се отличили като църковни дейци, епископи, свещеници, химнописци, художници, писатели и преводачи. Сред последните му игумени най-забележителни са архимандрит Евтимий (1926-1994) и архимандрит Амвросий (1939-2025).

Духовният stareц Евтимий е роден през 1924 г. в село Енчевци, Великотърновска област. След като завършва свещеническото си обучение и работи в строителството в продължение на десет години, той се оттегля в Преображенския манастир край Велико Търново през 1962 г., където е постриган за монах. Поради недостига на монаси в Зографският манастир, Синодът на Българската православна църква го изпраща в Атон заедно с още един монах на име Йоан с цел да подкрепят тамошното монашеско братство. През 1975 г. Евтимий е избран за игумен на Зограф. Той се отличава със своя отшелнически дух, кротост, трудолюбие и неуморимост при изпълнението на множество служения в обителта. Почива през 1994 г., а атонските монаси и познавателите го миряни и до днес разказват много случки от неговия живот, възхваляващи неговите добродетели и монашески дух.

Поради стечението на историческите и обществени обстоятелства и най-вече поради комунистическия режим в България, но до известна степен и поради общата криза на светогорското монашество, двадесетият век се оказва особено труден за Зографския манастир. Поради тази причина трябва да се подчертае ролята на малобройните зографски монаси, които през следвоенния период с големи усилия и жертви се опитват да запазят манастира жив, вследствие на което през последните години той успя да възвърне своя някогашен блясък.

Духовният stareц Амвросий е личност, която изиграва особено важна роля през преходния период след падането на комунизма. Той е роден през 1939 г. в село Новаково, Пловдивска област. След завършване на богословско обучение през 1973 г. той постъпва в Бачковския манастир, където е постриган за монах. През 1981 г. заминава за Зографския манастир, а през 1997 г. е избран за негов игумен. По негово време зографското монашеско братство се попълва със значителен брой монаси, отваря богатия си архив и библиотека за учени и изследователи, започва на развива мащабна издателска дейност и предприема обширни ремонтно-реставрационни дейности.

И μονή Ζωγράφου του Αγίου Όρους και οι Μοναχοί της

Η μονή Ζωγράφου, το καντήλι του βουλγαρικού λαού στο Άγιον Όρος, κατέχει ξεχωριστή θέση στην ιστορία και στην καρδιά των ορθοδόξων Βουλγάρων.

Η ίδρυσή της κατά τον 10ο αιώνα συνδέεται με τρεις αδελφούς από την Αχρίδα και, κατεξοχήν, με τη θαυματουργή αχειροποίητη εικόνα του αγίου Γεωργίου, στον οποίο και τιμάται. Πολλοί ηγεμόνες την προίκισαν με χρυσόβουλλα, με μετόχια εκτός του Άθω, την ενίσχυσαν οικονομικά, ενώ ξεχωριστές είναι οι θαυματουργές εικόνες και τα κειμήλια που φυλάσσονται σε αυτήν. Για αυτούς τους λόγους αποτελούσε ανέκαθεν κέντρο πολυάριθμων προσκυνητών.

Κατεξοχήν όμως τη μονή λάμπρυναν οι πολυπληθείς, αφανείς και επιφανείς, μοναχοί, οι οποίοι στο διάβα των 1000 χρόνων της ιστορίας της τη διακόνησαν και την ανέδειξαν σε σπουδαίο μοναστικό καθίδρυμα. Πολλοί από αυτούς διακρίθηκαν ως εκκλησιαστικοί άνδρες, επίσκοποι, ιερείς, υμνογράφοι, καλλιτέχνες, συγγραφείς και μεταφραστές. Μεταξύ των τελευταίων ηγουμένων της ξεχωρίζουν ο αρχιμ. Ευθύμιος (1926-1994) και ο αρχιμ. Αμβρόσιος (1939-2025).

Ο γέροντας Ευθύμιος γεννήθηκε το 1924 στο χωριό Έντσεβτσι της επαρχίας Βελίκο Τίρνοβο. Αφού τελείωσε τις ιερατικές του σπουδές και εργάστηκε σε οικοδομικές εργασίες για δέκα χρόνια προσήλθε το 1962 στη μονή Μεταμορφώσεως κοντά στο Βελίκο Τίρνοβο, όπου εκάρη μοναχός. Λόγω της λειψανδρίας της μονής Ζωγράφου, η Σύνοδος της Βουλγαρικής Εκκλησίας τον έστειλε, μαζί με τον π. Ιωάννη, για να συμβάλλουν στην επάνδρωσή της. Το 1975 εξελέγη ηγούμενος. Διακρίθηκε για την ασκητικότητα, την πραότητα, τη φιλοπονία και άοκνη εργασία του σε πλήθος διακονημάτων. Εκοιμήθη το 1994, ενώ πλήθος είναι τα περιστατικά που Αγιορείτες μοναχοί, αλλά και λαϊκοί διηγούνται, εγκωμιάζοντας τις αρετές και την πολιτεία του.

Η περίοδος του 20ού αιώνα, λόγω ιστορικών και κοινωνικών περιστάσεων –ιδιαίτερος λόγω του κομμουνιστικού καθεστώτος της Βουλγαρίας– αλλά και εξαιτίας της γενικότερης κρίσης του μοναχισμού στο Άγιον Όρος, υπήρξε δύσκολη για τη μονή Ζωγράφου. Για τον λόγο αυτόν οφείλει κανείς να προβάλει τον ρόλο των ολιγάριθμων μοναχών, που στη μεταπολεμική περίοδο, με πολύ κόπο και θυσίες προσπάθησαν να την κρατήσουν ζωντανή, ώστε τα τελευταία χρόνια να επανεύρει την λαμπρότητά της. Σημαντικό ρόλο της μεταβατικής περιόδου έπαιξε και ο γέροντας Αμβρόσιος. Γεννήθηκε το 1939 στο χωριό Νοβάκοβο της Φιλιππούπολης. Μετά από θεολογικές σπουδές, εισήλθε το 1973 στη μονή Μπάτσκοβο όπου εκάρη μοναχός. Το 1981 αναχώρησε για τη μονή Ζωγράφου, ενώ το 1997 εξελέγη ηγούμενός της. Επί των ημερών του επανδρώθηκε η μονή με σημαντικό αριθμό μοναχών, άνοιξε το πλούσιο αρχείο και τη βιβλιοθήκη της στους μελετητές, ανέπτυξε πλούσια εκδοτική δραστηριότητα καθώς και προέβη σε εκτενή ανακαινιστικά έργα.

Μанастирът Зограф. Пристанът
 Масло и акрил върху платно, 120 x 145 cm

Μονή Ζωγράφου. Ο αρσανάς
 Λάδι και ακρυλικό σε καμβά, 120 x 145 εκ.

Членове братството на манастира Зограф (ок. 1972 г.)

Отляво: мон. Партений, йером. Йозан, мон. Натанаил,
мон. Агатангел, йером. Евтимий и йером. Пахомий

Μέλη της αδελφότητας της μονής Ζωγράφου (περ. 1972)

Από αριστερά: Μον. Παρθένιος, ιερομ. Ιωάννης, μον. Ναθαναήλ,
μον. Αγαθάγγελος, ιερομ. Ευθύμιος και ιερομ. Παχώμιος

Членове братството на манастира Зограф (1896 г.)
Монасите Вартоломей, Бонифаций, Авксентий, Дометий,
Арсений и Амфилохий

Μέλη της αδελφότητας της μονής Ζωγράφου (1896)
Οι μοναχοί Βαρθολομαίος, Βονιφάτιος, Αυξέντιος,
Δομέτιος, Αρσένιος και Αμφιλόχιος

Молитвата на монасите
(Инсталация във вид на триптих)
Масло и акрил върху платно, 310 x 180 cm (x3)

Η Δέηση των Μοναχών
(Τρίπτυχη εγκατάσταση)
Λάδι και ακρυλικό σε καμβά, 310 x 180 εκ. (x3)

Светата гора Атон, чрез непобедимата сила на своите отци, живеещи „во Христе“, и чрез изключителното себеотрицание на своите смирени обитатели, ще стои по силата на божествената благодат непоклатима сред бурите и вихрушките на суетния свят и на консуматорското общество, за да пренася и преподава през вековете силата и устойчивостта на духовните ценности.

В тази своеобразна монашеска общност, която е уникална в целия християнски свят, вече хиляда години живеят заедно на едно и също място в абсолютен мир и хармония помежду си хора от всички православни народи, хора от различни раси и езици, следващи едно и също учение, една и съща евангелска любов, една и съща християнска култура, която единствена може да даде истински мир, онзи мир, който Христос дойде да въдвори на земята, и който за съжаление, хората не приеха и продължават да не приемат.

Архимандрит Гавриил Дионисиатски

Τὸ Ἅγιον Ὄρος μὲ τὴν ἀκατανίκητον δύναμιν τῆς ἐν Χριστῷ βιοτῆς τῶν πατέρων του, μὲ τὴν ἄκραν αὐταπάρνησιν τῶν ταπεινῶν οἰκητόρων του θὰ ἴσταται, χάριτι θεία, ἀκλόνητον ἐν μέσῳ τῶν τρικυμιῶν καὶ καταιγίδων τοῦ ματαίου κόσμου καὶ τῆς ὑλιστικῆς κοινωνίας, ἵνα διδάσκη εἰς τοὺς αἰῶνας τὴν δύναμιν καὶ τὴν σταθερότητα τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν.

Εἰς τὴν ιδιότυπον μοναχικὴν πολιτείαν του, τὴν μοναδικὴν καθ' ἅπαντα τὸν χριστιανικὸν κόσμον, συζοῦν ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ ἐν ἀπολύτῳ εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ ἐπὶ χίλια ἤδη ἔτη, ἄνθρωποι ἐξ ὅλων τῶν Ὀρθοδόξων λαῶν, ἄνθρωποι διαφόρου φυλῆς καὶ γλώσσης, ἀλλὰ τοῦ αὐτοῦ δόγματος, τῆς αὐτῆς εὐαγγελικῆς ἀγάπης, τοῦ αὐτοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, ὁ ὁποῖος μόνος δύναται νὰ δώσῃ τὴν πραγματικὴν εἰρήνην, τὴν εἰρήνην ἣν ἦλθε βαλεῖν ὁ Χριστὸς εἰς τὴν γῆν, καὶ τὴν ὁποῖαν δυστυχῶς οἱ ἄνθρωποι δὲν ἐδέχθησαν καὶ δὲν τὴν δέχονται εἰσέτι.

Ἀρχιμανδρίτης Γαβριὴλ Διονυσιάτης

Макис (Евтимιος) Варламис | Μάκης (Ευθύμιος) Βαρλάμης

Εвтимιος (Макис) Варламис (Верия, Гърция, 1942 – Шремс, Австрия, 2016) е многопластов творец – художник, архитект, скулптор, дизайнер, писател и педагог. Изучавал е архитектура и изобразително изкуство и е преподавал в Университета за приложни изкуства във Виена през периода 1974-1981 г. Едновременно с това е бил гостуващ професор в академии и университети на редица страни от Централна Европа.

Цялостното му творчество се характеризира с разнообразие и всеобхватност. Като творец той се стреми да трансформира ежедневието, образованието и икономиката чрез архитектурата, изкуството, културата и историята, както и чрез ценностите на християнската вяра.

Творбите му са насочени към всеки човек, без оглед на произхода, възрастта или образованието му и имат за цел да го направят съпричастен и да го подкрепят в ежедневната му борба.

Ο Ευθύμιος (Μάκης) Βαρλάμης (Βέροια, 1942 – Schrems της Αυστρίας, 2016), ήταν πολυσύνθετος καλλιτέχνης, αρχιτέκτονας, ζωγράφος, γλύπτης, designer, συγγραφέας και παιδαγωγός. Σπούδασε αρχιτεκτονική και Καλές Τέχνες, και δίδαξε στο πανεπιστήμιο Εφαρμοσμένων Τεχνών της Βιέννης κατά την περίοδο 1974-1981. Παράλληλα διετέλεσε επισκέπτης καθηγητής σε Ακαδημίες και Πανεπιστήμια σε χώρες της Κεντρικής Ευρώπης.

Το συνολικό έργο του χαρακτηρίζεται από πολυμορφία και σφαιρικότητα. Ως δημιουργός επιδίωκε την ενορχήστρωση και τη μεταφορά των θετικών δυνάμεων της αρχιτεκτονικής, της τέχνης, του πολιτισμού και της ιστορίας αλλά και των αξιών της χριστιανικής πίστης στη ζωή, την εκπαίδευση, την οικονομία και την αγορά.

Με τα έργα του απευθυνόταν σε κάθε άνθρωπο, ανεξάρτητα από καταγωγή, ηλικία ή μόρφωση, για να τον “συν-κινήσει” και να συμπαρασταθεί στον καθημερινό αγώνα του.

Църквата „Радостно послание“,
Вайдхофен, Австрия

Проектирана и построена от Макис Варламис
и „IDEA Designcenter“ през 2004 г.

Ο ναός του «Χαρμόσυνου Μηνύματος»,
Waidhofen, Αυστρία

Σχεδιασμός και ανέγερση από τον Μάκη Βαρλάμη
και το «IDEA Designcenter», 2004

Светогорската фототека е създадена през 1991 г. с основна цел да съхрани свтoгoрски снимков материал и да изследва фотографската традиция на Света гора, която днес може да бъде определена като един от основните, макар и слабо познати, центрове за развитие на фотографията в гръцкия свят.

С усилията на Светогорската фототека са събрани, съхранени, реставрирани, дигитализирани и популяризирани огромен брой исторически фотографии от 1850 г. до наши дни, включващи хартиени отпечатьци, негативи и стъклени плаки. Същевременно, множество творци, както от Гърция, така и от чужбина, подпомагат работата ѝ, дарявайки своите колекции. Сред резултатите от дейността ѝ са организираните над 50 изложби в Гърция и в чужбина, както и нейната богата издателска дейност.

Събирането, обогатяването и документирането на този значим архив представлява фундаментален и безценен източник за изследването на всеки аспект от историята и изкуството на Света гора.

Η Αγιορειτική Φωτοθήκη ιδρύθηκε το 1991 με άμεσο στόχο τη διάσωση αγιορειτικών φωτογραφικών τεκμηρίων και τη μελέτη της φωτογραφικής παράδοσης του Αγίου Όρους, ενός Όρους που μπορεί να θεωρηθεί πλέον ως ένα από τα κύρια κέντρα προαγωγής της φωτογραφίας στον ελληνικό κόσμο, αν και το λιγότερο γνωστό.

Τα αποτελέσματα των προσπαθειών της Αγιορειτικής Φωτοθήκης είναι η συλλογή, διάσωση, συντήρηση, ψηφιοποίηση και διάδοση πλήθους ιστορικών φωτογραφιών από το 1850 μέχρι τις ημέρες μας, είτε έντυπες είτε σε αρνητικά και γυάλινες πλάκες. Παράλληλα, πολλοί δημιουργοί,

τόσο από την Ελλάδα όσο και από το εξωτερικό, ενίσχυσαν το έργο της, δωρίζοντας τις συλλογές τους. Μεταξύ των καρπών του έργου της περιλαμβάνονται πάνω από 50 εκθέσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό, καθώς επίσης και πλήθος θεματικών φωτογραφικών εκδόσεων.

Η συγκρότηση, ο εμπλουτισμός και η τεκμηρίωση του σημαντικού αυτού αρχείου αποτελεί πλέον βασική και ανεκτίμητη πηγή για κάθε τομέα της ιστορίας και τέχνης του Αγίου Όρους.

Евтимнос (Макис) Варламис (Верия, Гърция, 1942 – Шремс, Австрия, 2016) е многопластов творец – художник, архитект, скулптор, дизайнер, писател и педагог. Изучавал е архитектура и изобразително изкуство и е преподавал в Университета за приложни изкуства във Виена през периода 1974-1981 г. Едновременно с това е бил гостуващ професор в академии и университети на редица страни от Централна Европа.

Цялостното му творчество се характеризира с разнообразие и всеобхватност. Като творец той се стреми да трансформира ежедневието, образованието и икономиката чрез архитектурата, изкуството, културата и историята, както и чрез ценностите на християнската вяра.

Творбите му са насочени към всеки човек, без оглед на произхода, възрастта или образованието му и имат за цел да го направят съпричастен и да го подкрепят в ежедневната му борба.

Светогорската фототека е създадена през 1991 г. с основна цел да съхранява светогорски снимков материал и да изследва фотографската традиция на Света гора, която днес може да бъде определена като един от основните, макар и слабо познати, центрове за развитие на фотографията в гръцкия свят.

С усилията на Светогорската фототека са събрани, съхранени, реставрирани, дигитализирани и популяризирани огромен брой исторически фотографии от 1850 г. до наши дни, включващи хартиени отпечатъци, негативи и стъклени плаки. Същевременно, множество творци, както от Гърция, така и от чужбина, подпомагат работата ѝ, дарявайки своите колекции. Сред резултатите от дейността ѝ са организираните над 50 изложби в Гърция и в чужбина, както и нейната богата издателска дейност.

Събирането, обогатяването и документирането на този значим архив представлява фундаментален и безценен източник за изследването на всеки аспект от историята и изкуството на Света гора.

ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ ΑΘΩΣ

Συλλογή Βαβλάμη ✦ Αγιορειτική Φωτοθήκη

ΣΟΦΙΑ 2026